

Pasūtītājs:

ZAAO

Adrese: Rīgas iela 32, Valmiera, LV 4201

Tālrunis: +371 64281250; 26515556

E-pasts: zaao@zaao.lv

www.zaao.lv

Vidzemes pašvaldību līdzdalības izvērtējums sabiedrībā ar ierobežotu atbildību “ZAAO”

2022. gada maijs

Saturs

Ievads.....	5
1 Pašvaldību tiešās līdzdalības saglabāšanas kapitālsabiedrībā SIA „ZAAO” izvērtēšanas nepieciešamība	6
2 Uzņēmuma pakalpojumu izvērtējums	8
2.1 ZAAO darbība saistībā ar pašvaldību autonomajām funkcijām	8
2.2 ZAAO vispārējā informācija	9
2.3 Pakalpojumu raksturojums	11
2.3.1 Atkritumu apglabāšana	11
2.3.2 Atkritumu apsaimniekošana	12
2.3.3 Elektroenerģijas ražošana	15
2.3.4 Sabiedrības informēšana un izglītošana DTP URDA.....	17
2.4 Cenu politikas un pašizmaksas aprēķina novērtējums.....	18
2.4.1 Atkritumu apglabāšana	18
2.4.2 Atkritumu apsaimniekošana	19
2.4.3 Elektroenerģijas ražošana	19
2.4.4 Sabiedrības informēšana un izglītošana.....	20
2.5 ZAAO finanšu analīze	20
2.5.1 Ieņēmumi un izdevumi	20
2.5.2 Veiktās investīcijas, finansēšanas avoti.....	21
2.5.3 ZAAO retrospektīvā finanšu situācija	22
2.5.4 Nākotnē plānotie attīstības projekti	23
2.5.5 ZAAO finanšu perspektīva.....	24
2.6 Secinājumi par ZAAO finanšu saimniecisko darbību	25
3 Tirdzniecības un ietekmes uz konkurenci novērtējums	26
3.1 ZAAO darbības teritorijas jeb tirgus raksturojums	26
3.2 Atkritumu apglabāšana	27
3.2.1 Pakalpojumu tirgus	27
3.2.2 Ģeogrāfiskais tirgus.....	29
3.2.3 Konkurenti.....	31
3.3 Sadzīves atkritumu, tostarp dalīti vāktu atkritumu, kā arī liela izmēra, būvniecības un ražošanas atkritumu apsaimniekošana (savākšana).....	33
3.3.1 Pakalpojumu tirgus	33
3.3.2 Ģeogrāfiskais tirgus.....	34
3.3.3 Konkurenti.....	35
3.3.4 Liela izmēra atkritumu, būvniecības un ražošanas atkritumu apsaimniekošana	38
3.3.5 Pakalpojumu salīdzinājums novados, kur ir arī citi pakalpojumu sniedzēji.....	39
3.4 Elektroenerģijas ražošana	43

3.4.1	Pakalpojumu tirgus	43
3.4.2	Ģeogrāfiskais tirgus	43
3.4.3	Konkurenti	44
3.5	Sabiedrības informēšana uz izglītošana	45
3.6	Secinājumi par tirgu un konkurenci	46
4	Riski, pārtraucot līdzdalības atkritumu savākšanas jomā	48
4.1	Tirgus dalībnieku rīcība	48
4.2	Līdzdalības pārtraukšanas scenārija pamatprincipi:	49
4.3	Sagaidāmie riski pārtraukšanas scenārijā	49
4.4	Secinājumi par atkritumu savākšanas jomas līdzdalības pārtraukšanas iespējām	51
5	Atbilstība Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88. panta pirmās daļas noteikumiem	52
5.1	Atkritumu apglabāšana	52
5.1.1	Ietekmes uz konkurenci izvērtējums	52
5.1.2	Juridiskais izvērtējums	54
5.2	Sadzīves atkritumu, tostarp dalīti vāktu atkritumu, kā arī liela izmēra, būvniecības un ražošanas atkritumu apsaimniekošana (savākšana)	57
5.2.1	Ietekmes uz konkurenci izvērtējums	57
5.2.2	Juridiskais izvērtējums	58
5.3	Enerģijas ražošanas un izmantošanas darbības izvērtējums	62
5.3.1	Ietekmes uz konkurenci izvērtējums	62
5.3.2	Juridiskais izvērtējums	62
6	Rezumējums	63

Izmantotie termini un saīsinājumi

AAR	Atkritumu apsaimniekošanas reģions
CSP	Centrālā statistikas pārvalde
DRN	Dabas resursu nodoklis
IIN	Iedzīvotāju ienākuma nodoklis
na	Neattiecās
NPI	Nākamo periodu ieņēmumi
SA	Sadzīves atkritumi
SAAM	Sadzīves atkritumu apsaimniekošanas maksa
SPRK	Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija
ZAAO	ZAAO
AAL	Atkritumu apsaimniekošanas likums
DTP URDA	Dabas un tehnoloģiju parks URDA

Ievads

Izvērtējums veikts saskaņā ar ZAAO noteikto darba uzdevumu. Izvērtējumu ir sagatavojuši ZAB "Atlācis un partneri" un SIA "Konsorts" eksperti.

Darba mērķis ir sagatavot ZAAO darbības novērtējumu par pašvaldību līdzdalības saglabāšanu dotajā uzņēmumā.

Ziņojums ir sagatavots, balstoties uz SIA "ZAAO", pašvaldību sniegtajiem datiem un un vispārpieejamo informāciju.

Izvērtējuma rezultātu var ietekmēt citu uzņēmumu komercinformācija, taču tā nav publiski pieejama, tāpēc to objektīvi nav iespējams novērtēt.

Izpildītājs neuzņemas atbildību par saņemto datu precizitāti. Novērtējums ir konfidenciāls, jo tas balstīts uz ierobežotas pieejamības informāciju un satur SIA "ZAAO" komercnoslēpumu.

1 Pašvaldību tiešās līdzdalības saglabāšanas kapitālsabiedrībā SIA „ZAAO” izvērtēšanas nepieciešamība

Likuma “Par pašvaldībām” 3. panta pirmā daļa noteic, ka vietējā pašvaldība ir vietējā pārvalde, kas ar pilsoņu vēlētas pārstāvniecības — domes — un tās izveidoto institūciju un iestāžu starpniecību nodrošina likumos noteikto funkciju, kā arī šajā likumā paredzētajā kārtībā Ministru kabineta doto uzdevumu un pašvaldības brīvprātīgo iniciatīvu izpildi, ievērojot valsts un attiecīgās administratīvās teritorijas iedzīvotāju intereses. Saskaņā ar minētā likuma 5. panta pirmo un otro daļu pašvaldības savas kompetences un likuma ietvaros darbojas patstāvīgi. Pašvaldība atbild par tās izveidoto institūciju darbību, ja likumos nav noteikts citādi.

Saskaņā ar likuma „Par pašvaldībām” 14. panta pirmās daļas 1.punktu, pildot savas funkcijas, pašvaldībām likumā noteiktajā kārtībā cita starpā ir tiesības dibināt kapitālsabiedrības. Pašvaldības funkcijas noteiktas likumā „Par pašvaldībām”, kā arī citos normatīvajos aktos.

Atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likuma 87. panta pirmajai daļai publiska persona privāto tiesību jomā darbojas šādos gadījumos:

- 1) veicot darījumus, kas nepieciešami tās darbības nodrošināšanai;
- 2) sniedzot pakalpojumus;
- 3) dibinot kapitālsabiedrību vai iegūstot līdzdalību esošā kapitālsabiedrībā.

Savukārt norādītā likuma panta trešajā daļā noteikts, ka atvasinātas publiskas personas, izveidojot privāto tiesību juridiskās personas, arī tādas, kurām nav peļņas gūšanas rakstura, nevar izvairīties no šajā likumā noteiktās atbildības un izvirzīt tām citus mērķus, kas neizriet no attiecīgās publiskas personas funkcijām.

Kā redzams no likuma “Par pašvaldībām” un citiem normatīvajiem aktiem, pašvaldības autonomās funkcijas veido daudzi atsevišķi pārvaldes uzdevumi, kuru izpildē var tikt iesaistītas ne tikai konkrētās pašvaldības iestādes, bet arī privāto tiesību subjekti, tai skaitā pašvaldības kapitālsabiedrības. Tādēļ ir svarīgi, lai tiktu atrasta tāda institucionālā forma, kas vislabāk nodrošinātu uzdevumu izpildes efektivitāti un atbildību par resursu izmantošanu un mērķu sasniegšanu. Ievērojot to, ka pašvaldība, izveidojot privāto tiesību juridiskās personas, atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likuma noteikumiem paliek atbildīga par konkrētās funkcijas izpildi kopumā, tai ar savu par konkrēto nozari (funkciju) atbildīgo iestāžu starpniecību ir jānodrošina uzraudzība pār attiecīgo uzdevumu izpildi līdzīgi, kā tas notiek funkcionālās padotības gadījumā.

Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88. panta pirmajā daļā noteikts, ka, ciktāl likumā nav noteikts citādi, publiska persona savu funkciju efektīvai izpildei var dibināt kapitālsabiedrību vai iegūt līdzdalību esošā kapitālsabiedrībā, ja īstenojas viens no šādiem nosacījumiem:

- 1) tiek novērsta tirgus nepilnība — situācija, kad tirgus nav spējīgs nodrošināt sabiedrības interešu īstenošanu attiecīgajā jomā;
- 2) publiskas personas kapitālsabiedrības vai publisku personu kontrolētas kapitālsabiedrības darbības rezultātā tiek radītas preces vai pakalpojumi, kas ir stratēģiski svarīgi valsts vai pašvaldības administratīvās teritorijas attīstībai vai valsts drošībai;
- 3) tiek pārvaldīti tādi īpašumi, kas ir stratēģiski svarīgi valsts vai pašvaldības administratīvās teritorijas attīstībai vai valsts drošībai.

Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 7. panta pirmajā daļā noteikts, ka publiskai personai ir pienākums ne retāk kā reizi piecos gados pārvērtēt katru tās tiešo līdzdalību kapitālsabiedrībā un atbilstību šā likuma 4. panta nosacījumiem. Šo prasību nepiemēro, ja likumā ir noteikts, ka attiecīgās kapitālsabiedrības kapitāla daļas vai akcijas nav atsavināmas. Savukārt minētā panta otrā daļa noteic, ka lēmumu par publiskas personas līdzdalības saglabāšanu kapitālsabiedrībās pieņem attiecīgās publiskas personas augstākā lēmējinstīcija un ka lēmumā ietver:

- 1) vērtējumu attiecībā uz atbilstību norādītā likuma 4. panta nosacījumiem (4. panta pirmajā daļā noteikts, ka publiska persona drīkst iegūt un saglabāt līdzdalību kapitālsabiedrībā atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88. pantam);
- 2) vispārējo stratēģisko mērķi.

Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma pārejas noteikumu 30. punkts noteic, ka pašvaldības, kuras administratīvi teritoriālās reformas ietvaros apvieno un kuras ir kapitāla daļu turētājas kapitālsabiedrībā, neveic šā likuma 7. pantā noteikto pienākumu. Administratīvi teritoriālās reformas ietvaros jaunizveidotās novadu pašvaldības izpilda šā likuma 7. pantā noteikto pienākumu līdz 2022. gada 1. jūnijam.

Konkurences padome, iepriekš sniedzot atzinumu par ZAAO dalībnieču līdzdalības saglabāšanu kapitālsabiedrībā, ir norādījusi, ka, ņemot vērā to, ka atbilstoši ZAAO statūtiem kapitāldaļu atsavināšana ir iespējama tikai ar 2/3 pārējo dalībnieku piekrišanu, izvērtējums par līdzdalības saglabāšanu kapitālsabiedrībā būtu veicams kompleksi visām ZAAO īpašniecēm kopā (atsevišķi pa segmentiem izdalot tikai to informāciju, kura ekskluzīvi attiecas uz katru konkrēto pašvaldību).

2 Uzņēmuma pakalpojumu izvērtējums

2.1 ZAAO darbība saistībā ar pašvaldību autonomajām funkcijām

Likuma „Par pašvaldībām” 15. panta pirmās daļas 1. un 2. punktā noteikts, ka pašvaldības autonomās funkcijas ir organizēt iedzīvotājiem komunālos pakalpojumus (ūdensapgāde un kanalizācija; siltumapgāde; sadzīves atkritumu apsaimniekošana; notekūdeņu savākšana, novadīšana un attīrīšana) neatkarīgi no tā, kā īpašumā atrodas dzīvojamais fonds, kā arī gādāt par savas administratīvās teritorijas labiekārtošanu un sanitāro tīrību (ielu, ceļu un laukumu būvniecība, rekonstruēšana un uzturēšana; ielu, laukumu un citu publiskai lietošanai paredzēto teritoriju apgaismošana; parku, skvēru un zaļo zonu ierīkošana un uzturēšana; atkritumu savākšanas un izvešanas kontrole; pretplūdu pasākumi; kapsētu un beigto dzīvnieku apbedīšanas vietu izveidošana un uzturēšana).

Tātad pienākums organizēt iedzīvotājiem sadzīves atkritumu apsaimniekošanu neatkarīgi no tā, kā īpašumā atrodas dzīvojamais fonds, kā arī gādāt par savas administratīvās teritorijas sanitāro tīrību – veikt atkritumu savākšanas un izvešanas kontroli – ir pašvaldības autonomās funkcijas.

Saskaņā ar Atkritumu apsaimniekošanas likuma 8. panta pirmo daļu pašvaldība:

- 1) savā administratīvajā teritorijā atbilstoši pašvaldības saistošajiem noteikumiem par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu, ievērojot atkritumu apsaimniekošanas valsts plānu un reģionālos plānus, organizē šādu atkritumu apsaimniekošanu:
  - a. visi sadzīves atkritumi, tai skaitā sadzīvē radušies bīstamie atkritumi,
  - b. to būvdarbu veikšanas procesā radušies ražošanas atkritumi, uz kuriem neattiecas normatīvie akti par būvniecībā radušos atkritumu un to pārvaldījumu uzskaites kārtību;
- 2) pieņem lēmumus par jaunu sadzīves vai ražošanas atkritumu savākšanas, dalītas vākšanas, šķirošanas, sagatavošanas pārstrādei un reģenerācijas vai apglabāšanas iekārtu un infrastruktūras objektu, kā arī atkritumu poligonu izvietojumu savā administratīvajā teritorijā atbilstoši atkritumu apsaimniekošanas valsts plānam un reģionālajiem plāniem;
- 3) izdod saistošos noteikumus par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu savā administratīvajā teritorijā, nosakot šīs teritorijas daļījumu sadzīves atkritumu apsaimniekošanas zonās, prasības atkritumu savākšanai, arī minimālajam sadzīves atkritumu savākšanas biežumam, pārvaldīšanai, pārkraušanai, šķirošanai un uzglabāšanai, prasības liela izmēra atkritumu, sadzīvē radušos bīstamo atkritumu un māsaimniecībās radīto būvniecības atkritumu apsaimniekošanai, un kārtību, kādā veicami maksājumi par atkritumu apsaimniekošanu;
- 4) pieņem lēmumus par jaunu bīstamo atkritumu reģenerācijas vai apglabāšanas iekārtu un atkritumu poligonu izvietojumu savā administratīvajā teritorijā atbilstoši atkritumu apsaimniekošanas valsts plānam un reģionālajiem plāniem;
- 5) var ieguldīt līdzekļus atkritumu apsaimniekošanas sistēmas izveidē un uzturēšanā atbilstoši atkritumu apsaimniekošanas valsts plānam un reģionālajiem plāniem;
- 6) organizē atkritumu dalītu vākšanu savā administratīvajā teritorijā atbilstoši atkritumu apsaimniekošanas valsts plānam un reģionālajiem plāniem;
- 7) uzrauga un kontrolē sadzīves atkritumu poligona slēgšanas, rekultivācijas, monitoringa un slēgta poligona uzturēšanas iemaksas un izmaksas pēc poligona slēgšanas;
- 8) pieņem lēmumu par sadzīves atkritumu poligona, kurš atrodas attiecīgajā atkritumu apsaimniekošanas reģionā, apsaimniekotāja veiktās pētniecības un attīstības darbības rezultātu atbilstību projekta mērķim — samazināt poligonā apglabājamo atkritumu daudzumu — un par rezultātu ieviešanas nepieciešamību;
- 9) patstāvīgi vai sadarbībā ar Atkritumu apsaimniekošanas likuma 18. panta noteiktajā kārtībā izraudzīto atkritumu apsaimniekotāju vai atkritumu poligona apsaimniekotāju veicina iedzīvotāju aktīvu iesaisti atkritumu šķirošanā, rīkojot izglītošanas pasākumus un atkritumu šķirošanu veicinošas kampaņas, kā arī atbalstot iedzīvotāju iniciatīvas.

Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 1. panta pirmās daļas 18. punktā noteikts, ka kapitālsabiedrības vispārējie stratēģiskie mērķi ir publiskas personas augstākās lēmējinstiūcijas noteikti kapitālsabiedrības mērķi, kurus publiska persona vēlas sasniegt ar līdzdalību kapitālsabiedrībā un kuri izriet no tiesību aktiem un politikas plānošanas dokumentiem.

2.2 ZAAO vispārējā informācija

ZAAO tika izveidota 1998. gada 23. oktobrī, lai nodrošinātu fiziskām un juridiskām personām kvalitatīvus atkritumu savākšanas un noglabāšanas pakalpojumus pašvaldību uzdevumā, kā arī nodrošinātu pilna cikla atkritumus saimniecību. ZAAO īpašnieces ir astoņu novadu pašvaldības – Valkas novada pašvaldība, Limbažu novada pašvaldība, Siguldas novada pašvaldība, Saulkrastu novada pašvaldība, Smiltenes novada pašvaldība, Balvu novada pašvaldība, Cēsu novada pašvaldība, Valmieras novada pašvaldība.

Saskaņā ar ZAAO dibināšanas līgumu kapitālsabiedrības dibināšanas mērķis bija līgumslēdzējas pusēm, apvienojot daļu savu materiālo līdzekļu un resursu, izveidot finansiāli dzīvotspējīgu ilgtermiņa risinājumu atkritumu apsaimniekošanas problēmām Ziemeļvidzemes reģionā un nodarboties ar saimniecisko atkritumu apsaimniekošanu atbilstoši ekoloģiskajām prasībām. Dibināšanas līgumā jaundibināmajai kapitālsabiedrībai tika noteikts uzdevums aizsargāt vidi, apsaimniekojot ienākošos atkritumus, reģenerējot materiālus, kompostējot, šķirojot, apstrādājot atkritumus un izvietojot tos izgāztuvēs tādā veidā, kas atbilst atkārtotas pārstrādāšanas principiem. Kā svarīgs aspekts dibināšanas līgumā tika noteikts aktīvi piedalīties vides tīrību pastāvīgi uzturošas sabiedrības veidošanā un nodrošināšanā, lai tiktu uztverta kapitālsabiedrības vadošā loma vides jautājumu risināšanā.

Vairāk nekā 20 gadus pēc ZAAO dibināšanas konstatējams, ka dibināšanas līgumā izvirzītie kapitālsabiedrības mērķi un uzdevumi tiek īstenoti, sadarbojoties visiem dalībniekiem atkritumu apsaimniekošanas sistēmas izveidē un pilnveidošanā.

ZAAO vīzija ir būt Latvijā atzītam paraugam atkritumu apsaimniekošanas jomā, ko atzīst partneri un sabiedrība.

Savukārt ZAAO vērtības ir profesionāli darbinieki, kvalitatīvi pakalpojumi, izglītoti klienti un labāko pieejamo tehnoloģiju izmantošana.

Toties kapitālsabiedrības pamatuzdevums ir īstenot atkritumu apsaimniekošanu reģionā. Tās primārais uzdevums nav peļņas gūšana, bet gan šīs sabiedrībai nozīmīgās aktivitātes īstenošana. Visa peļņa, kas tiek iegūta, ZAAO sniedzot atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumus pašvaldību, kas ir tās īpašnieces, teritorijā, tiek novirzīta ieguldījumu veikšanai infrastruktūras attīstībā. Tā rezultātā tiek uzlabota sniegtā pakalpojuma kvalitāte, pieejamība un efektivitāte. Tas savukārt tuvina ZAAO īstenoto atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu atbilstību ne tikai kapitālsabiedrības un tās dalībnieču nosprausto un spēkā esošo attīstības plānošanas dokumentos izvirzīto mērķu izpildei, bet arī uzlabo sasniegtos rezultātīvos rādītājus atkritumu apsaimniekošanas jomā valstī kopumā attiecībā uz Eiropas Savienības un citu starptautisko organizāciju noteikto mērķrādītāju izpildi.

ZAAO darbības virziens ir atkritumu savākšana, šķirošana, uzglabāšana, apstrāde, pārkraušana, pārvadāšana, sagatavošana apglabāšanai un apglabāšana, sabiedrības izglītošana. Darbības veids pēc NACE klasifikatora – atkritumu savākšana (izņemot bīstamos atkritumus) (38.11, versija 2.0). ZAAO ir atkritumu poligona „Daibe”, kas ir Ziemeļvidzemes atkritumu apsaimniekošanas reģiona sadzīves atkritumu apstrādes un noglabāšanas vieta, īpašniece un apsaimniekotāja.

Atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumi tiek sniegti Valmieras novadā, Cēsu novadā, Limbažu novadā, Smiltenes novadā, Valkas novadā, Siguldas novada Krimuldas un Lēdurgas pagastos, Saulkrastu novadā Saulkrastos un Saulkrastu pagastā, Balvu novada Baltinavas pagastā, Kupravas pagastā, Lazdukalna pagastā, Medņevas pagastā, Rugāju pagastā, Susāju pagastā, Šķilbēnu pagastā, Vecumu pagastā, Žīguru pagastā. Poligons „Daibe” nodrošina Ziemeļvidzemes atkritumu apsaimniekošanas reģionā ietilpstošo pašvaldību atkritumu radītāju sadzīves atkritumu apsaimniekošanu.

Šobrīd ZAAO atrodas pilnīgā pašvaldību, kas ir tās dalībnieces, kontrolē, visas kapitālsabiedrības kapitāla daļas pieder pašvaldībām un 92% ieņēmumu tiek gūti no atkritumu apsaimniekošanas

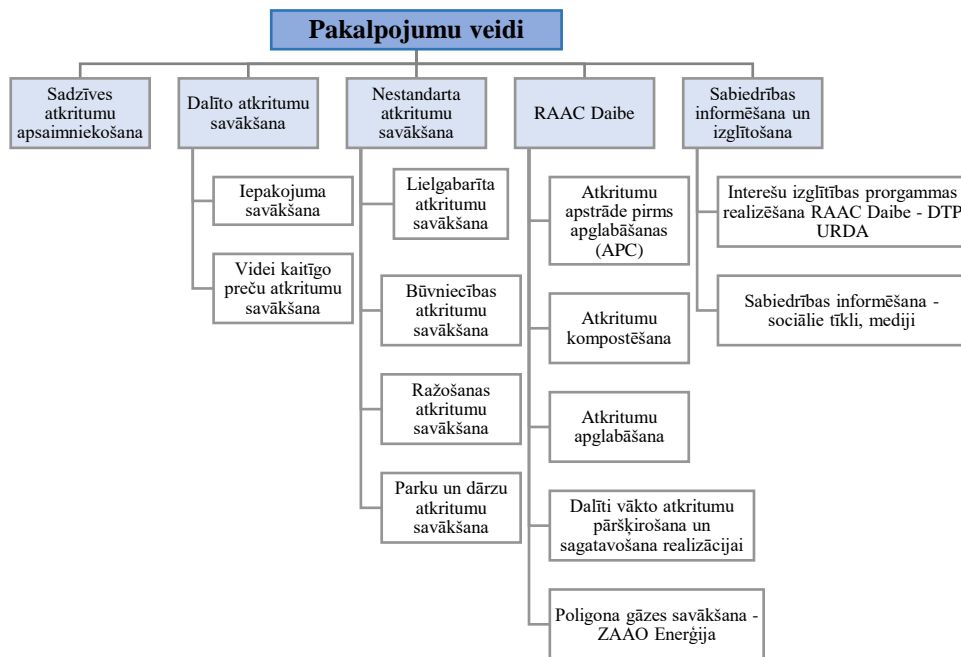
pakalpojumu sniegšanas, līdz ar to izpildot Publisko iepirkumu likuma 4.panta pirmās daļas otrajā punktā noteikto kritēriju. Kapitālsabiedrībā nav tiešas privātā kapitāla līdzdalības.

2018.gada 22.jūlijā ZAAO pārtrauca atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu sniegšanu Balvu novada pagastos, pamatojoties uz pašvaldības pieņemto lēmumu par sadarbības uzsākšanu ar iepirkuma procedūrā izvēlēto komersantu.

No 2022.gada 1.janvāra, pamatojoties uz Saulkrastu novada pašvaldības lēmumu, ZAAO nodrošina atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu sniegšanu visā Saulkrastu novada teritorijā.

ZAAO darbojas visos atkritumu apsaimniekošanas etapos:

- RAAC "Daibe" atkritumu pieņemšana pāršķirošanai, sagatavošana realizācijai un apglabāšanai;
- nešķirotu sadzīves atkritumu apsaimniekošana;
- dalīti vāktu atkritumu apsaimniekošana - EKO laukumos, EKO punktos, izveidotajā dalītās vākšanas infrastruktūrā daudzdzīvokļu un privātmāju iedzīvotājiem,
- liela izmēra, būvniecības un ražošanas atkritumu savākšana un apsaimniekošana;
- poligona gāzes savākšana, no tās ražojot elektroenerģiju un siltumenerģiju, ko nodrošina meitas uzņēmums SIA „ZAAO Enerģija”;
- sabiedrības informēšana un izglītošana, īstenojot interešu izglītības programmu DTP URDA.

Ilustrācija 2-1 ZAAO nodrošināto pakalpojumu struktūra

Tabula 2-1 ZAAO savākto, pārvadāto un RAAC "Daibe" apsaimniekoto atkritumu īpatsvars 2020.gadā Latvijā

	Apsaimniekoto atkritumu daudzums, tonnas	Īpatsvars, %
ZAAO savāktie un pārvadātie atkritumi	63816.44	2.91%
RAAC "Daibe" apsaimniekoto atkritumu daudzums	65560.60	2.99%

Avots: <http://parissrv.lv/gmc.lv/#viewType=wastenaceprocessor&incrementCounter=2>

ZAAO darbības īpatsvara noteikšanai Latvijas tirgū izmantoti 2020.gada dati, kas iegūti no vides aizsardzības oficiālās statistikas pārskatiem, kur apkopojums ir pieejams par 2020.gadu.

ZAAO savu darbību koncentrē tikai uz darbību savu īpašnieku teritorijās. Tabulā apsaimniekoto atkritumu apjomā ir ietverts apjoms, kura savākšanu un nogādāšanu poligonos nodrošina uzņēmums sadarbības līgumu ietvaros ar pašvaldībām, kā arī citiem atkritumu radītājiem, kā arī RAAC "Daibe" pieņemtais atkritumu daudzums no atkritumu pārvadātājiem.

2.3 Pakalpojumu raksturojums

2.3.1 Atkritumu apglabāšana

Atbilstoši Atkritumu apsaimniekošanas likuma 8. pantam katra pašvaldība atbilstoši pašvaldības saistošajiem noteikumiem, ievērojot atkritumu apsaimniekošanas valsts plānu un reģionālos plānos, organizē atkritumu apsaimniekošanu savā administratīvajā teritorijā.

Saskaņā ar Atkritumu apsaimniekošanas valsts plānu 2021.–2028. gadam (turpmāk – Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns) Atkritumu apsaimniekošanas valsts plānu Latvija tiek iedalīta 5 atkritumu apsaimniekošanas reģionos. Vidzemes atkritumu apsaimniekošanas reģiona teritoriju ir plānots mainīt.

Atbilstoši normatīvajam regulējumam katrā reģionā radītos un savāktos atkritumus ir atļauts apglabāt tikai konkrētā reģiona teritorijā esošajā poligonā. ZAAO līdz šim nodrošina Ziemeļvidzemes atkritumu apsaimniekošanas reģiona sadzīves atkritumu apglabāšanu un šķirošanu. Atbilstoši Ministru kabineta 25.06.2013. noteikumu Nr. 337 "Noteikumi par atkritumu apsaimniekošanas reģioniem" 1. pielikumam Ziemeļvidzemes atkritumu apsaimniekošanas teritorija ietver 21 novadus un Valmieras pilsētu.

ZAAO ir atkritumu poligona „Daibe”, kas ir Ziemeļvidzemes reģiona sadzīves atkritumu apstrādes un noglabāšanas vieta, īpašniece un apsaimniekotāja. Poligons „Daibe” ir iežogota un apsargāta teritorija, kurā notiek atkritumu apstrāde un kontrolēta apglabāšana atbilstoši Eiropas Savienības un Latvijas Republikas normatīvo aktu prasībām. Tā darbība tiek organizēta saskaņā ar Valsts vides dienesta Valmieras reģionālās vides pārvaldes izsniegtās atļaujas A kategorijas piesārņojošo darbībai nosacījumiem.

Poligons ir nodots ekspluatācijā 2004.gada 26.novembrī.

Poligona kā vides prasībām atbilstoša atkritumu apsaimniekošanas centra izveidē, tā infrastruktūras pilnveidošanā un iekārtu modernizēšanā līdz šim investēti vairāk nekā 9,37 milj. eiro, tai skaitā Eiropas fondu līdzekļi. SIA „ZAAO” gadu gaitā poligonu mērķtiecīgi ir izveidojusi par reģionālu atkritumu apsaimniekošanas centru, kur notiek:

- atkritumu sagatavošana un apstrāde pirms to noglabāšanas,
- atkritumu noglabāšana,

- Ziemeļvidzemes reģionā dalīti vāktu otrreiz izmantojamo materiālu sagatavošana nodošanai pārstrādei,
- bioloģiski noārdāmo atkritumu kompostēšana,
- infiltrāta apsaimniekošana,
- biogāzes apsaimniekošana,
- elektroenerģijas ražošana,
- vides kvalitātes monitorings,
- sabiedrības izglītošanas programmas realizācija DTP URDA.

Sekmīgu atkritumu apsaimniekošanu poligonā nodrošina Eiropas Savienības Kohēzijas fonda projekta "Ziemeļvidzemes reģiona sadzīves atkritumu apsaimniekošanas projekta III kārtā. Poligona Daibe infrastruktūras pilnveidošana" projekta ietvaros iegādātās atkritumu smalcināšanas un šķirošanas iekārtas un jaunizveidotā atkritumu noglabāšanas krātuve. Projekta IV kārtas ietvaros 2012.gadā tika nodotas ekspluatācijā šķirošanas līnijas darbinieku atpūtas telpas, 2013.gadā tika veikta poligona „Daibe” pievadceļa rekonstrukcija, kur atbalsta finansējums 85% apmērā sastādīja gandrīz pusmiljonu latu. 2014.gadā projekta IV kārtas ietvaros tika palielināta arī reversās osmozes iekārtu darbības veiktspēja, kā arī ZAAO veica pirmās atkritumu krātuves rekultivācijas darbus, kas tika finansēti no tarifa uzkrātajiem līdzekļiem un komercbankas aizņēmuma. 2016. gadā pabeigta projekta „CSA „Daibe” atkritumu reģenerācijas procesu iekārtu modernizācija” īstenošana, kuram finansējums tika piesaistīts no Norvēģijas finanšu instrumenta 2009.-2014. gada perioda programmas “Inovācijas “zaļās” ražošanas jomā”. Projekta ietvaros iegādātās divas tehnoloģiskās iekārtas un modernizētas otrreizējo izejvielu manuālās šķirošanas līnijas darba stacijas. 2017.gadā tika veikta pirmās un otrās atkritumu krātuves drenāžas sistēmas izbūve, kas nodrošinās atkritumu apglabāšanas telpu līdz 2024. gadam, ja saglabās līdzšinējie aizpildījuma tempi. 2019.gada nogalē ekspluatācijā tika nodota ražošanas atkritumu noglabāšanas krātuve.

Līdz ar atkritumu šķirošanas modernizāciju un pārstrādi, atkritumu krātuvē nonāks mazāks atkritumu apjoms.

Attīstoties atkritumu apsaimniekošanas nozarei, tiek izvirzīti jauni vides aizsardzības mērķi un atkritumu apsaimniekošanas nozares attīstības prioritātes, veicinot atkritumu izmantošanu kā resursu. Tas rosina arī poligona attīstību, virzoties uz apglabājamo atkritumu apjoma samazināšanu – tiek veidotas jaunas un attīstītas esošās atkritumu apstrādes tehnoloģijas, izzinot labākos pieejamos risinājumus sadarbībā ar speciālistiem no Eiropas valstīm, kuras sasniegušas augstākus rādītājus atkritumu apsaimniekošanā. Atkritumu apstrāde poligonā notiek dažādos procesos, lai samazinātu apglabājamo atkritumu daudzumu un lai sagatavotu iepakojumu nodošanai otrreizējai pārstrādei.

2021.gada 14.aprīlī noslēgta vienošanās ar Centrālo finanšu un līgumu aģentūru par Eiropas Savienības Kohēzijas fonda projekta Nr. 5.2.1.2/20/A/008 “Bioloģiski noārdāmo atkritumu pārstrādes rūpnīcas “Daibe” izveide” īstenošanu. Projekta kopējie izdevumi 8 540 675.04 EUR, no tiem attiecināmie izdevumi: 6 713 413.18 EUR. Kohēzijas fonda finansējums ir 85% no attiecināmajiem izdevumiem, kas ir 5 706 401.20 EUR. Kopējie neattiecināmie izdevumi ir 1 827 261.86 EUR. Projekta darbību īstenošanas laiks ir līdz 2023.gada 31.decembrim.

2.3.2 Atkritumu apsaimniekošana

2.3.2.1 Sadzīves atkritumu apsaimniekošana

Sadzīves atkritumu savākšana ir finansiāli nozīmīgākais ZAAO pakalpojums, uzņēmumam ir noslēgti ilgtermiņa līgumi ar pašvaldībām par atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu sniegšanas nodrošināšanu. ZAAO sniedz sadzīves atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumus tikai savu īpašnieku pašvaldību teritorijās.

Tabula 2-2 Noslēgto līgumu termiņi ar pašvaldībām par atkritumu apsaimniekošanas nodrošināšanu pašvaldības teritorijā

	Novads pēc ATR	Pašvaldība	Sadarbības līguma termiņš
1	Limbažu novads	Alojas pašvaldība	21.12.2023
2		Limbažu pašvaldība	30.12.2021
3		Salacgrīvas pašvaldība	14.04.2023
4	Cēsu novads	Amatas pašvaldība	29.12.2023
5		Cēsu pašvaldība	31.12.2024
6		Jaunpiebalgas pašvaldība	08.02.2026
7		Līgatnes pašvaldība	27.11.2025
8		Pārgaujas pašvaldība	20.12.2025
9		Priekuļu pašvaldība	27.11.2023
10		Vecpiebalgas pašvaldība	26.11.2025
11	Smiltenes novads	Apes pašvaldība	18.08.2023
12		Raunas pašvaldība	15.02.2026
13		Smiltenes pašvaldība	28.07.2023
14	Valmieras novads	Beverīnas pašvaldība	13.12.2025
15		Burtnieku pašvaldība	14.01.2026
16		Kocēnu pašvaldība	14.12.2025
17		Mazsalacas pašvaldība	22.12.2025
18		Naukšēnu pašvaldība	12.11.2025
19		Rūjienas pašvaldība	30.11.2025
20		Strenču pašvaldība	31.05.2023
21		Valmieras pilsēta	08.10.2025
22	Siguldas novads	Krimuldas pašvaldība	31.12.2026
23	Saulkrastu novads	Saulkrastu pašvaldība	31.05.2024
24	Valkas novads	Valkas pašvaldība	30.12.2025
25	Balvu novads	Baltinavas pašvaldība	14.11.2027
26		Rugāju pašvaldība	31.05.2024
27		Viļakas pašvaldība	30.06.2025

Sadzīves atkritumu savākšanas pakalpojuma izmantošanai ZAAO klientiem piedāvā izvēlēties radītam atkritumu daudzumam un pakalpojuma saņemšanas vietai piemērotāko risinājumu iegādāties priekšapmaksas maisus („Dzeltenos maisus”), privātmājām un mazajiem uzņēmumiem lietot 140 l konteinerus vai 240 l konteinerus daudzdzīvokļu mājām, iestādēm un uzņēmumiem tiek piedāvāts lietot 1100 l konteinerus:

- Kontainers klientam tiek nodots bezmaksas lietošanā, ir tikai vienreizējā maksa par konteineru piegādi. ZAAO nodrošina arī klienta īpašumā esoša konteineru apkalpošanu, ja kontainers atbilst tehniskajām prasībām.
- Pēc līguma noslēgšanas klientam 2 – 4 nedēļu laikā (atkarībā no novada) tiek nogādāts sadzīves atkritumu kontainers un pēc tam nosūtīts aprēķins par visu gadu un kalendārs ar atzīmētām atkritumu izvešanas dienām. Kalendāra ir pieejam būtiskākā informācija saistībā ar ērtāku atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu izmantošanu.
- Par atkritumu konteineru izvešanas dienu ZAAO klientam piedāvā nosūtīt īsziņu, par plānoto izvešanu. Īsziņa klientiem tiek nosūtīta bez papildus samaksas.

- Klientiem ir iespēja iegādāties melnos (300 L) maisus, kurus var ieklāt 240 L konteinerā, tādējādi ilgāk saglabājot tīru konteineru.
- ZAAO piedāvā klientiem arī atkritumu konteineru mazgāšanu. Piesakot šo pakalpojumu, ZAAO apmainīs klientam esošo konteineru pret tīru, izmazgātu konteineru.

ZAAO ir pirmais atkritumu apsaimniekošanas uzņēmums, kurš Ziemeļvidzemes reģionā izveidoja pazemes konteineru laukumus lielāko pilsētu daudzdzīvokļu namu kvartālos. Pazemes atkritumu konteineru laukumi tiek veidoti, jo tie ir ērti iedzīvotājiem, vizuāli pievilcīgāki par parastajiem laukumiem, konteineru laukuma teritorija ir sakārtotāka, jo nav redzams savācamais materiāls, samazinās izmantojamo konteineru skaits.

Šobrīd tiek apkalpoti 54 ZAAO veidoti laukumi un 9 klientu izveidoti laukumi. Kopējais konteineru skaits 222 konteineri (ieskaitot Cēsu vecpilsētu), no tiem 200 ZAAO iegādāti un 22 klientu iegādāti.

Lai nodrošinātu videi draudzīgu rīcību un novērstu nelegālu atkritumu izmešanu apkārtējā vidē, ZAAO ir izstrādājis tiešsaistes līgumu datu bāzi "ZAAO CRM Laipa". Ar šīs datu bāzes palīdzību ZAAO darbības reģiona pašvaldībām ir iespējas operatīvi iegūt informāciju par pašvaldības teritorijā esošo mājāsaimniecību iesaistīšanos pašvaldības organizētā atkritumu apsaimniekošanas sistēmā. ZAAO ir izveidojusi publisku datu bāzi "Laipa plus" ar atzīmēm par nešķirotu atkritumu konteineru atrašanās vietām ZAAO darbības reģionā un daļa no datiem ir publiski pieejami uzņēmuma tīmekļa vietnē. 2022.gadā ZAAO plāno ieguldīt līdzekļus programmas pilnveidošanā.

2.3.2.2 Dalīti vākto atkritumu apsaimniekošana

Atbilstoši AAL prasībām par atkritumu savākšanas, ieskaitot dalīto vākšanas, organizēšanu savā administratīvajā teritorijā ir atbildīgas pašvaldības. Reģionā darbojas divas paralēlas dalītās vākšanas sistēmas: pašvaldību organizētā dalītā vākšanas sistēma, kuras realizācija ir uzticēta ZAAO, un ražotāju atbildības sistēma, kā ietvaros paši ražotāji un tirgotāji, ievērojot savas saimnieciskās darbības intereses, nodrošina iepakojuma savākšanu tālākai nodošanai pārstrādei. Atkritumu dalīto vākšanu ZAAO nodrošina visā darbības reģionā, izveidojot infrastruktūru, kura paredzēta valsts un pašvaldību atkritumu apsaimniekošanas nozares plānošanas dokumentos. ZAAO atkritumu dalītās vākšanas sistēmas elementi ir:

- EKO laukumi, kopumā 21 laukums, kuri izveidoti Valmierā, Cēsīs, Limbažos, Valkā, Smiltenē, Apē, Mazsalacā, Rūjienā, Alojā, Salacgrīvā, Saulkrastos, Raganā, Augšlīgatnē, Jaunpiebalgā, Taurenē, Priekuļos, Raunā, Strenčos;
- EKO punkti;
- Individuāli dalīti vākto atkritumu apsaimniekošana privātmāju iedzīvotājiem. No 2022.gada februāra pakalpojums jau pieejams 6 pilsētu administratīvajās teritorijās un 23 apdzīvoto vietu centros;
- atsevišķu iepakojuma veidu savākšanas konteineri, piemēram, PET;
- EKO kastes birojiem un daudzdzīvokļu māju iedzīvotājiem reklāmas materiālu uzkrāšanai.

Atkritumu dalītās vākšanas attīstības nepieciešamību nosaka normatīvo aktu regulējums, lai nodrošinātu resursu efektīvāku izmantošanu un noglabājamo atkritumu daudzuma samazināšanu.

Atkritumu dalītai vākšanai ZAAO darbības reģionā iedzīvotājiem ir pieejami:

- 662 EKO punkti;
- 109 vietās PET iepakojuma savākšanas konteineri;
- 94 vietās 164 konteineri dalītai vākšanai (papīram, metālam, plastmasai, stiklam).

Konteineri ir izvietoti EKO punktos, kas ir publiski pieejama vieta atkritumu šķirošanas konteineru izvietojumam. EKO punktā atrodas konteineru pāris - viens konteiners ir paredzēts izlietotam iepakojumam (papīra, plastmasas, PET, metāla), savukārt otrs konteiners - stikla iepakojumam.

Tabula 2-3 Pašvaldību teritorijās izvietoto konteineru skaits atkritumu dalītai vākšanai

Novads	Dalītās atkritumu vākšanas vietu skaits ¹	Papildus vietu skaits	Iepakojuma konteineru skaits	Stikla konteineru skaits
Valmieras	209	26	337	234
Valkas	30	3	46	33
Cēsu	168	23	265	189
Smiltenes	65	2	112	68
Saulkrastu	47	4	67	54
Limbažu	105	30	165	133
Balvu	20	6	60	24
Siguldas	18		27	20
Kopā	662	94	1079	755

2.3.2.3 Liela izmēra, būvniecības un ražošanas atkritumu - nestandartu atkritumu apsaimniekošana

Nestandarta atkritumi ir būvniecības, celtniecības un dažādu ražošanas procesu atkritumi, kā arī kompostējamie zaļie atkritumi. Nestandarta atkritumu savākšana tiek organizēta piedāvājot vairāku veidu pakalpojumus:

- pasūtot liela izmēra konteinerus sākot no 4m³ tilpuma līdz 30 m³ tilpumam,
- izmantot izturīgus maisus ar tilpumu 1,1m³, ja atkritumu daudzums neliels;
- izmantojot automašīnas iekraušanas mehānismu – ar kausu, ja atkritumi ir sakrauti kaudzē;
- nodotot EKO laukumos.

Attīstoties EKO laukumu sistēmai, ZAAO darbības reģiona iedzīvotājiem un uzņēmumiem ir iespējas būvniecības un lieltgabarieta atkritumus nodot EKO laukumos.

Būvniecības un celtniecības atkritumi rodas veicot būvdarbus vai remontdarbus, tie ir pārpalikumi no neizmantotiem materiāliem vai arī būvgruži, kas rodas ēku vai dzīvokļu remontdarbu laikā. Pieteikt pakalpojumu var ikviens iedzīvotājs vai uzņēmums pašvaldībā, kurās atkritumu apsaimniekošanu nodrošina ZAAO. Atkritumu apsaimniekošanas izmaksas sedz atkritumu radītājs, piemēram, būvdarbu veicējs vai pasūtītājs.

Lielgabarieta atkritumi ir vecas, nolietotas un salūzušas mēbeles un citi lielāki sadzīves priekšmeti, kurus to izmēru dēļ nevar ievietot sadzīves atkritumu konteinerā un šī pakalpojuma izmantotāji galvenokārt ir daudzdzīvokļu māju apsaimniekotāji, kā arī pašvaldības rīkojot īpašas akcijas.

Ņemot vērā faktu, ka ZAAO darbības reģionā ir vairāki valsts nozīmes ražošanas uzņēmumi, piemēram, AS „Valmieras stikla šķiedra”, AS „Brīvais vilnis”, SIA “VALPRO” īpaša uzmanība tiek pievērsta specifisku ražošanas atkritumu apsaimniekošanai, un šiem uzņēmumiem tiek piedāvāti īpaši risinājumi šo atkritumu apsaimniekošanai.

Nestandarta atkritumu savākšanu nodrošina ar ZAAO īpašumā esošām automašīnām, kas aprīkotas ar konteineru pacelšanas mehānismiem un aprīkotām ar hidromanipulatoru atkritumu iekraušanai un iepirkuma procesā izvēlēts transporta pakalpojuma sniedzējs, kurš nodrošina atkritumu pārvadājumus.

2.3.3 Elektroenerģijas ražošana

ZAAO ir veikusi ieguldījumus meitas uzņēmumā, kas gan nav naudas ieguldījums, bet gan krājumu ieguldījums – novērtējot poligona “Daibe” 1.krātuves gāzi.

¹ 13.12.2016. Ministru kabineta noteikumi Nr. 788 “Noteikumi par atkritumu savākšanas un šķirošanas vietām”

SIA „ZAAO Enerģija” ir dibināta 2008. gada 31. martā. Uzņēmuma dibinātājs un 100% kapitāla daļu turētājs ir ZAAO.

Tabula 2-4 ZAAO līdzdalība meitas uzņēmumā SIA “ZAAO Enerģija”

Sabiedrības nosaukums	ZAAO līdzdalības apjoms	Darbības raksturojums	Ieguldījums pamatkapitālā 31.12.2020, EUR
SIA „ZAAO – Enerģija”	100%	Poligona biogāzes savākšanas sistēmas izveide	858 196

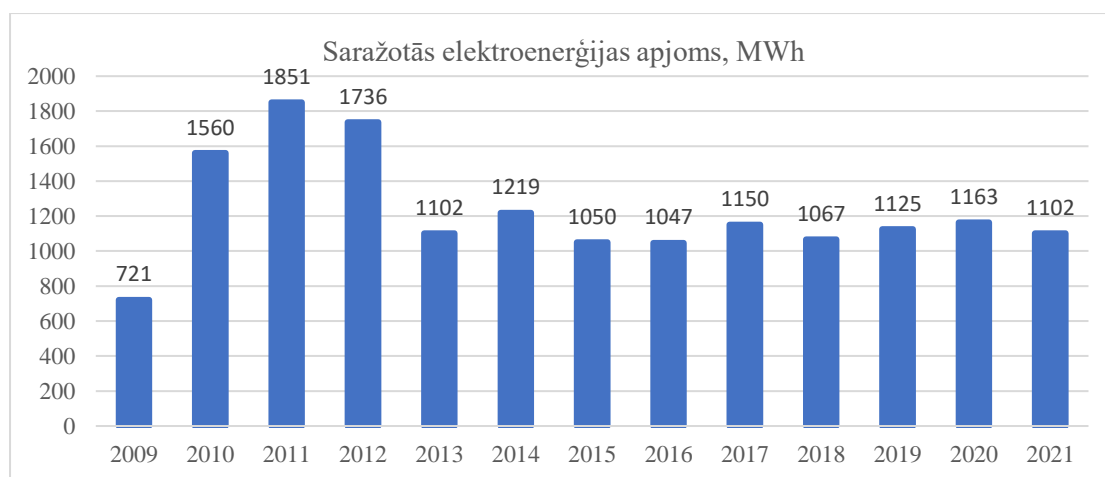
SIA „ZAAO Enerģija” saražoto biogāzi izmanto siltumenerģijas un elektroenerģijas ražošanai. Aptuveni 10% no saražotās elektroenerģijas nodrošina SIA “ZAAO Enerģijas” ražošanas procesos, pārējā tiek pārdota AS “Elektroenerģijas publiskais tirgotājs”, kas ļauj nedaudz samazināt klientiem maksu par sadzīves atkritumu apglabāšanu poligonā “Daibe”. Lietderīgā siltumenerģija apkures sezonā tiek izmantota poligona biroja un ražošanas ēku apsildei.

Latvijas Republikas Ministru kabineta 27.12.2011. noteikumi Nr.1032 “Atkritumu poligonu noteikumi”, kuros ir ietvertas tiesību normas, kas izriet no Padomes 1999. gada 26. aprīļa Direktīvas 1999/31/EK par atkritumu poligoniem un Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 3. maija Direktīvas 2018/850/ES, nosaka, ka:

- Poligona gāzu savākšanas sistēmu projektē visiem sadzīves atkritumu poligoniem, kuros pieņem bioloģiski noārdāmus atkritumus. Savākto gāzi apstrādā un izmanto enerģijas iegūšanai. Ja savākto gāzi nevar izmantot enerģijas iegūšanai, to sadedzina.
- Projektējot un būvējot atkritumu poligonu, projektā paredz atkritumu gāzes savākšanas un novadīšanas sistēmu. Poligona gāzes savāc, apstrādā un izmanto tā, lai neradītu draudus cilvēka veselībai vai videi.
- Poligona gāzes sastāvā lielāko īpatsvaru ieņemt metāns (CH₄) un oglekļa dioksīds (CO₂). Metāna radītais siltumnīcas efekta potenciāls ir 28 reizi lielāks par oglekļa dioksīdu. Savāktais un lietderīgi izmantoto poligona gāzes apjoms tiek ieskaitīts kopējā SEG emisiju samazinājumā Latvijas valstij (LVĢMA) atskaitoties starptautiskām organizācijām.

Kopš 2009.gada jūnija CSA poligonā "Daibe" SIA “ZAAO Enerģija” uzsāka praktisku poligona biogāzes ieguvu un izmantošanu elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošanai koģenerācijas ciklā. Projekta ietvaros tika izbūvēts jauns elektroapgādes pieslēgums, poligona gāzes savākšanas sistēma, uzstādītas 2 konteineru tipa koģenerācijas iekārtas (TEDOM Cento T-180) ar summāro elektrisko jaudu 350kW un maksimālo siltumenerģijas izstrādes jaudu 402 kW. Projekta pirmsākumos bija plānots uzstādīt vēl 3. koģenerācijas iekārtu. Ņemot vērā 2009. gada finanšu krīzes rezultātā ievērojamo nešķirotu sadzīves atkritumu rašanās apjoma kritumu, t.sk. vairāku ražošanas uzņēmumu darbības izbeigšanu (SIA Triāls, SIA Ekovide u.c.), kuru darbības rezultātā veidojās ievērojams apjoms bioloģiski noārdāmo atkritumu apjoms, plāni par koģenerācijas stacijas jaudas palielināšanu netika realizēti. Ņemot vērā inerci attiecībā pret poligonā noglabāto atkritumu apjomu attiecīgajā gadā un poligona gāzes ieguves apjomu, būtisks gāzes ieguves apjoma kritums sāka parādīties 2011.gadā un stabilizējās 2013. gadā. Kopš 2013. gada un turpmākajos gados poligona gāzes ieguves apjoma svārstības ir bijušas nebūtiskas (vidēji 5% robežās).

Ilustrācija 2-2 SIA "ZAAO Enerģija" saražotās elektroenerģijas apjoms

Poligona gāzes ieguve, apsaimniekošana, elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošana prasa darbinieku specifisku kvalifikāciju, kompetences un darba gaitā uzkrātu pieredzi. Poligona gāzes ieguve un izmantošana notiek mijiedarbībā ar RAAC Daibe atkritumu poligona ikdienas ekspluatāciju (atkritumu noglabāšanu, infiltrāta apsaimniekošanu un c.).

2.3.4 Sabiedrības informēšana un izglītošana DTP URDA

Atkritumu apsaimniekošanas likuma 8. panta pirmās daļas 9. punkts noteic, ka pašvaldība patstāvīgi vai sadarbībā ar šā likuma 18. panta noteiktajā kārtībā izraudzīto atkritumu apsaimniekotāju vai atkritumu poligona apsaimniekotāju veicina iedzīvotāju aktīvu iesaisti atkritumu šķirošanā, rīkojot izglītošanas pasākumus un atkritumu šķirošanu veicinošas kampaņas, kā arī atbalstot iedzīvotāju iniciatīvas.

Savukārt norādītā likuma 41. panta pirmās daļas trešajā punktā noteikts, ka tarifā par atkritumu apglabāšanu poligonos citastarp iekļauj izmaksas to sabiedrības izglītības pasākumu finansēšanai, kuri vērsti uz attiecīgā atkritumu apsaimniekošanas reģiona atkritumu radītāju izglītošanu atkritumu apsaimniekošanas jomā.

Saskaņā ar Atkritumu apsaimniekošanas valsts plānu sabiedrības informēšana un izglītošana par atkritumu apsaimniekošanu un ar tiem saistītajiem jautājumiem ir dažādu iesaistīto pušu pienākums, un tās panākumi un ietekme uz sabiedrības attieksmi un uzvedību ir atkarīgi no sadarbības un pasākumu sinerģijas, ietekmējot sabiedrības izpratni, zināšanas un rīcību. Pašvaldība veic sabiedrības informēšanas un izglītošanas pasākumus un šai jautājumā sadarbojas ar atkritumu apsaimniekotāju, vai arī deleģē šo uzdevumu veikt atkritumu apsaimniekotājam. Pašvaldība, slēdzot līgumu par sadzīves atkritumu apsaimniekošanas pakalpojuma sniegšanu tās administratīvajā teritorijā iekļauj arī nosacījumu atkritumu apsaimniekotājam sniegt informāciju par sabiedrības informēšanas pasākumiem par atkritumu apsaimniekošanu, kā arī informācijas sniegšanas biežumu un komunikācijas veidu.

No iepriekš norādītā redzams, ka ZAAO kā Atkritumu apsaimniekošanas likuma 18. pantā noteiktajā kārtībā izraudzītajam atkritumu apsaimniekotājam, kā arī atkritumu poligona apsaimniekotājam ir pienākums veicināt sabiedrības izglītošanu ar atkritumu apsaimniekošanu saistītos jautājumos, tostarp organizējot izglītojošus pasākumus.

ZAAO vides izglītības jomā darbojas jau kopš 2001. gada, savukārt 2016. gada 30. septembrī ar dalībnieku sapulces lēmumu tika nolemts, ka vides izglītība ir ZAAO stratēģiskais darbības virziens, kam attiecīgi tiek paredzēti resursi un tiek plānotas intensīvākas aktivitātes.

ZAAO ir veikusi būtisku darbu tās īpašnieču – pašvaldību – iedzīvotāju izglītošanā par atkritumu apsaimniekošanu un par atkritumu dalītu vākšanu. Norādītā rezultātā ir ievērojami uzlabojusies iedzīvotāju attieksme pret atkritumu apsaimniekošanu, tajā skaitā nepieciešamību veikt atkritumu

dalītu savākšanu. Līdz ar to ZAAO sniegtie pakalpojumi neaprobežojas vien ar atkritumu apsaimniekošanas darbībām, bet, kā to paredz arī normatīvie akti un plānošanas dokumenti, sniedz būtisku ieguldījumu sabiedrības izglītošanā par vides aizsardzību un atkritumu radīto ietekmi uz vidi, tādējādi radot izpratni par nepieciešamību samazināt poligonos apglabājamo atkritumu apjomu un apsaimniekot tos atbilstoši normatīvo aktu prasībām.

Vides izglītības aktivitātes, kas tiek nodrošinātas un tiek organizētas RAAC Daibe, izmantojot DTP URDA infrastruktūru, ir vērstas uz sabiedrības vides apziņas veidošanu, lai novērstu atkritumu rašanos un samazinātu apglabājamo atkritumu daudzumu.

Sabiedrības informēšanas un izglītošanas galvenās aktivitātes, kas tiek realizētas:

- Interesešu izglītības programma pirmskolas un skolas vecuma bērniem dažādām vecuma grupām;
- Bērnu un jauniešu interesešu izglītības programmas realizācijā, katrai mācību iestādei ZAAO darbības reģionā vienu reizi mācību gadā tiek kompensēti degvielas izdevumi nokļūšanai uz RAAC Daibe;
- Izpētes brauciens iepazīstoties ar RAAC Daibe infrastruktūru;
- Vides projektu akcijas, kurās ietvertas gan radošās, gan praktiskās aktivitātes, gan zināšanu apguve par atkritumu lietderīgu apsaimniekošanu un ietekmi uz vidi;
- Domu apmaiņu seminārs ZAAO darbības reģiona vispārīzglītojošo skolu pedagogiem vismaz 2 reizes gadā, kādā no skolēnu brīvlaikiem;
- "Tehniskās dienas" pašvaldību darbiniekiem. Reizi divos gados tiek organizētas "Tehniskās dienas" uz kuru tiek aicināti pašvaldību vadītāji, par atkritumu apsaimniekošanu atbildīgie speciālisti, pašvaldību policijas darbinieki no ZAAO darbības reģiona pašvaldībām, sniedzot informāciju par aktualitātēm atkritumu apsaimniekošanas nozarē, likumdošanas jaunumiem un nākotnes tendencēm, kā arī dalībnieki tiek iepazīstināti ar jaunākajiem infrastruktūras objektiem un tehnoloģijām, kas tiek izmantotas atkritumu apsaimniekošanā;
- Ģimenes dienas, kurās ZAAO aicina ikvienu Ziemeļvidzemes iedzīvotāju pavadīt aizraujošu un izglītojošu brīvdienu "URDĀ".

2020./2021. mācību gadā izstrādātas jaunas mācību tēmas, ņemot vērā kompetenču pieejas principus un pielāgojot saturu klašu grupām un Skola2030 mācību jomām. Mācību programmas "Es vidē šodien un rīt" tēmas skolēniem "Es un mani atkritumi", "Atkritumi un enerģija", "Resursi manās rokās", "Dzīve bez atkritumiem", "Es-dabas sastāvdaļa".

2020.gadā kopā apmācīti 695 pirmsskolēni (klātienes un neklātienes (tiešsaistes nodarbības), 1673 skolēni.

2021.gadā kopā klātienes un tiešsaistes nodarbībās un pasākumos piedalījušies 3455 interesenti. Tika novadītas 159 (klātienes un tiešsaistes) nodarbības. Ģimenes dienas pasākumā piedalījās 30 dalībnieki. Tiešsaistes lekcijas 2 uzņēmumiem (112 dalībnieki) par videi draudzīgu rīcību un dabas saudzēšanu. Tika noorganizēti 2 izglītojoši semināri izglītības iestāžu pedagogiem.

Korona vīrusa slimības Covid-19 pandēmijas ietekmē nebija iespējams realizēt visus paredzētās klātienes nodarbības un pasākumus visām mērķgrupām.

Izzinošā braucienā pa RAAC "Daibe" 2021.gadā devušies dažāda vecuma pārstāvju un interesešu grupas, kopumā 2500 ekskursanti.

2.4 Cenu politikas un pašizmaksas aprēķina novērtējums

2.4.1 Atkritumu apglabāšana

Tarifu par sadzīves atkritumu pieņemšanu apglabāšanai izvērtē un apstiprina SPRK. Citu atkritumu pieņemšanu poligonā apstrādei un apglabāšanai nosaka uzņēmuma valde. SPRK izvērtējot sabiedrības nešķirotu sadzīves atkritumu apglabāšanas tarifu vērtē atkritumu poligona kopējās darbības izmaksas un to attiecināšanu, līdz ar to netieši tiek vērtētas arī citu atkritumu apsaimniekošanas izmaksas un cenas, lai to apmērs neradītu ietekmi uz sabiedriskā pakalpojuma rentabilitāti.

Sabiedrības informēšanai un izglītošanas izmaksu iekļaušanai sadzīves atkritumu apglabāšanas maksā ir ierobežojums līdz 2%² no kopējām sadzīves atkritumu apglabāšanas izmaksām.

Sadzīves atkritumu apglabāšanas izmaksas tiek samazinātas par SIA "ZAAO Enerģija" darbības rezultātu, izslēdzot poligona gāzes vērtību.

2.4.2 Atkritumu apsaimniekošana

Atkritumu apsaimniekošanas maksu, kas ietver nešķirotu sadzīves atkritumu savākšanu, atkritumu dalītās vākšanas sistēmas infrastruktūras izveidi un uzturēšanu, sabiedrības izglītošanas un informēšanas izmaksas, izvērtē un apstiprina pašvaldība.

ZAAO maksu par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu aprēķina, ievērojot Atkritumu apsaimniekošanas likuma 39.pant pirmajā daļā noteikto, kā arī ZAAO 2017.gada 29.decembra kārtību „Sadzīves atkritumu apsaimniekošanas pakalpojuma maksas aprēķināšanas kārtība”.

Lai izpildītu prasības par atkritumu dalītās vākšanas sistēmas izveidi un uzturēšanu, kas galvenokārt šobrīd ietver izlietotā iepakojuma, videi kaitīgo preču atkritumu un elektrisko un elektronisko atkritumu savākšanu, to apstrādi pirms nodošanas pārstrādes uzņēmumiem, AAL noteikti konkrēti finansiālā atbalsta mehānismi šīs aktivitātes finansēšanai, līdz ar to šīs nozares darbības rezultāts ir iekļautas nešķirotu sadzīves atkritumu apsaimniekošanas maksā.

Kopš 2018.gada atkritumu apsaimniekošanas maksā sabiedrības informēšanai un izglītošanai ir paredzēti 0,44 EUR par katru savākto sadzīves atkritumu m³, lai nodrošinātu kvalitatīvu izglītošanas un informēšanas aktivitāšu kopumu.

2.4.2.1 Liela izmēra, būvniecības un ražošanas atkritumu apsaimniekošana

Liela izmēra, būvniecības un ražošanas atkritumu apsaimniekošanas pakalpojuma cenas tiek noteiktas vienojoties ar klientiem, ievērojot pakalpojuma sniegšanas pašizmaksu, kuras būtiskākās komponentes ir maksa par atkritumu nodošanu poligonā un savākšanas un transportēšanas izmaksas, kuru veikšanai, iepirkuma procedūras rezultātā ir piesaistīts pakalpojuma sniedzējs, kurš nodrošina 85 % no visiem atkritumu pārvadājumiem.

2.4.3 Elektroenerģijas ražošana

Elektroenerģijas iepirkuma cena uzsākot elektroenerģijas ražošanu 2009.gadā – EUR 0.30185/kWh. Pašreiz (2022.gadā) saražotā elektroenerģija tiek realizētā 2 komponentēs:

- 1) obligātā iepirkuma kārtībā vidēji 60% no kopējās AS ST tīklā nodotās elektroenerģija par fiksētu cenu EUR 0.1701/kWh;
- 2) pārējos ~ 40% par tirgus cenu, atbilstoši vidējai svērtai tirgus cenai Latvijas cenu apgabalā attiecīgajā mēnesī.

Elektroenerģijas apjoms, kas tiek pārdots par OIK iepirkuma cenu ir atkarīgs no attiecīgajā mēnesī koģenerācijas iekārtas saražotās un lietderīgi izmatotās siltumenerģijas un attiecīgi uzrādītā kopējā lietderības koeficienta. Jānorāda, ka 2008.gadā, kvalificējoties obligātajam elektroenerģijas iepirkumam (saskaņā ar 24.02.2009. Ministru kabineta noteikumi Nr.198 “Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamus energoresursus, un cenu noteikšanas kārtību”) nebija šādas prasības attiecībā uz uzstādītās koģenerācijas iekārtas saražotās enerģijas izmantošanas kopējo lietderību. Uzņēmuma darbības laikā ir būtiski pieaudzis administratīvais slogs un izmaksas, lai nodrošinātu visu ar OIK saistīto prasību nodrošināšanu.

² Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas padomes 16.12.2017. lēmums Nr.1/5 “Sadzīves atkritumu apglabāšanas pakalpojuma tarifa aprēķināšanas metodika” 30.4.punkts

2.4.4 Sabiedrības informēšana un izglītošana

Sabiedrības informēšana un izglītošana ZAAO darbības teritorijas iedzīvotājiem un uzņēmumiem nav maksas pakalpojums. Sabiedrības informēšanas un izglītošanas aktivitātes tiek finansētas no ieņēmumiem, ko ZAAO iegūst no sadzīves atkritumu apsaimniekošanas maksas un sadzīves atkritumu apglabāšanas tarifa ieņēmumiem:

- Sadzīves atkritumu apglabāšanas maksā 2% no sadzīves atkritumu apglabāšanas izmaksām, jeb 1.23 EUR/t
- Atkritumu apsaimniekošanas maksā 0,44 EUR/m³

2021.gadā kopējais finansējuma apjoms sabiedrības informēšanas un izglītošanas aktivitātēm bija 157 437 Tūkst. EUR, ko veidoja:

- 2% no kopējām sadzīves atkritumu apglabāšanas izmaksām jeb 35 226 EUR.
- 0,44 EUR 0,44 EUR par katru savākto sadzīves atkritumu m³ jeb 122 211 EUR.

2.5 ZAAO finanšu analīze

2.5.1 Ieņēmumi un izdevumi

Ievērojot ZAAO reģionālās darbības principus, izmaksas netiek uzskaitītas un aprēķinātas katra pakalpojuma veida sniegšanai konkrētā pašvaldības teritorijā, un darbības rezultātu izvērtējums tiek veikts pakalpojuma grupu griezumā, izmantojot datus no pēdējā auditētā un apstiprinātā gada pārskata (2021.gada).

Tabula 2-5 ZAAO pakalpojumu darbības tiešais rezultāts 2021.gadā

2021	Poligons	Atkritumu šķirošana	Sadzīves atkritumu apsaimniekošana*	Nestandarta atkritumu apsaimniekošana*	Kopā
Ieņēmumi	4 158 408	1 840 795	3 026 781	807 789	9 833 772
Tiešās izmaksas	3 648 606	1 615 396	1 989 955	633 775	7 887 731
Tiešais darbības rezultāts ³	509 802	225 399	1 036 826	174 015	1 946 042

No apkopotajiem datiem ir redzams, ka kapitālsabiedrības pamatdarbības nozares strādā rentabli, nodrošinot pakalpojuma sniegšanu klientiem atbilstoši noslēgto līgumu noteikumiem.

Ņemot vērā faktu, ka ZAAO nodrošina dažāda veida atkritumu apsaimniekošanu un savākšanu, tad ieņēmumu struktūra ir atbilstoša sniegto pakalpojumu apjomam. Atbilstoši ieņēmumu struktūrai tiek pakalpojumu pašizmaksā tiek iekļautas administratīvās izmaksas.

³ Neieskaitot pakalpojumu organizēšanas un administrācijas izmaksas

2.5.2 Veiktās investīcijas, finansēšanas avoti

ZAAO atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūrā kopš darbības sākuma ir investēti 19,58 milj. EUR, kur gandrīz puse ir investēta tieši RAAC Daibe attīstībā, un 11% dalītās atkritumu vākšanas infrastruktūras attīstībā.

Kopējā iegādāto pamatlīdzekļu atlikusī vērtība uz 2021.gda beigām ir 5,16 milj. EUR.

ZAAO savu darbību finansē no apgrozāmiem līdzekļiem, kā arī aizņemtajiem – gan ilgtermiņa kredīti, gan arī finanšu līzīgi.

Tabula 2-6 ZAAO ilgtermiņa aizņēmumi infrastruktūras attīstības finansēšanai

	Procentu likme	Atmaksas datums	Aizņēmuma atlikums uz 31.12.2021.
Ilgtermiņa aizņēmums Valsts kasē	1.6	04.07.2022	49801
Ilgtermiņa aizņēmums SEB Banka AS	1.18	13.03.2023	466 184
Kopā			515 985

Nodrošinājums aizņēmumiem:

- hipotēka nekustamajam īpašumam "Stūri", Stalbes pagasts, Pārgaujas novads (kadastra nr.42800040053) par labu Latvijas Republikas Finanšu ministrijai
- otrā hipotēka nekustamajam īpašumam "Stūri", Stalbes pagasts, Pārgaujas novads (kadastra nr.42800040053) un hipotēka nekustamajam īpašumam "Bizlas", Stalbes pagasts, Pārgaujas novads (kadastra nr. 42800040041) par labu AS "SEB banka".

Kā nodrošinājums nav piesaistīti dibinātāju (pašvaldību) galvojumi.

Šobrīd ir uzsākts ilgtermiņa aizņēmuma līguma slēgšanas process ar AS "SEB banka" par līdzekļu piešķiršanu RAAC "Daibe" attīstības projekta Nr. 5.2.1.2/20/A/008 "Bioloģiski noārdāmo atkritumu pārstrādes rūpnīcas "Daibe" izveide" īstenošanu finansēšanai.

Atkritumu apsaimniekošanas tehnikas nodrošināšanai tiek izmantota finanšu noma – saistību atlikums uz 31.12.2021 veido 575,98 tūkst. EUR.

Tabula 2-7 Pašvaldību ieguldījumi ZAAO pamatkapitālā

2018.gadā	Ieguldījuma veids	EUR	Ieguldījuma mērķis, priekšmets
Valmieras pilsētas pašvaldība	Naudas ieguldījums ⁴	900 000	Atkritumu krātuves izbūvei
Pārgaujas novada pašvaldība	Mantiskais ieguldījums	4 000	"Daibes skola"
2020.gadā			
Pārgaujas novada pašvaldība	Mantiskais ieguldījums	436 000	Dabas un tehnoloģiju parka ēka

⁴ 18.09.2018. Valmieras pilsētas pašvaldībai piešķirtā valsts budžeta finansējuma ieguldīšanas SIA "ZAAO" pamatkapitālā izvērtējums

2.5.3 ZAAO retrospektīvā finanšu situācija

Būtiskākie ZAAO darbību raksturojošie finanšu rādītāji ir apkopoti:

Tabula 2-8 Finanšu darbības rādītāji

	2017	2018	2019	2020	2021
Apgrozījums	6 205 444	6 867 572	7 635 069	8 848 301	10 005 111
Peļņa/Zaudējumi	-93 770	103 646	88 719	42 414	94 584
EBITDA	537 632	640 133	615 081	971 008	739 048
Aktīvi	8 208 502	8 494 423	8 630 112	8 175 882	7 413 024
Pamatkapitāls	1 912 078	2 816 078	2 816 078	3 252 078	3 252 078
Pašu kapitāls	1 846 955	2 854 601	2 943 320	3 421 734	3 516 318
Ieguldījumi pamatlīdzekļos	5 789 500	5 201 433	6 028 847	5 392 521	5 156 752
Rentabilitāte (peļņa/apgrozījumu)	-1.51%	1.51%	1.16%	0.48%	0.95%
ROA (peļņa/aktīvi)	-1.14%	1.22%	1.03%	0.52%	1.28%
ROE (peļņa/pašu kapitāls)	-5%	4%	3%	1%	3%
Kopējā likviditāte (īstermiņa aktīvi/īstermiņa kreditori)	0.35	0.93	0.65	0.74	0.85
Saistību īpatsvars (saistības/pašu kapitāls)	3.44	1.98	1.93	1.33	1.05
Nodarbināto skaits	149	155	161	164	168
Vidējā bruto atlīdzība uz vienu nodarbināto gadā, tūkst. EUR	10 507	11 161	11 273	12 645	13 835
Samaksātie darba spēka nodokļi	827 597	873 930	918 666	1 042 833	1 158 995

Veiktā ZAAO darbības izvērtējuma rezultātā ir atzīmēti sekojoši aspekti:

- 2021. gadā neto apgrozījums palielinājās par 13.07% galvenokārt, nodrošinot klientus ar plašu pakalpojumu klāstu, jo darbības jaunās teritorijās vairs netiek uzsākta, bet gan tiek strādāts pie tā, lai esošie klienti pēc iespējas vairāk izmantotu uzņēmuma piedāvātos pakalpojumus. Apgrozījuma pieaugumu ietekmēja sadzīves atkritumu apglabāšanas tarifa palielinājums, kas ietver dabas resursu nodokļa pieaugumu par atkritumu apglabāšanu no 50.00 EUR par tonnu 2020.gadā uz 65.00 EUR par tonnu 2021.gadā Uzņēmumam izdodas sabalansēt izmaksu pieaugumu ar apgrozījuma pieaugumu kā rezultātā uzņēmums 2021.gadu ir noslēdzis ar peļņu.
- Operatīvās peļņas apjoms (EBITDA) ir stabils, lai nodrošinātu pilnvērtīgu uzņēmuma attīstību, atjaunojot nolietotos pamatlīdzekļus un izveidojot jaunus atkritumu apstrādes procesus. EBITDA rentabilitātes rādītājs 2021.gadā sasniedza 9% līmeni.
- Kopējais kredītu apjoms uz 2021.gada beigām ir samazinājies līdz 1.09 milj, salīdzinot ar 2020.gadu samazinājums ir par 17 % jeb 220 tūkst. Būtiski aizņēmumi iepriekšējos periodos nav ņemti, izņemot piesaistot finansējumu nepieciešamā autotransporta iegādei. No bilances kopsummas kredītu apjoms ir samazinājies līdz 14.7 % un šī koeficienta mijiedarbība ar likviditātes koeficientu norāda uz uzņēmuma darbības efektivitāti un spēju norēķināties par savām saistībām un ieguldīt līdzekļus darbības attīstībā.
- 2021.gada darbības rezultāti norāda, ka ir uzlabojusies uzņēmuma maksātspēja, kas jānotur ilgtermiņā, lai nākotnē nodrošinātu iespējas veikt būtiskus kapitālieguldījumus atkritumu apstrādes tehnoloģijās, nodrošinot atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūras attīstību.

Īstermiņa griezumā ir jāstrādā, lai ierobežotu operatīvo izmaksu pieaugumu, ja netiek nodrošināts līdzvērtīgs apgrozījuma pieaugums. Uzņēmuma būtisko infrastruktūras un pakalpojumu attīstībai jāturpina meklēt iespējas piesaistīt finansējumu, lai nosegtu gan infrastruktūras, gan nemateriālo izmaksu pieaugumu:

- Kopējā likviditāte salīdzinot ar 2020.gadu ir uzlabojusies un ir 0.85 un tas norāda uz maksātspējas uzlabošanu un uzņēmuma darbības efektivitātes paaugstināšanos.
- kredītu un EBITDA attiecība bija 1.5;

Dalot kopējās saistības ar EBITDA tiek iegūts kredītu slogs, jeb aptuvenais laiks, kādā uzņēmums spēs nokārtot saistības pret bankām, tas ir saistīts ar to, ka uzņēmums nav veicis būtiskus ieguldījumus infrastruktūras attīstībā. Rādītāja normatīvs ZAAO saistībām ir 5-7 robežās, jo līdz šim saņemtiem aizņēmumiem atmaksāšanas termiņš ir šādās robežās.

- Neto peļņas rādītājs iepriekšējo gadu laikā ir svārstījies, tomēr finanšu analīzes metodikā šim rādītājam nav izšķirošas ietekmes uz secinājumiem par uzņēmuma iespējamo attīstību nākotnē. Neto peļņa vienīgi ietekmē pašu kapitāla rādītāju, lai nodrošinātu kapitālsabiedrības finansiālo neatkarību.
- 2021. gadā SIA „ZAAO Enerģija” neto apgrozījums bija 188 412 EUR. Apgrozījums salīdzinājumā 2020.gadu ir samazinājies par 4%. Peļņas rādītāji ir negatīvi, jo to ietekmēja poligona gāzes ķīmiskās īpatnības un 2008.gadā novērtētas un uzņēmumā ieguldītās poligona gāzes apjoms un vērtība, kā arī izmaiņas normatīvo aktu regulējumā par saražotās elektroenerģijas realizāciju. 2021.gadā uzņēmums turpināja poligona Daibe teritorijā esošo ēku nodrošināšanu ar siltumenerģiju.

Uzņēmums ir viens no lielākiem darba devējiem reģionā un lielākiem darba spēka nodokļu maksātājiem šajā nozarē. Uzņēmums 2021.gadā valsts budžetā ir ieskaitījis darba spēka nodokļus 1 158 995 EUR apmērā un 1 870 497 EUR DRN. Aprēķināto nodokļu summa no saimnieciskās darbības ir pieaugusi par 474 766 EUR (12%) vairāk nekā 2020.gadā.

Tabula 2-9 ZAAO aprēķinātie nodokļi

Nodokļa veids	2017	2018	2019	2020	2021
Pievienotās vērtības nodoklis	685 966	835 570	821 798	1 215 991	1 241 467
Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas	546 051	605 157	634 426	722 991	788 969
Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	281 546	268 773	284 240	319 842	370 026
Uzņēmējdarbības riska valsts nodeva	669	680	703	731	748
Dabas resursu nodoklis	644 575	844 829	1 187 695	1 537 449	1 870 497
Nekustamā īpašuma nodoklis	1 981	2 178	2 229	2 491	2 554
Uzņēmuma ienākuma nodoklis		9 443	687	0	
KOPĀ	2 160 788	2 566 630	2 931 778	3 799 495	4 274 261

2.5.4 Nākotnē plānotie attīstības projekti

2021.gada 14.aprīlī noslēgta vienošanās ar Centrālo finanšu un līgumu aģentūru par Eiropas Savienības Kohēzijas fonda projekta Nr. 5.2.1.2/20/A/008 “Bioloģiski noārdāmo atkritumu pārstrādes rūpnīcas “Daibe” izveide” īstenošanu. Projekta kopējie izdevumi 8 540 675.04 EUR, no tiem attiecināmie izdevumi: 6 713 413.18 EUR. Kohēzijas fonda finansējums ir 85% no attiecināmajiem izdevumiem, kas ir 5 706 401.20 EUR. Kopējie neattiecināmie izdevumi ir 1 827 261.86 EUR. Projekta darbību īstenošanas laiks ir līdz 2023.gada 31.decembrim.

Iepirkumu procedūru rezultātā Eiropas Savienības Kohēzijas fonda projekta Nr. 5.2.1.2/20/A/008 "Bioloģiski noārdāmo atkritumu pārstrādes rūpnīcas "Daibe" izveide" īstenošanas kopējais budžets ir 9 635 101.12 EUR.

ZAAO iesniegtais projekta pieteikums ir apstiprināts un 29.04.2022. ir parakstīts sadarbības līgums ar VARAM par LIFE IP projekta "Atkritumi kā resursi Latvijā – Reģionālās ilgtspējas un aprites veicināšana, ieviešot atkritumu kā resursu izmantošanas koncepciju" (Projekta Nr. LIFE20 IPE/LV/000014) finansējuma saņemšanai un realizācijas uzsākšanai. ZAAO projekta realizācijā iesaistīties vairākās aktivitātēs, kas attīstītu atkritumu dalītās vākšanas un apsaimniekošanas infrastruktūru, reģionālo sadarbību, sabiedrības izglītošanas pasākumus un metodes. Projekta kopējais finansējums ir 1 060 313 EUR. Projekta realizācijas termiņš ir līdz 2028.gada 31.decembrim.

ZAAO ir iesaistījusies H2Value projekta idejas realizācijā, kurā iesaistījušies 9 partneri no 3 valstīm. Projekta kopējās plānotās izmaksas 4284280 EUR, no kurām ~9% veido ZAAO projekta finansējuma daļa 403390 EUR t.sk. 282 373 EUR EU grants. H2Value projekta ietvaros SIA ZAAO plāno 1.5 gada garumā testēt ar H2 darbināmu atkritumu savākšanas automašīnu un kopā ar Latvijas Ūdeņraža asociāciju un Vidzemes plānošanas reģionu veikt tehniski-ekonomisko analīzi H2 izmantošanai atkritumu savākšanas loģistikā. Projekta realizācijas plānotais uzsākšanas 2022.gada 3.ceturksnī.

ZAAO ir uzsākusi darbu pie infrastruktūras attīstības projektiem, kuri turpmāk būtiski ietekmēs un veicinās RAAC Daibe attīstību. Plānots paplašināt atkritumu apglabāšanas infrastruktūru, izbūvējot 4. atkritumu krātuvi, īstenojot projektu par atkritumu pārstrādei piemērotas ražošanas ēkas būvniecību.

ZAAO ir izstrādājis atkritumu savākšanas infrastruktūras attīstības programmu līdz 2025.gadam, kas ietver ieguldījumus:

- Atkritumu savākšanas tehnikas atjaunošanā. 2022.gada aprīlī tiks piegādātas iepirkuma rezultātā iegādātas 2 (divas) atkritumu savākšanas un transportēšanas automašīnas, kas izmanto CNG degvielu;
- Atkritumu savākšanas konteineru parka atjaunošanā un papildināšanā, paredzot attīstīt pazemes atkritumu laukumu izbūvi blīvi apdzīvotu vietu daudzīvokļu namu pagalmos.
- Atkritumu dalītas vākšanas sistēmas pilnveidošanā, iegādājoties nepieciešamo tehniku un aprīkojumu bioloģisko atkritumu savākšanai.

Tabula 2-10 ZAAO plānotie ieguldījumi atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūras attīstībā 2022. – 2025.gadā

	2022	2023	2024	2025
RAAC "Daibe" infrastruktūra	2 500 000	2 110 000	540 000	260 000
Atkritumu savākšanas tehnika	570 000	320 000	565 000	320 000
Atkritumu savākšanas konteineri	180 000	180 000	130 000	130 000
Atkritumu dalītas vākšanas sistēmas infrastruktūra	35 000	465 000	35 000	20 000
Aprites ekonomikas centra izveide Valmierā	500 000	300 000	200 000	0
KOPĀ	3 785 000	3 375 000	1 470 000	730 000

2.5.5 ZAAO finanšu perspektīva

ZAAO sagatvotās nākotnes finanšu prognozes periodā līdz 2025.gadam liecina par stabilu izaugsmi un noturīgu finanšu ilgtspēju.

Tabula 2-11 Prognozētie finanšu darbības rādītāji

	2022	2023	2024	2025
Neto apgrozījums	10 357 467	10 818 503	13 355 343	13 426 144
Pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas	9 702 943	10 605 015	12 432 386	12 623 280
Bruto Peļņa	654 524	213 488	922 956	802 864
Neto peļņa	53 964	-442 100	614 887	422 458
<i>Neto peļņa, %</i>	<i>0,5%</i>	<i>-4,1%</i>	<i>4,6%</i>	<i>3,1%</i>
EBITDA	1 164 233	1 319 985	3 600 515	3 448 894
EBITDA margin, %	11,2%	12,2%	27,0%	25,7%
EBITDA bez Nākamo periodu ieņēmumiem	869 457	1 013 368	2 872 483	2 782 356

2.6 Secinājumi par ZAAO finanšu saimniecisko darbību

- 1) ZAAO nodrošina plašu atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu klāstu iedzīvotājiem un uzņēmumiem.
- 2) ZAAO tiek rēķināta pakalpojumu sniegšanas pašizmaksa: gan RAAC Daibe darbībai, gan atkritumu apsaimniekošanas virzienam.
- 3) Katrs darbības virziens darbojas rentabli, līdz ar to šķērssubsidēšanas risks nepastāv.
- 4) Sabiedrības informēšanas un izglītošanas pasākumu aktivitātes tiek finansētas gan no RAAC Daibe darbības – sadzīves atkritumu apglabāšanas tarifa ieņēmumiem, gan no sadzīves atkritumu savākšanas maksas.
- 5) ZAAO ir īstenoti virkne ES līdzfinansēto projektu, kuru uzraudzības periods jau ir noslēdzies.
- 6) Paralēli ikdienas saimnieciskajai darbībai ir uzsākti arī jauni ES līdzfinansēti projekti gan RAAC Daibe darbības pilnveidošanai (BNA projekts), gan arī atkritumu aprites ekonomikas veicināšanas projekts - LIFE IP projekts "Atkritumi kā resursi Latvijā – Reģionālās ilgtspējas un aprites veicināšana, ieviešot atkritumu kā resursu izmantošanas koncepciju". Pēc projektu ieviešanas sekos uzraudzības periods.
- 7) ZAAO investīcijas tiek finansētas no pašu resursiem, kā arī piesaistot finansējumu no kredītiestādēm uz tirgus principiem. Veiktie dibinātāju ieguldījumi ZAAO pamatkapitālā nesniedz ekonomiskās priekšrocības ZAAO saimnieciskajā darbībā (DTP URDA ēka un "Daibes skola"), turklāt ieguldījums atkritumu krātuves izbūvē (0,9 milj. EUR) ir saskaņots ar LR Finanšu ministriju.

3 Tirgus un ietekmes uz konkurenci novērtējums

Konkurences padome ir uzsvērusi, ka konkrētā tirgus noteikšana ir pirmais nepieciešamais posms jebkura tirgus dalībnieka uzvedības analizē un izvērtēšanā [..] Konkrētā tirgus noteikšana ir nepieciešama, lai definētu robežas, kādās tirgus dalībnieki konkurē vai atrodas tādos apstākļos, kuros tie potenciāli var konkurēt noteiktā veida vai savstarpēji aizvietojamu preču/pakalpojumu ražošanā/sniegšanā, piegādē un izplatīšanā.⁵

Tirgus pozīcijas noskaidrošana un izvērtēšana ir nepieciešama, lai apzinātu to tirgus daļu, kurā var tikt aizskartas citu tirgus dalībnieku likumīgās intereses vai pakalpojumu saņēmēju tiesības.

3.1 ZAAO darbības teritorijas jeb tirgus raksturojums

ZAAO sniedz sadzīves atkritumu savākšanas un pārvadāšanas pakalpojumus teritorijā, kura sadalīta 7 sadzīves atkritumu apsaimniekošanas zonās. Kopējā teritorijas platība ir 12.5 tūkst. m², iedzīvotāju skaits – 177.8 tūkst. iedzīvotāju. 2021.gadā savāktais nešķirotu sadzīves atkritumu apjoms 31 720 tonnas.

Atkritumi apglabāšanai tiek nogādāti RAAC "Daibe" (Ziemeļvidzemes AAR), SA poligonā "Kaudzītes" (Malienas AAR) un SA poligonā "Getliņi" (Pierīgas AAR).

Ņemot vērā 2021.gada teritoriālās reformas rezultātus ZAAO darbības teritoriju veido 8 novadu teritoriālās vienības, tādējādi veidojot 8 potenciālās sadzīves atkritumu apsaimniekošanas maksas zonas.

Tabula 3-1 ZAAO darbības teritorijas sadalījums pēc 2021.gada teritoriālās reformas

Novads	AAR piederība (uz 12.2021.)	SA apglabāšanas poligons	Platība, km ²	Blīvums, iedz./km ²	Teritoriālo vienību skaits		Iedzīvotāju skaits 2021
					pilsētas	pagasti	
Valmieras novads	Ziemeļvidzemes AAR	Daibe	2 947.7	18.5	5	26	54 642
Cēsu novads	Ziemeļvidzemes AAR	Daibe	2 668.5	16.8	2	21	44 872
Limbažu novads	Ziemeļvidzemes AAR	Daibe	2 444.0	12.3	5	14	29 986
Smiltenes novads	Ziemeļvidzemes AAR / Malienas AAR	Daibe / Kaudzītes	1 796.8	10.7	2	14	19 165
Balvu novads	Malienas AAR	Kaudzītes	1 341.3	5.8	1	9	7 825
Valkas novads	Ziemeļvidzemes AAR	Daibe	908.9	9.4	1	5	8 580
Siguldas novads	Ziemeļvidzemes AAR	Daibe	341.3	14.8	0	2	5 038
Saulkrastu novads	Pierīgas AAR	Getliņi	47.7	161.1	1	1	7 686
ZAAO darbības teritorija			12 496.2	14.5	17	92	177 794

⁵ Konkurences padome. Vadlīnijas konkrētā tirgus noteikšanai, 4.lpp., Pieejams: https://www.kp.gov.lv/lv/vadlinijas/citi_vadlinijas_konkrete_tirgus_noteiksana_20161.pdf

3.2 Atkritumu apglabāšana

3.2.1 Pakalpojumu tirgus

Lai noteiktu, vai tirgus dalībnieks ļaunprātīgi izmanto dominējošo stāvokli, vispirms noteicams, vai vispār tirgus dalībniekam ir dominējošais stāvoklis. Tādēļ ir jānoteic tirgus, kurā tirgus dalībnieks atrodas.⁶ Konkrētais tirgus ir norobežojams saturiski, ģeogrāfiski un laika ziņā.⁷

Konkurences likuma 1. pantā noteikts, ka:

- konkrētais tirgus ir konkrētās preces (*ķermeniska vai bezķermeniska lieta vai pakalpojums, kas apmierina kādu vajadzību un kam var noteikt cenu, to pārkot vai pārdodot tirgū*) tirgus, kas izvērtēts saistībā ar konkrēto ģeogrāfisko tirgu;
- konkrētās preces tirgus ir noteiktas preces tirgus, kurā ietverts arī to preču kopums, kuras var aizstāt šo noteikto precī konkrētajā ģeogrāfiskajā tirgū, ņemot vērā pieprasījuma un piedāvājuma aizstājamības faktoru, preču pazīmes un lietošanas īpašības;
- konkrētais ģeogrāfiskais tirgus ir ģeogrāfiska teritorija, kurā konkurences apstākļi konkrētās preces tirgū ir pietiekami līdzīgi visiem šā tirgus dalībniekiem, un tādēļ šo teritoriju var nošķirt no citām teritorijām.

Ņemot vērā to, ka Konkurences likuma izpratnē ar jēdzienu "preces" tiek apzīmēti arī tirgus dalībnieka sniegtie pakalpojumi, nosacījumi, kas vērsti uz brīvas, godīgas un vienlīdzīgas konkurences aizsargāšanu, saglabāšanu un attīstīšanu, ir piemērojami arī uz tirgu, kurā konkrētais dalībnieks sniedz pakalpojumus, ne tikai pārdod preces.

Atkritumu apsaimniekošanas likuma 1. panta 7. punkts noteic, ka atkritumu apsaimniekošana ir atkritumu savākšana, šķirošana, uzglabāšana, pārvadāšana, reģenerācija un apglabāšana (tai skaitā sadedzināšana sadzīves atkritumu sadedzināšanas iekārtās bez enerģijas atgūšanas), šo darbību pārraudzība, atkritumu apglabāšanas vietu uzturēšana pēc to slēgšanas, kā arī atkritumu tirdzniecība un starpniecība atkritumu apsaimniekošanā. Savukārt atbilstoši minētā likuma panta 17. punktam atkritumu apglabāšana ir jebkura cita ar atkritumiem veikta darbība, kas nav uzskatāma par atkritumu reģenerāciju, arī tad, ja šīs darbības sekundārais rezultāts ir vielu vai enerģijas iegūšana.

Atkritumu apsaimniekošanas likuma 21. panta pirmajā daļā noteikts, ka to pašvaldību administratīvajās teritorijās, kuras atrodas attiecīgajā atkritumu apsaimniekošanas reģionā, radītos sadzīves atkritumus apglabā tikai attiecīgā atkritumu apsaimniekošanas reģiona sadzīves atkritumu poligonā vai nodod tos attiecīgajās pārkraušanas stacijās. Pašvaldība slēdz līgumu ar šā poligona apsaimniekotāju par tās administratīvajā teritorijā savāktu sadzīves atkritumu apglabāšanu.

ZAAO ir atkritumu poligona „Daibe”, kas ir Ziemeļvidzemes reģiona sadzīves atkritumu apstrādes un noglabāšanas vieta, īpašniece un apsaimniekotāja. **Tādējādi, novērtējot ZAAO darbību, nepieciešams izvērtēt atkritumu apglabāšanas pakalpojumu tirgu.**

Sadzīves atkritumu apglabāšanas pakalpojuma nodrošināšana, iesaistot attiecīgā pakalpojuma sniegšanā publiskas personas kontrolētas kapitālsabiedrības, atbilst Latvijā izplatītajai praksei. Privāto komersantu darbība attiecīgajā tirgū būtu iespējama, tomēr ienākšana tajā ir apgrūtināta sakarā ar to, ka tajā izveidojies dabiskais monopols (skatīt sadaļu par ģeogrāfisko tirgu). Dabiskais monopols radies, jo saskaņā ar likuma "Par pašvaldībām" 15. panta pirmās daļas 1. punktu sadzīves atkritumu apsaimniekošanas, tostarp sadzīves atkritumu apglabāšanas, pakalpojuma organizēšana ir viena no pašvaldību autonomajām funkcijām, turklāt pašvaldība var izvēlēties veidu un formu, kādā tā nodrošina nepieciešamo pakalpojumu saņemšanu, un sakarā ar Atkritumu apsaimniekošanas likuma 21. panta pirmajā daļā noteikto regulējumu.

⁶ Augstākās tiesas 2011. gada 7. februāra spriedums lietā Nr. SKA-17/2011 (A42556907), 2008. gada 4. decembra spriedumu lietā Nr. SKA-511/2008 (A42556907)

⁷ Augstākās tiesas 2011. gada 7. februāra spriedums lietā Nr. SKA-17/2011 (A42556907)

Atkritumu apsaimniekošana, vides aizsardzība, vides kvalitātes resursu ilgtspējīga izmantošana ir atzīta par stratēģiski svarīgu nozari gan dažādos nacionālajos, gan starptautiskajos normatīvajos aktos. Valsts vai pašvaldība ir tiesīga noteikt, kuram pakalpojumam vai precei ir piešķirams stratēģiski svarīga pakalpojuma statuss, kas galvenokārt ir atkarīgs no ilgtermiņa attīstības plānošanas dokumentos noteiktajiem mērķiem, kā arī normatīvajiem aktiem. Liela daļa pašvaldību, tostarp ZAAO dalībnieces, ņemot vērā to, ka attiecīgā nozare skar ievērojamu sabiedrības daļu, un to, ka šī pakalpojuma kvalitāte un kvantitāte ir svarīga visas valsts tautsaimniecības nozaru funkcionēšanai, ir atzinušas atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu par stratēģiski svarīgu pakalpojumu.

Ievērojot minēto, nododot atkritumu apsaimniekošanas (apglabāšanas) pakalpojuma nodrošināšanas pienākumu privātā sektora tirgus dalībniekam, publiskais sektors var zaudēt "kontroli" pār stratēģiski svarīgu nozari. Tāpat pastāv risks, ka privātai kapitālsabiedrībai var iestāties finanšu grūtības un maksātnespēja, kas savukārt liecina par to, ka salīdzinājumā ar privātajiem uzņēmumiem publiskas personas kapitālsabiedrībai var būt zināmas finansiālas priekšrocības, lai nodrošinātu nepārtrauktu un stabilu stratēģiski svarīgā pakalpojuma izpildi. Lai finansētu savas darbības, publisku personu, tajā skaitā pašvaldību, kontrolē esoši uzņēmumi var izmantot gan pašvaldības resursus, gan no finanšu tirgiem saņemto finansējumu. Prakse liecina, ka finanšu riski attiecībā uz aizdevumu sniegšanu pašvaldības uzņēmumam praktiski nepastāv, jo pašvaldības uzņēmumi bieži vien nevar bankrotēt.

Visas savas darbības laikā ZAAO ir plānveidīgi pilnveidojusi un uzlabojusi atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu infrastruktūru un ir faktiski izpildījusi priekšnosacījumus, lai ilgtermiņā varētu sniegt atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumus pašvaldībās, kas ir tās īpašnieces. Komerccarbība būtu jāturpina, lai turpinātu iesākto ceļu, turpinātu sasniegt ZAAO uzstādītos mērķus, kas ietekmē Latvijas valsts iedzīvotāju tiesības dzīvot veselībai un videi drošā veidā, nodrošina tautsaimniecības nozaru funkcionēšanu.

Komerccarbības neturpināšana varētu radīt lielākus zaudējumus sabiedrībai kopumā, gan no finansiālā aspekta (privātajam tirgus dalībniekam zustu iespēja iegūt sabiedriskā pakalpojuma sniedzēja statusu, kas palielinātu pamatlīdzekļu izveidošanas izmaksas, līdz ar to arī tarifu par sadzīves atkritumu apglabāšanu atkritumu poligonā), gan arī radītu lielāku vides apdraudējuma risku privātā tirgus dalībnieka maksātnespējas pasliktināšanās gadījumā.

Konkurences padome ir norādījusi, ka tās ieskatā publiskas personas kapitālsabiedrībai būtu pēc iespējas jāatturas no tādu papildu darbību veikšanas, kas nav kapitālsabiedrības pamatdarbības veidi, tā vietā nododot tās veikt privātajiem tirgus dalībniekiem (uz vienlīdzīgiem, konkurenci veicinošiem nosacījumiem).⁸

Saskaņā ar Atkritumu apsaimniekošanas likuma 22. panta trešo daļu sadzīves atkritumu poligona īpašnieks vai apsaimniekotājs nodrošina, ka attiecīgajā poligonā sadzīves vai ražošanas atkritumi tiek sagatavoti apglabāšanai, vai arī to, ka poligonā pieņem apglabāšanai sagatavotus atkritumus, ja attiecīgajā poligonā netiek veikta sadzīves atkritumu sagatavošana apglabāšanai.

Atbilstoši Atkritumu apsaimniekošanas likuma 1. panta 18. punktam atkritumu sagatavošana apglabāšanai ir reģenerējama vai kompostējama atkritumu, kā arī sadzīvē radušos bīstamo atkritumu atdalīšana pirms to apglabāšanas atkritumu poligonā.

Tā kā atkritumu apsaimniekošanas (apglabāšanas) process ir komplicēts, cita starpā ietverot tajā nepieciešamību pirms atkritumu apglabāšanas atkritumu poligonā veikt atkritumu sagatavošanu apglabāšanai, ZAAO atbilstoši Atkritumu apsaimniekošanas likuma 22. panta trešajai daļai veic poligonā "Daibe" pieņemto atkritumu sagatavošanu apglabāšanai. Atkritumu sagatavošanas apglabāšanai procesā no nešķīroto sadzīves atkritumu masas tiek atdalīta tā atkritumu daļa, ko iespējams pārstrādāt vai reģenerēt kādā citā veidā.

Ievērojot minēto, atzīstams, ka tā kā ZAAO saskaņā ar likumu, pašvaldību saistošajiem noteikumiem, kā arī starp pašvaldībām un ZAAO noslēgtajiem līgumiem ir uzdots veikt atkritumu apglabāšanu,

⁸ Konkurences padome. Priekšnoteikumi publiskas personas līdzdalībai kapitālsabiedrībā un tās izvērtēšana, 6.lpp. Pieejams: <https://www.kp.gov.lv/lv/media/1060/download>

ZAAO atbilstoši normatīvajiem aktiem ir noteikts papildu pienākums – nodrošināt atkritumu sagatavošanu apglabāšanai (šķirošanu pirms apglabāšanas), **tādējādi nepieciešams novērtēt arī atkritumu šķirošanas pakalpojumu tirgu.**

Šajā sakarā svarīgi norādīt, ka pienākumu veikt sadzīves atkritumu sagatavošanu apglabāšanai sadzīves atkritumu poligona īpašniekam vai apsaimniekotājam nosaka normatīvais akts – Atkritumu apsaimniekošanas likuma 22. panta trešā daļa – un ka attiecīgā pienākuma izpilde vistiešākajā veidā ir saistīta ar vienu no ZAAO pamatdarbības veidiem. Protams, ir iespējama attiecīga pienākuma veikšanas nodošana privātajiem tirgus dalībniekiem, taču šāda rīcība būtu jāvērtē ne tikai no tiesiskās pieļaujamības, bet arī ekonomiskās pamatotības aspekta, un, novērtējot poligona "Daibe" infrastruktūru un pastāvošo risinājumu efektivitāti, pirmšķietami nav saskatāms ekonomisks pamatojums atkritumu šķirošanas pakalpojuma nodošanai privātajam tirgus dalībniekam, ievērojot to, ka ZAAO attiecīgās darbības veic kompleksi un saistīti ar atkritumu apglabāšanas pakalpojumu.

Tāpat jānorāda, ka šobrīd norit diskusijas par iespējamiem grozījumiem Atkritumu apsaimniekošanas likumā. Norādīto diskusiju ietvaros ir izskanējis priekšlikums papildināt likumu ar 40.¹ panta pirmo daļu šādā redakcijā:

"Reģionālais atkritumu apsaimniekošanas centrs var slēgt rakstveida līgumu ar personu, kura sniedz ārpakalpojumu:

- 1) par atsevišķu regulējamā pakalpojuma tehnoloģisko procesu vai darbību ar nešķirotiem sadzīves atkritumiem, resursiem un blakusproduktiem, kas radušies nešķirotu sadzīves atkritumu sagatavošanas apglabāšanai rezultātā, un ko citādi veiktu pats reģionālo atkritumu apsaimniekošanas centrs;
- 2) par regulējamā pakalpojuma sniegšanai izmantojamās infrastruktūras nomu."

Vienlaikus likumprojekts paredz priekšlikumu papildināt likumu ar 40.¹ panta trešo daļu šādā redakcijā:

"Slēdzot šā panta pirmajā daļā minēto līgumu, reģionālais atkritumu apsaimniekošanas centrs nodrošina tarifu izmaksu ekonomisko pamatotību attiecībā uz ārpakalpojuma sniegšanas izmaksām."

Tādējādi ārpakalpojuma sniedzēja piesaistīšana reģionālā atkritumu apsaimniekošanas centra darbības īstenošanai ir uzskatāma par izņēmuma gadījumu, kas īstenojama tikai pastāvot pamatotiem iemesliem. Kā redzams, ārpakalpojuma saņemšana ir sevišķi jāpamato, līdz ar to secināms, ka prioritāri reģionālajam atkritumu apsaimniekošanas centram pašam ar saviem spēkiem un resursiem ir jāspēj īstenot tam noteiktās saistības, tostarp Atkritumu apsaimniekošanas likuma 22. panta trešajā daļā noteikto un no atkritumu apglabāšanas pakalpojuma tiešā veidā izrietošo darbību – sadzīves atkritumu sagatavošanu apglabāšanai.

3.2.2 Ģeogrāfiskais tirgus

Konkurences likuma 1. panta pirmās daļas 3. punkts noteic, ka konkrētais ģeogrāfiskais tirgus ir ģeogrāfiska teritorija, kurā konkurences apstākļi konkrētās preces tirgū ir pietiekami līdzīgi visiem šā tirgus dalībniekiem, un tādēļ šo teritoriju var nošķirt no citām teritorijām,

Konkurences padome ir noteikusi, ka, izvērtējot konkrētās preces tirgu un konkrēto ģeogrāfisko tirgu, tiek izvērtēti vairāki faktori: 1) pieprasījuma aizstājamība; 2) piedāvājuma aizstājamība; 3) potenciālā konkurence.⁹

Konkrētā ģeogrāfiskā tirgus noteikšanas pamatprincipi ir līdzīgi konkrētās preces tirgu gadījumam, t.i., konkrētais ģeogrāfiskais tirgus tiek noteikts, pamatojoties uz dažādos reģionos ražojamo un/vai pārdoto

⁹ Konkurences padome. Vadlīnijas konkrētā tirgus noteikšanai, 6.lpp., Pieejams: https://www.kp.gov.lv/lv/vadlinijas/citi_vadlinijas_konkreta_tirgus_noteiksanai_20161.pdf

preču (un sniedzamo pakalpojumu) savstarpējo aizstājamību. Īpaša uzmanība ir pievēršama tiem ierobežojumiem, kas var kalpot par pamatu tirgus daļu noslēgšanai (izolācijai).¹⁰

Atkritumu apsaimniekošanas likuma 21. panta pirmajā daļā noteikts, ka to pašvaldību administratīvajās teritorijās, kuras atrodas attiecīgajā atkritumu apsaimniekošanas reģionā, radītos sadzīves atkritumus apglabā tikai attiecīgā atkritumu apsaimniekošanas reģiona sadzīves atkritumu poligonā vai nodod tos attiecīgajās pārkraušanas stacijās. Pašvaldība slēdz līgumu ar šā poligona apsaimniekotāju par tās administratīvajā teritorijā savāktu sadzīves atkritumu apglabāšanu.

ZAAO ir atkritumu poligona „Daibe”, kas ir Ziemeļvidzemes reģiona sadzīves atkritumu apstrādes un noglabāšanas vieta, īpašniece un apsaimniekotāja. Poligons „Daibe” ir iežogota un apsargāta teritorija, kurā notiek atkritumu apstrāde un kontrolēta apglabāšana atbilstoši Eiropas Savienības un Latvijas Republikas normatīvo aktu prasībām. Tā darbība tiek organizēta saskaņā ar Valsts vides dienesta Valmieras reģionālās vides pārvaldes izsniegtās atļaujas A kategorijas piesārņojošo darbībai nosacījumiem.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2013. gada 25. jūnija noteikumiem Nr. 337 "Noteikumi par atkritumu apsaimniekošanas reģioniem", pašvaldību saistošajiem noteikumiem, kā arī starp pašvaldībām un ZAAO noslēgtajiem līgumiem poligonā "Daibe" tiek apsaimniekoti Ziemeļvidzemes atkritumu apsaimniekošanas reģiona pašvaldību administratīvajās teritorijās savāktie sadzīves atkritumi, tādā veidā piešķirot ZAAO ekskluzīvas tiesības Ziemeļvidzemes atkritumu apsaimniekošanas reģiona pašvaldībām sniegt sabiedrisko pakalpojumu – sadzīves atkritumu apglabāšanu. Ņemot vērā teritoriālo sadalījumu atkritumu apsaimniekošanas reģionos, atzīstams, ka atkritumu apglabāšanas jomā ZAAO **ģeogrāfiskais tirgus ir Ziemeļvidzemes atkritumu apsaimniekošanas reģions** (atbilstoši Ministru kabineta 2013. gada 25. jūnija noteikumiem Nr. 337 "Noteikumi par atkritumu apsaimniekošanas reģioniem").

Ievērojot to, ka pašvaldību administratīvajās teritorijās, kuras atrodas attiecīgajā atkritumu apsaimniekošanas reģionā, radītos sadzīves atkritumus apglabā tikai attiecīgā atkritumu apsaimniekošanas reģiona sadzīves atkritumu poligonā, ZAAO atrodas dabiskā monopola stāvoklī sadzīves atkritumu apglabāšanas pakalpojuma ziņā Ziemeļvidzemes atkritumu apsaimniekošanas reģiona teritorijā.

Vienlaikus jānorāda, ka, ievērojot Atkritumu apsaimniekošanas valsts plānā noteikto, kā arī administratīvi teritoriālās reformas, kas stājās spēkā 2021. gada 1. jūlijā, rezultātā ieviestās izmaiņas un nepieciešamību atkritumu apsaimniekošanas reģionu robežas saskaņot ar administratīvi teritoriālās reformas rezultātā jaunizveidoto administratīvo teritoriju robežām, izstrādāts Ministru kabineta noteikumu projekts "Noteikumi par atkritumu apsaimniekošanas reģioniem"¹¹ (pieņemts Valsts sekretāru 2002. gada 31. marta sanāksmē). Stājoties spēkā iepriekš norādītajiem Ministru kabineta noteikumiem, paredzēts, ka spēku zaudēs Ministru kabineta 2013. gada 25. jūnija noteikumi Nr. 337 "Noteikumi par atkritumu apsaimniekošanas reģioniem" un spēkā stāsies Atkritumu apsaimniekošanas valsts plānā paredzētā atkritumu apsaimniekošanas reģionu optimizācijas reforma, izveidojot piecu atkritumu apsaimniekošanas reģionu modeli. Atkritumu apsaimniekošanas valsts plānā noteikts, ka katrā atkritumu apsaimniekošanas reģionā vidējā termiņā primāri ir nepieciešams viens atkritumu poligons atkritumu apglabāšanas darbību veikšanai, pārveidojot atkritumu poligonus par reģionālajiem atkritumu apsaimniekošanas centriem. Līdz ar to paredzēts, ka poligonā „Daibe” kā reģionālajā atkritumu apsaimniekošanas centrā tiks apsaimniekoti Vidzemes atkritumu apsaimniekošanas reģionā savāktie atkritumi, tādējādi paredzams, ka pēc norādīto Ministru kabineta noteikumu spēkā stāšanās mainīsies ģeogrāfiskā tirgus robežas.

¹⁰ Konkurences padome. Vadlīnijas konkrētā tirgus noteikšanai, 20.lpp., Pieejams: https://www.kp.gov.lv/vadlinijas/citi_vadlinijas_konkreta_tirgus_noteiksanai_20161.pdf

¹¹ https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/c1091250-2161-408b-82c2-b7c8655a76a2

3.2.3 Konkurenti

Saskaņā ar publiski pieejamo informāciju šobrīd Latvijā ir izveidoti 11 sadzīves atkritumu poligoni jeb sabiedriskie pakalpojumu sniedzēji, kas sniedz sadzīves atkritumu apglabāšanas pakalpojumus un kuru darbību regulē SPRK.

Tomēr, ievērojot to, ka pašvaldību administratīvajās teritorijās, kuras atrodas attiecīgajā atkritumu apsaimniekošanas reģionā, radītos sadzīves atkritumus apglabā tikai attiecīgā atkritumu apsaimniekošanas reģiona sadzīves atkritumu poligonā, ZAAO atrodas dabiskā monopola stāvoklī sadzīves atkritumu apglabāšanas pakalpojuma ziņā Ziemeļvidzemes atkritumu apsaimniekošanas reģionā.

Zemāk apskatīti visi 11 šobrīd Latvijā esošie atkritumu apsaimniekošanas poligoni, vēršot uzmanību uz to apsaimniekotāju dalībnieku struktūru, proti, vai tie ir pilnībā vai daļēji publiskām personām piederoši uzņēmumi, noskaidrojot, kādus atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumus tie nodrošina (vai piedāvā kompleksu atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu vai daļa ir nodota privātai kapitālsabiedrībai), tās finanšu rādītājiem un SPRK apstiprinātajiem tarifiem.

Sadzīves atkritumu poligons "Kīvītes"

Sadzīves atkritumu poligons "Kīvītes" atrodas Liepājas atkritumu apsaimniekošanas reģionā, un tas pieder uzņēmumam SIA "LIEPĀJAS RAS". SIA "LIEPĀJAS RAS" ir dibināta 24.02.2000. un tās dalībnieki ir Liepājas valstspilsētas pašvaldība (65,85 %), Dienvidkurzemes novada pašvaldība (3,29 %) un sabiedrība ar ierobežotu atbildību "RAS 30" (30,85 %).

Poligona apsaimniekošanas teritorija ir 6 394 km², tajā pieņem nešķirotus cietos sadzīves atkritumus, azbestu saturošus būvmateriālus, būvniecības atkritumus un cita veida apstrādes atkritumus.

Poligons "Kīvītes" nodrošina elektroenerģijas ražošanu (3 432 MWh/gadā), turklāt tas ir viens no trim poligoniem Latvijā, kas nodrošina biogāzes ražošanu (1 706 tūkst.m³/gadā). Apsaimniekošanas uzņēmums atkritumu šķirošanas un pārstrādes pakalpojumus nodrošina pats, kā arī saskaņā ar cenrādi nodrošina arī citām personām iespēju nodot atkritumus pārstrādei.

Kopš 01.01.2022. sadzīves atkritumu apglabāšanas tarifs ar dabas resursu nodokli ir 66,38 EUR/t.

Sadzīves atkritumu poligons "Pentuli"

Atkritumu poligons "Pentuli" atrodas Ventspils atkritumu apsaimniekošanas reģionā. Poligons pieder Ventspils pilsētas pašvaldības SIA "Ventspils labiekārtošanas kombināts", kas dibināta 01.11.2004. un papildus atkritumu savākšanai veic arī ceļu un maģistrāļu būvniecību.

Poligona kopējā platība ir 15,2 ha, un tas nodrošina lieltgabarieta, sadzīves, dalīto un bīstamo, kā arī pārvietojamo tualetu kabīņu nomu un apkalpošanu. Poligonā biogāze tiek ražota fermentācijas iekārtā (6 321 m³/gadā), savukārt atkritumu pārstrāde notiek, tos reģenerējot. Poligonā tiek apglabātas tikai 200 tonnas atkritumu gadā, veidojot 1 % no kopumā pieņemtā apjoma. Atkritumu poligons piedāvā atkritumu šķirošanas un pārstrādes pakalpojumus.

Kopš 01.01.2022. sadzīves atkritumu apglabāšanas tarifs ar dabas resursu nodokli ir 43,28 EUR/t, kas ir viszemākais no visiem atkritumu poligoniem Latvijā. 29.03.2021. pašvaldības SIA "Ventspils labiekārtošanas kombināts" Regulatorā iesniegusi jaunu sadzīves atkritumu apglabāšanas pakalpojuma tarifu projektu – 55,30 EUR/t.

Sadzīves atkritumu poligons "Janvāri"

Atkritumu poligons "Janvāri" un tās infrastruktūras objekti pārkraušanas stacija Rojā, pārkraušanas un šķirošanas stacija Jūrmalā un Tukumā atrodas Piejūras atkritumu apsaimniekošanas reģionā. Poligons pieder SIA "Atkritumu apsaimniekošanas sabiedrība "PIEJŪRA"", kuras dalībnieki ir vietējās novadu un pilsētu pašvaldības: Jūrmalas, Talsu un Tukuma.

Poligona platība ir aptuveni 15 ha, tajā pieņem azbestu saturošus būvgružus, būvniecības atkritumus, nešķirotus sadzīves atkritumus un jauktu iepakojumu. Gada laikā poligonā pārstrādā 75 tonnas atkritumu, kas ir 0,2 % no kopējā apjoma, savukārt reģenerācijai un kompostēšanai nodotais atkritumu

apjoms ir 53 % no kopumā pieņemtā. Apsaimniekošanas, pārstrādes un šķirošanas pakalpojumus visā atkritumu apsaimniekošanas reģionā veic pats komersants. Reģiona ietvaros tam ir arī vairāki šķirošanas punkti – Talsos, Tukumā un Jūrmalā.

Kopš 01.01.2022. sadzīves atkritumu apglabāšanas tarifs ar dabas resursu nodokli ir 78.04 EUR/t. 15.12.2021. SIA "Atkritumu apsaimniekošanas sabiedrība "PIEJŪRA"" Regulatorā iesniegusi jaunu sadzīves atkritumu apglabāšanas pakalpojuma tarifu projektu – 77.42 EUR/t.

Sadzīves atkritumu poligons "Brakšči II", 3. un 4. krātuve"

Atkritumu poligons "Brakšči II" atrodas Zemgales atkritumu apsaimniekošanas reģionā, poligons pieder sabiedrībai ar ierobežotu atbildību "Jelgavas komunālie pakalpojumi". Uzņēmums pieder Jelgavas pilsētas domei (51 %) un SIA "KULK" (49 %).

Poligona krātuves platība ir 2,5 ha, tajā tiek pieņemti nešķiroti sadzīves atkritumi, liela izmēra atkritumi, īpašuma sakopšanas atkritumi, ražošanas atkritumi, nešķiroti un šķiroti ražošanas, būvniecības un būvju nojaukšanas atkritumi, kā arī azbestu saturoši būvmateriāli. Poligonā gada laikā bioenerģētiskajā šūnā tiek pārstrādātas 16 240 tonnas atkritumu, savukārt pārstrādei un reģenerācijai nodot 8 % no kopējā apjoma. Bioloģiski noārdāmo atkritumu (turpmāk – BNA) pārstrādi nodrošina komersants, kas nav poligona apsaimniekotājs, tomēr no publiski pieejamās informācijas nav izsecināms, kas tieši nodrošina šo pakalpojumu.

Kopš 01.01.2022. sadzīves atkritumu apglabāšanas tarifs ar dabas resursu nodokli ir 80.60 EUR/t.

Sadzīves atkritumu poligons "Dzilā vāda"

Atkritumu poligons "Dzilā vāda" un tā infrastruktūras objekti (pārkraušanas un šķirošanas stacijas Aizkrauklē un Madonā) atrodas Vidusdaugavas atkritumu apsaimniekošanas reģionā. Poligonu apsaimnieko SIA "Vidusdaugavas SPAAO", kuras dalībnieki ir 5 vietējās novadu pašvaldības, kas ietilpst atkritumu apsaimniekošanas reģionā.

Poligonā pieņem būvniecības atkritumus, tostarp azbestu saturošos un citus bioloģiski nenoārdāmus atkritumus, smagās pelnu frakcijas un izdedžus, kā arī nešķirotus sadzīves atkritumus. Poligona kopējā platība ir 20 ha, no tiek 6,4 ha ir krātuves platība.

Poligona apsaimniekotāji vairākās vietās apsaimniekošanas reģionā ir izveidojuši šķirošanas punktus. Pakalpojumus visā atkritumu apsaimniekošanas reģionā sniedz pats komersants. 7 % jeb 1 330 tonnas atkritumu gada laikā tiek pārstrādāti, savukārt 38 % atkritumu apstrādā, tos kompostējot.

Kopš 01.01.2022. sadzīves atkritumu apglabāšanas tarifs ar dabas resursu nodokli ir 86.12 EUR/t.

Sadzīves atkritumu poligons "Ciniši"

Atkritumu poligons "Ciniši" atrodas Dienvidlatgales atkritumu apsaimniekošanas reģionā, un tas pieder sabiedrībai ar ierobežotu atbildību "ATKRITUMU APSAIMNIEKOŠANAS DIENVIDLATGALES STARPPAŠVALDĪBU ORGANIZĀCIJA". Uzņēmuma dalībnieces ir 3 vietējās novadu un Daugavpils valstspilsētas pašvaldības.

Poligons apsaimnieko ienākošos atkritumus, reģenerē materiālus, kompostē, šķiro, apstrādā atkritumus, izvietojot tos sadzīves atkritumu izgāztuvē. Atkritumu poligonā "Ciniši" tiek pieņemti plastmasas atkritumi, dažādi būvniecības, virsmu tīrīšanas un ražošanas procesu atkritumi, kā arī sadzīves atkritumi. Pakalpojumus visā atkritumu apsaimniekošanas reģionā sniedz pats komersants.

Poligonā gada laikā tiek pārstrādātas 1 026 tonnas jeb 3 % no kopējā pieņemtā atkritumu apjoma, savukārt 48 % no kopējā apjoma tiek apstrādāti, tos kompostējot.

Kopš 01.01.2022. sadzīves atkritumu apglabāšanas tarifs ar dabas resursu nodokli ir 63.53 EUR/t.

Sadzīves atkritumu poligons "Križevņiki"

Atkritumu poligons "Križevņiki" atrodas Austrumlatgales atkritumu apsaimniekošanas reģionā un tas pieder SIA "ALAAS". Uzņēmums pieder 2 novadu un valstspilsētas pašvaldībām.

Poligonā tiek apsaimniekoti būvniecības atkritumi, kurtuvju pelni, nešķiroti sadzīves atkritumi un plastmasas atkritumi. Poligons nodrošina atkritumu šķirošanu visā reģionā, taču pārstrādei poligonā tiek nodotas 187 tonnas atkritumu, savukārt 8 188 tonnas tiek apstrādātas, kompostējot. Sadzīves atkritumu krātuves platība ir 5 ha. Pakalpojumus visā atkritumu apsaimniekošanas reģionā sniedz pats komersants.

Kopš 20.03.2022. sadzīves atkritumu apglabāšanas tarifs ar dabas resursu nodokli ir 83.46 EUR/t.

Sadzīves atkritumu poligons "Kaudzītes"

Atkritumu poligons "Kaudzītes" atrodas Malienas atkritumu apsaimniekošanas poligonā, to pārvalda sabiedrība ar ierobežotu atbildību "AP Kaudzītes". Uzņēmuma dalībnieces ir 3 novadu pašvaldības.

Krātuves platība ir 5 ha, savukārt kopējā poligona teritorijas platība ir 15 ha. Poligonā tiek pieņemti nešķirotie sadzīves atkritumi, nolietotas riepas, transportlīdzekļa sadalīšanas atkritumi, būvniecības atkritumi, azbestu saturoši atkritumi, dārzu un parku atkritumi, liela izmēra atkritumi. Poligonā tiek veikta atkritumu šķirošana, visus pakalpojumus poligonā nodrošina pats komersants.

No gada laikā pieņemtajiem atkritumiem pārstrādāti tiek 5 % jeb 372 tonnas, savukārt kompostēšanā apstrādāti 45 % no saņemtā apjoma.

Kopš 16.01.2022. sadzīves atkritumu apglabāšanas tarifs ar dabas resursu nodokli ir 94.45 EUR/t.

Sadzīves atkritumu poligons "Getliņi"

Atkritumu poligons "Getliņi" atrodas Pierīgas atkritumu apsaimniekošanas reģionā, to pārvalda sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Getliņi EKO". Uzņēmuma dalībnieces ir divas pašvaldības Rīgas valstspilsētas pašvaldība un Ropažu novada pašvaldība.

Krātuves platība ir 5 ha, savukārt kopējā poligona teritorijas platība ir 87 ha. Poligonā tiek pieņemti nešķirotie sadzīves atkritumi, būvniecības atkritumi, dārzu un parku atkritumi, liela izmēra atkritumi, bioloģiski noārdāmie atkritumi. Poligonā tiek veikta atkritumu šķirošana, Sadzīves atkritumu šķirošanas rūpnīcā, kas atrodas poligona teritorijā. Šķirošanas rūpnīcu apkalpo SIA „Vides resursu centrs”. Kopš 2022.gada 7.janvāra poligona teritorijā darbojas bioloģiski noārdāmo atkritumu pārstrādes kompleksa darbība.

Kopš 10.01.2022. sadzīves atkritumu apglabāšanas tarifs ar dabas resursu nodokli ir 124.60 EUR/t.

3.3 Sadzīves atkritumu, tostarp dalīti vāktu atkritumu, kā arī liela izmēra, būvniecības un ražošanas atkritumu apsaimniekošana (savākšana)

3.3.1 Pakalpojumu tirgus

Atkritumu apsaimniekošanas likuma 1. panta 7. punkts noteic, ka atkritumu apsaimniekošana ir atkritumu savākšana, šķirošana, uzglabāšana, pārvadāšana, reģenerācija un apglabāšana (tai skaitā sadedzināšana sadzīves atkritumu sadedzināšanas iekārtās bez enerģijas atgūšanas), šo darbību pārraudzība, atkritumu apglabāšanas vietu uzturēšana pēc to slēgšanas, kā arī atkritumu tirdzniecība un starpniecība atkritumu apsaimniekošanā. Savukārt atbilstoši minētā likuma panta 8. punktam atkritumu savākšana ir atkritumu vākšana, arī atkritumu iepriekšēja šķirošana un glabāšana, lai tos nogādātu uz atkritumu reģenerācijas vai apglabāšanas iekārtām vai tādām iekārtām, kurās tiek veikta atkritumu sagatavošana reģenerācijai vai apglabāšanai.

Likuma "Par pašvaldībām" 15. panta pirmās daļas 1. punktā noteikts, ka pašvaldību autonomajās funkcijās citastarp ietilpst pienākums organizēt iedzīvotājiem komunālos pakalpojumus (ūdensapgāde un kanalizācija; siltumapgāde; sadzīves atkritumu apsaimniekošana; notekūdeņu savākšana, novadīšana un attīrīšana) neatkarīgi no tā, kā īpašumā atrodas dzīvojamais fonds.

Saskaņā ar Atkritumu apsaimniekošanas likuma 8. panta pirmo daļu pašvaldība savā administratīvajā teritorijā atbilstoši pašvaldības saistošajiem noteikumiem par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu, ievērojot atkritumu apsaimniekošanas valsts plānu un reģionālos plānus, organizē šādu atkritumu apsaimniekošanu:

- 1) visi sadzīves atkritumi, tai skaitā sadzīvē radušies bīstamie atkritumi,
- 2) to būvdarbu veikšanas procesā radušies ražošanas atkritumi, uz kuriem neattiecas normatīvie akti par būvniecībā radušos atkritumu un to pārvadājumu uzskaites kārtību.

Savukārt minētā likuma 18. panta pirmā daļa paredz, ka pašvaldība publisko iepirkumu vai publisko un privāto partnerību regulējošos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā izvēlas atkritumu apsaimniekotāju, kurš veiks sadzīves atkritumu un majsaimniecībās radīto būvniecības atkritumu savākšanu, pārvadāšanu, pārkraušanu, šķirošanu un uzglabāšanu attiecīgajā sadzīves atkritumu apsaimniekošanas zonā, par piedāvājuma izvēles kritēriju nosakot saimnieciski visizdevīgāko piedāvājumu.

Atbilstoši Publisko iepirkumu likuma 4. panta trešajai daļai minēto likumu nepiemēro tādas personas veiktajiem būvdarbiem, piegādēm vai sniegtajiem pakalpojumiem, kura atbilst visām šādām pazīmēm:

- 1) tā atrodas tādā vairāku pasūtītāju kopīgā kontrolē, kas izpaužas kā tiesības ietekmēt kontrolētās personas darbības stratēģiskos mērķus un lēmumus;
- 2) vairāk nekā 80 procentus no tās darbībām veido konkrētu uzdevumu izpilde kopīgi kontrolējošo pasūtītāju vai citu minēto pasūtītāju kontrolēto personu interesēs;
- 3) tajā nav tiešas privātā kapitāla līdzdalības, izņemot tādu privātā kapitāla līdzdalības veidu, kas atbilstoši komercietības regulējošiem normatīvajiem aktiem un Līgumam par Eiropas Savienības darbību neietver tiesības ietekmēt un kontrolēt tās lēmumus un kam nav izšķirošas ietekmes uz to.

ZAAO atrodas pilnīgā pašvaldību, kas ir tās dalībnieces, kontrolē, visas kapitālsabiedrības kapitāla daļas pieder pašvaldībām. ZAAO 57 % ieņēmumu gūst no nešķirotu sadzīves atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu sniegšanas. Tāpat kapitālsabiedrībā nav tiešas privātā kapitāla līdzdalības.

Ņemot vērā minēto un apstākli, ka ZAAO darbības atbilstību norādītajai Publisko iepirkumu likuma normai vairākās tiesu instancēs ir vērtējusi Administratīvā tiesa (2015. gada 19. jūnija spriedumā lietā Nr. A420612510, kas stājās spēkā 2015. gada 21. jūlijā, tiesa atzina, ka pašvaldībām, kas ir ZAAO kapitāldaļu īpašnieces, ir tiesisks pamats slēgt līgumu ar ZAAO bez iepirkuma procedūras piemērošanas), ZAAO sniedz atkritumu savākšanas pakalpojumus tās īpašnieču – Ziemeļvidzemes atkritumu apsaimniekošanas reģiona pašvaldību – teritorijās. **Novērtējot norādīto ZAAO darbību, nepieciešams izvērtēt atkritumu savākšanas pakalpojumu tirgu.**

Sniedzot nešķirotu sadzīves atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu, ZAAO vienlaikus, ņemot vērā Atkritumu apsaimniekošanas likuma un pašvaldību saistošo noteikumu nosacījumus, organizē arī dalīti vāktu atkritumu, kā arī liela izmēra, būvniecības un ražošanas atkritumu apsaimniekošanu. Lielgabarīta atkritumu savākšanas pakalpojuma sniegšanu, pamatojoties uz atklāta konkursa "Iekraušanas un transporta pakalpojumu sniegšana lielgabarīta atkritumu savākšanai", identifikācijas Nr. ZAAO 2020/16/l, rezultātiem sniedz privātais komersants SIA "MUNDURS".

3.3.2 Ģeogrāfiskais tirgus

2014. gadā kapitālsabiedrība veica būtiskas izmaiņas darbībā, un šobrīd to koncentrē tikai uz savu īpašnieku pašvaldību administratīvajām teritorijām, kurās infrastruktūras un pakalpojumu attīstība tiek plānota un ieviesta, ievērojot vienlīdzīgu reģionālo attīstības principu.

ZAAO stratēģiskais mērķis neparedz darbības teritorijas paplašināšanu, bet gan pakalpojumu kvalitātes uzlabošanu esošo īpašnieku teritorijās. Lai nodrošinātu šī mērķa sasniegšanu, kapitālsabiedrība iniciē projektus, kas veicina iedzīvotāju un komersantu iesaistīšanos kopīgi ar pašvaldībām izveidotajā atkritumu apsaimniekošanas sistēmā tās efektivitātes uzlabošanai.

Tādējādi arī atkritumu savākšanas jomā ZAAO **ģeogrāfiskais tirgus ir tās dalībnieču administratīvās teritorijas – Limbažu novada, Cēsu novada, Smiltenes novada, Valmieras novada, Siguldas novada, Saulkrastu novada, Valkas novada un Balvu novada administratīvās teritorijas.**

3.3.3 Konkurenti

Sadzīves atkritumu apsaimniekošanu saskaņā ar iesniegto informāciju, izpildot 23.05.2017. Ministru kabineta noteikumu Nr. 271 "Noteikumi par vides aizsardzības oficiālās statistikas un piesārņojošās darbības pārskata veidlapām" prasības Latvijas Republikas teritorijā nodrošina 55 sabiedrības – privātas un publiskas, kā arī pašvaldības.

Izvērtējuma ietvaros salīdzinājuma analīze tiks veikta ar privātām kapitālsabiedrībām – SIA "Clean R", SIA "Eco Baltija Vide", SIA "Pilsētvides serviss", SIA "Lautus", kuru kopējā tirgus daļa pēc apsaimniekotā nešķirotu sadzīves atkritumu apjoma (tonnās) saskaņā ar statistikas datiem par 2019.gadu¹² ir sniegta tabulā.

Tabula 3-2 Atkritumu apsaimniekotāju apsaimniekotais sadzīves atkritumu apsaimniekošanas daudzums Latvijā 2019.gadā

Kapitālsabiedrība	Apsaimniekotās nešķirotu sadzīves atkritumu tonnas	Tirgus daļa
SIA "ZAAO"	31 106.00	6%
SIA "Eco Baltija vide"	66 346.97	13%
SIA "CleanR"	173 843.09	35%
SIA "Pilsētvides serviss"	29 108.45	6%
"EKO KURZEME" SIA	16 761.51	3%
Lautus SIA	11 562.06	2%
"JUMIS" Siguldas PSIA	5 340.71	1%

Avots: <http://parissrv.lv/gmc.lv/#viewType=wasteCollectedInMunicipalities&incrementCounter=3>

ZAAO apsaimniekoto nešķirotu sadzīves atkritumu zemsais īpatsvars (6%) ir atbilstošs kopējam ZAAO teritorijas iedzīvotāju īpatsvaram Latvijā (mazāk kā 10% no Latvijas kopējā iedzīvotāju skaita). Turklāt doto teritoriju raksturo zems iedzīvotāju, nelielas pilsētas un nozīmīgs iedzīvotāju īpatsvars, kas dzīvo lauku apvidū.

SIA "Clean R"

SIA "Clean R" ir 100% Latvijas kapitāla kompānija, tās kapitāldaļas pieder AS "TAK investīcijas". 2019. gadā uzņēmums strādāja ar 43,8 miljonu eiro apgrozījumu un 3,1 miljonu eiro peļņu. Uzņēmums pakalpojumu sniegšanā ievēro kvalitātes, vides, darba drošības un enerģijas vadības sistēmas prasības, kas atbilst starptautiskajiem standartiem ISO 9001:2015, ISO 14001:2015, ISO 45001:2018 un ISO 50001:2018. SIA "Clean R" klientiem piedāvā atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumus, teritoriju un ceļu uzkopšanu, būvniecības atkritumu savākšanu un pārstrādi, telpu uzkopšanu. SIA "Clean R" apsaimnieko Pierīgā esošo būvniecības atkritumu šķirošanas un pārstrādes centru "Nomales", kur būvgruži tiek šķiroti un pārstrādāti atkārtoti izmantojamos materiālos – šķembās, augsnē un citos.

Uzņēmums atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumus 2020.gadā sniedza Ikšķiles novadā, Jūrmalā, Nīcas novadā, Ozolnieku novadā, Vārkavas novadā, Dagdas novadā, Rīgā, Carnikavas novadā, Ķekavas novadā, Stopiņu novadā, Sējas novadā, Inčukalna novadā.

¹² 2020.gada statistikas datus nevar izmantot, jo nav korekti norādīti savāktie apjomi

SIA "Eco Baltia vide"

SIA "Eco Baltia vide" nodrošina dažādu vides apsaimniekošanas pakalpojumu klāstu – sadzīves un šķirotu atkritumu izvešanu, izlietotā iepakojuma apsaimniekošanu, būvgružu un lieltarītu atkritumu apsaimniekošanu, telpu un teritoriju uzkopšanu, kā arī dažādus sezonālos pakalpojumus. Tās īpašnieks ir AS "Eco Baltia".

2021. gada nogalē tika apvienoti vides apsaimniekošanas un atkritumu pārstrādes grupas AS "Eco Baltia" vides sektora uzņēmumi SIA "Eco Baltia vide" un SIA "Eko Kurzeme".

SIA "Eco Baltia vide" 2020. gadā strādāja ar 24.1 miljonu euro apgrozījumu un 3.3 miljoni euro peļņu. Uzņēmumā strādā 476 darbinieki.

Uzņēmums sadzīves atkritumu apsaimniekošanas pakalpojums 2020.gadā sniedza Rīgā, Auces novadā, Vecumnieku novadā, Tērvetes novadā, Salaspils novadā, Ādažu novadā, Babītes novadā, Mārupes novadā.

Grupa uzņēmums SIA "EKO Kurzeme" sadzīves atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumus sniedza Brocēnu novadā, Grobiņas novadā, Liepājā, Skrundas novadā, Pāvilostas novadā, Saldus novadā, Aizputes novadā, Durbes novadā.

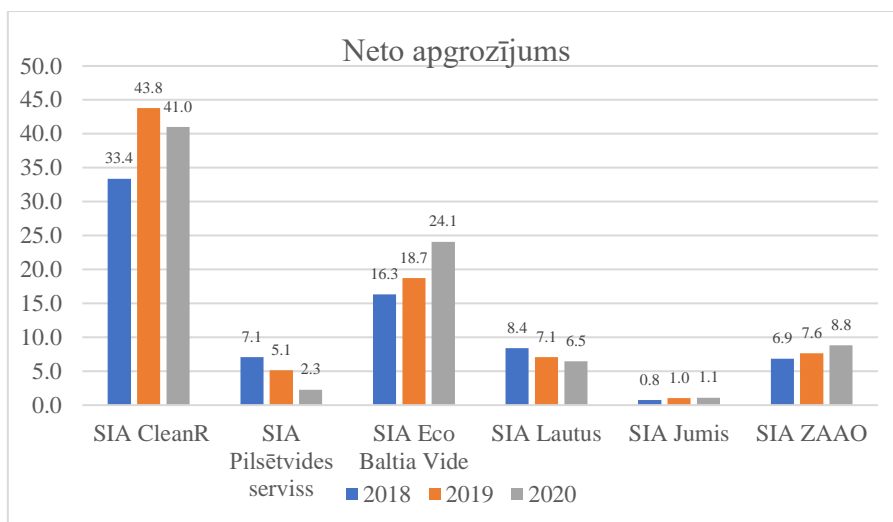
SIA "Pilsētvides serviss"

SIA "Pilsētvides serviss" nodrošina sadzīves atkritumu savākšanu un apsaimniekošanu, piemērotu atkritumu konteineru tirdzniecību, kā arī atkritumu šķirošanas iespējas. Uzņēmuma īpašnieks ir Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "ZAĻĀ KARTE". Uzņēmuma Rīgas birojā un reģionālajās pārstāvniecībās strādāja 85 darbinieki.

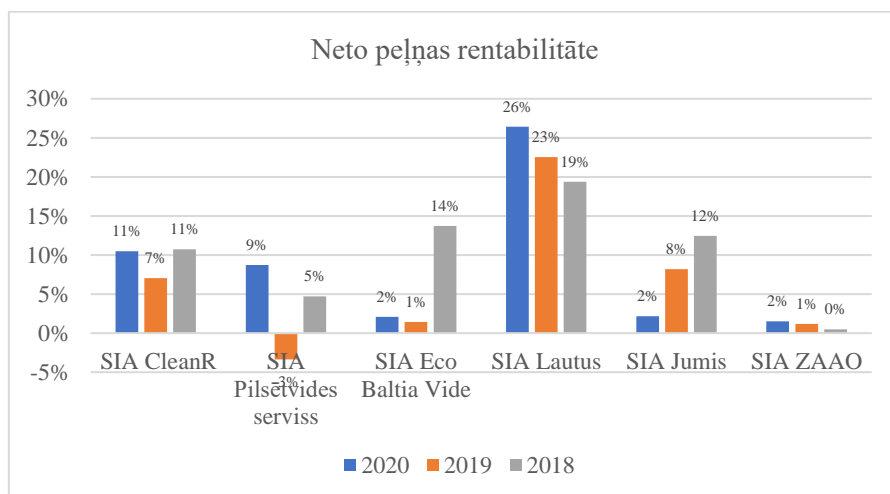
Uzņēmums sadzīves atkritumu apsaimniekošanas pakalpojums 2020.gadā sniedza Rīgā, Gulbenes novadā, Balvu novadā, Lubānas novadā, Alūksnes novadā, Cesvaines novadā, Ērgļu novadā.

Nozares vadošo uzņēmumu galveno finanšu rādītāju analīze (ilustrācijas 3-1, 3-2 3-3), liecina, ka:

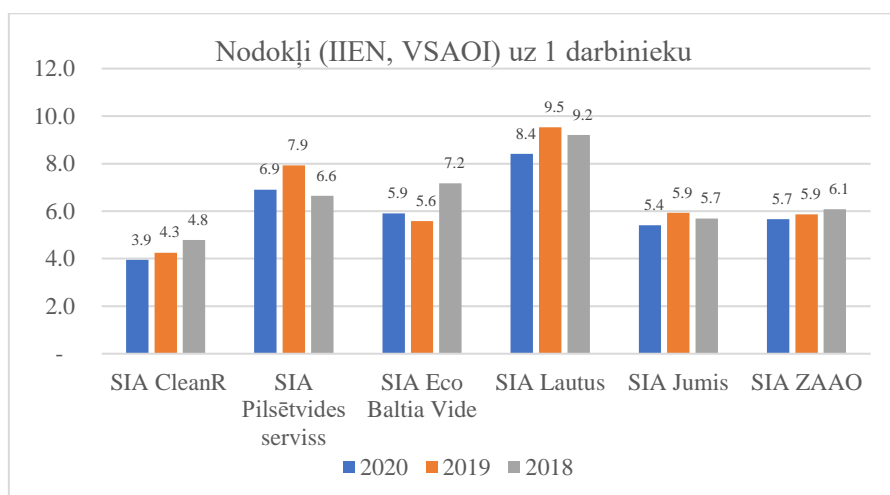
- Vadošie privātie uzņēmumi atkritumu apsaimniekošanas nozarē ir SIA "Clean R" un SIA "Eco Baltia Vide", kuru apgrozījums būtiski pārsniedz tuvākos sekotājus, ko daļēji izskaidro plašais pakalpojumu klāsts (arī tādi, kas nav saistīti ar atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu sniegšanu) ko nodrošina šie uzņēmumi un plašais darbības teritoriālais pārklājums;
- ZAAO pēc neto apgrozījuma ir sasniedzis nozīmīgu darbības apjomu, taču tas joprojām ir būtiski mazāks nekā divu vadošu uzņēmumu neto apgrozījums;
- Neto peļņas rentabilitāte ZAAO ir zemāka nekā privātā sektora pārstāvjiem, kas saistīts gan ar darbību regulētajā nozarē - RAAC Daibe", gan zināmā mērā ar mērķi nodrošināt apkalpotā reģiona iedzīvotājiem pēc iespējas zemāku atkritumu apsaimniekošanas maksu un uzņēmuma dibināšanas mērķi;
- ZAAO īsteno sociāli atbildīgu personāla politiku, nodrošinot darbiniekiem konkurētspējīgu atalgojumu nozarē.

Ilustrācija 3-1 Neto apgrozījums, milj. EUR

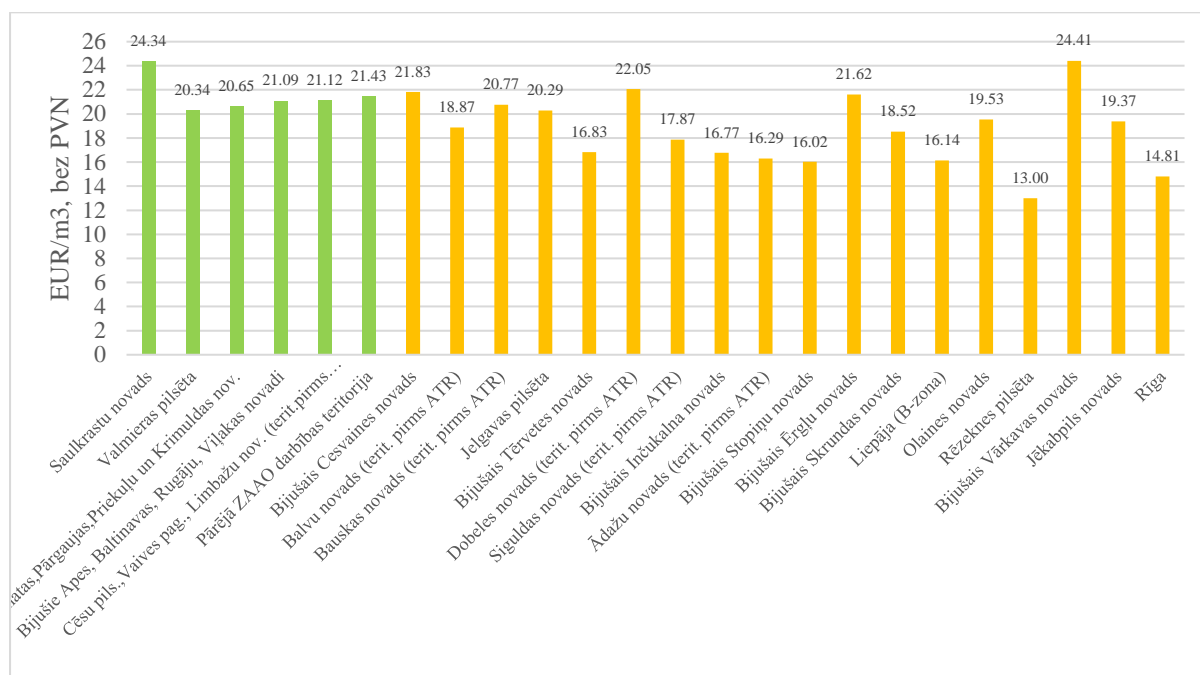
Ilustrācija 3-2 Neto peļņas rentabilitāte, %

Ilustrācija 3-3 Nomaksātie nodokļi uz 1 darbinieku, EUR

Atkritumu apsaimniekošanas maksu apkopojums Latvijas novados liecina, ka kopumā ZAAO piedāvātais maksas apjoms atbilst vidējam Latvijas līmenim. Zināmas atšķirības jeb novirzes ir saistāmi

ar ZAAO darbības teritorijas specifiskajām īpatnībām – zems iedzīvotāju blīvums, lieli atkritumu transportēšanas attālumi, kā arī pakalpojumu klāsts, kas jānodrošina atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumiem, ievērojot pašvaldību prasības.

Ilustrācija 3-4 Atkritumu apsaimniekošanas maksas Latvijas novados, 2022.gads

3.3.4 Liela izmēra atkritumu, būvniecības un ražošanas atkritumu apsaimniekošana

Liela izmēra un būvniecības atkritumu apsaimniekošana ir ar sadzīves atkritumu apsaimniekošanu saistīts pakalpojums, lai pēc iespējas nodrošinātu klientiem ērtu dažādu atkritumu nodošanu.

Tabula 3-3 ZAAO apsaimniekoto nestandarta atkritumu apjoms 2020.gadā

	tonnas	Īpatsvars
Savākto būvniecības atkritumu apjomi Latvijā	217924.245	
ZAAO apsaimniekotie būvniecības atkritumi	8355.56	3.83%
Savākto liela izmēra atkritumu apjomi Latvijā	39162.51	
ZAAO apsaimniekotie liela izmēra atkritumi	4311.06	11.01%

Avots: <http://parissrv.lv/gmc.lv/#viewType=wastenanceprocessor&incrementCounter=2>

Būvniecības atkritumu savākšanas tirgū ZAAO darbības īpatsvars ir 3.8%, savukārt no savāktajiem liela izmēra atkritumiem ZAAO ir savākusi un apsaimniekojusi 11 %.

Lieltgabarīta atkritumu savākšanas pakalpojuma jomā, ZAAO veicinot konkurenci, caur publiskā iepirkuma līgumu ir nodevusi transporta pakalpojuma funkciju privātajam komersantam SIA "MUNDURS". Piemērojot publiskā iepirkuma procedūru privātiem tirgus dalībniekiem tika dota iespēja iesaistīties konkrēto pakalpojumu tirgū.

3.3.5 Pakalpojumu salīdzinājums novados, kur ir arī citi pakalpojumu sniedzēji

Pakalpojumu salīdzinājums ir veikts to pašvaldību ietvaros, kuros ZAAO, šobrīd pēc ATR, nav vienīgais atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu nodrošinātājs, t.i. Balvu un Siguldas novados.

Tabula 3-4 Pakalpojumu un to maksas salīdzinājums

	Siguldas novads			Balvu novads	
	SIA "Clean R"	SIA "Jumis"	SIA "ZAAO"	SIA "Pilsētvides serviss"	SIA "ZAAO"
Teritorija	Inčukalna pagasts	Siguldas pilsēta un pagasts, Allažu pagasts, Mores pagasts, Mālpils pagasts	Krimuldas pagasts Lēdurgas pagasts	Balvu pilsēta, Balvu pagasts, Bērzkalnes pagasts, Bērzpils pagasts, Briežuciema pagasts, Krišjāņu pagasts, Kubulu pagasts, Lazdulejas pagasts, Tilžas pagasts, Vectilžas pagasts, Vīksnas pagasts	Baltinavas pagasts, Rugāju pagasts, Lazdukalna pagasts, Kupravas pagasts, Medņevas pagasts, Susāju pagasts, Šķilbēnu pagasts, Vecumu pagasts, Viļakas pilsēta, Žīguru pagasts
Sadzīves atkritumu apsaimniekošanas maksa (no 2022.g.)	21,74 EUR/m ³ + PVN	Siguldas novads – 24,67 EUR/m ³ + PVN Mālpils novads – 24,50 EUR/m ³ + PVN	20,65 EUR/m ³ + PVN	20,91 EUR/m ³ + PVN	23,23 EUR/m ³ + PVN
Savāktais nešķirotu sadzīves atkritumu apjoms	<i>Dati no iesniegtā atkritumu pārskata par 2020.gadu:</i> 2667,04 tonnas	<i>Dati no iesniegtā atkritumu pārskata par 2020.gadu:</i> Siguldas novads - 4088,10 tonnas Mālpils novads - 924,04 tonnas	2021.gadā - 8703.32 m ³	<i>Dati no iesniegtā atkritumu pārskata par 2020.gadu:</i> 1698,07 tonnas	<i>Dati no iesniegtā atkritumu pārskata par 2020.gadu:</i> Baltinavas novads - 59,249 tonnas Rugāju novads – 131,869 tonnas Viļakas novads - 395,153 tonnas

	Siguldas novads			Balvu novads	
Dalītās vākšanas punktu skaits	9 punkti (iepirkumā noteikts skaits)	Siguldas novads - 50 (57 iepakojuma kont., 82 stikla kont.) Mālpils novads – 18 (44 iepakojuma kont., 20 stikla kont.)	18	Nav informācijas par skaitu (ir konteineri Kartonam, Stiklam un PET)	20 (ir konteineri izlietotam iepakojumam un pudeļu, burku stiklam)
Dalītās vākšanas laukumu skaits	-	1	1	1	-
Dalītā atkritumu vākšana privātmājās	240 L konteiners mix iepakojumam un 240 L konteiners stiklam (noslēdzot līgumu par dalīto vākto atkritumu apsaimniekošanu – izvešana notiek no klienta adreses)	Siguldas novadā (izņemot Mālpils pagastu) – iepakojumam dzeltens maiss, stiklam zaļš maiss (bezmaksas pakalpojums) 240 L konteiners stiklam – 1,00 EUR/mēnesī nomas maksa 240 L konteiners iepakojumam – izmanto personīgo konteineru vai nopērk 30,57 EUR bez PVN. Transporta pakalpojums – 3,43 EUR/1 reize + PVN Viena izvešanas reize – 0,83 EUR/gab. + PVN	-	Nav info	100 L maisi 18,03 EUR/6 gab. (ar PVN)
Dalītā atkritumu vākšana juridiskām personām	240 L vai 1100 L konteiners mix iepakojumam un 240 L vai 660 L konteiners stiklam - pakalpojums bez maksas	Kartona iepakojuma konteiners – transporta pakalpojums 3,43 EUR + PVN Vieglā iepakojuma konteiners - transporta pakalpojums 3,43 EUR + PVN	Kartona, makulatūras, pudeļu un burku stikla, PET dzērienu pudeļu, polimēru (LDPE, HDPE) bez maksas savākšana, transporta maksa 4,63 ER + PVN	Nav info	Konteineri izlietotam iepakojumam un pudeļu, burku stiklam

	Siguldas novads			Balvu novads	
Zaļo atkritumu apsaimniekošana	Nav info	<p><u>Siguldas novads</u> – 51,24 EUR/m³ + PVN (<i>zaļo dārza un parka atkritumu izvešana ar konteineru</i>)</p> <p>120 L maisi zaļajiem atkritumiem, cena 3,76 EUR/gab. + PVN</p> <p>1 m³ maiss – 51,24 EUR gab. + PVN</p>	Ja zaļo atkritumu apjoms ir virs 10 m ³ - 15,62 EUR/m ³ + PVN + transporta pakalpojums	Nav info	15,62 EUR/m ³ + PVN plus transporta maksa (<i>pakalpojums pieejams, ja apjoms virs 10 m³</i>)
Lielgabarīta atkritumu savākšanas maksa	Nav info	<p>Siguldas pilsēta – 49,64 EUR/ m³ (<i>par 30 m³ kont.</i>) – 74,00 EUR/m³ (<i>par 5 m³</i>) + PVN</p> <p>Mālpils pagasts – 40,75 EUR/ m³ + PVN</p>	37,89 EUR/m ³ + PVN	21,28 EUR/m ³ + PVN	37,89 EUR/m ³ + PVN
Būvgružu apsaimniekošanas maksa	Nav info	<p>Siguldas pilsēta – 49,64 EUR/ m³ (<i>par 30 m³ kont.</i>) – 74,00 EUR/m³ (<i>par 5 m³</i>) + PVN</p> <p>Mālpils pagasts – 69,27 EUR/ m³ (<i>par 30 m³ kont.</i>) – 129,40 EUR/m³ (<i>par 5 m³</i>) + PVN</p>	37,89 EUR/m ³ + PVN	Nav info	37,89 EUR/m ³ + PVN
Maksa par rēķina sūtīšanu pa pastu	1,66 EUR + PVN	<p>1,88 EUR + PVN (Siguldas novads)</p> <p>2,37 EUR + PVN (Mālpils pagasts)</p>	<p>- Privātpersonām bez maksas 1 x gadā,</p> <p>- Juridiskām personām- 1.00 Eur + PVN</p>	2,20 EUR + PVN	<p>- Privātpersonām bez maksas 1 x gadā;</p> <p>- Juridiskām personām- 1.00 Eur + PVN</p>
Nolietotas elektrotehnikas savākšana no māsaimniecībām	Elektronisku un Elektrisku iekārtu (EEIA) savākšana - 115.00 EUR/t + PVN	<p>- Šķirošanas laukumā bez maksas</p> <p>- Bez maksas elektroiekārtu izvešana no pieteicēju adresēm tiek organizēta vienu reizi mēnesī, ja iekārtu kopējais svars sasniedz un pārsniedz 40 kg. Veicot pieteikumu, klienti tiek informēti par izvešanas datumu.</p>	<p>- Savākšana no klienta adreses, transporta maksa – EUR 4,60 (ar PVN)</p> <p>EKO laukumā bez maksas</p>	Šķiroto atkritumu laukumā bez maksas	<p>- Savākšana no klienta adreses, transporta maksa – EUR 4,60 (ar PVN)</p> <p>EKO laukumā bez maksas</p>

	Siguldas novads		Balvu novads		
		- Elektroiekārtas ar kopējo svaru zem 40 kg, izvešanas maksa 15,00 EUR + PVN			
Lauksaimniecības iepakojuma savākšana		- Šķirošanas laukumā bez maksas - Savākšanas no adreses bez maksas, ja apjoms ir 5 m3 un vairāk	- Eko laukumā bezmaksas maisus un kannas, vienā reizē ne vairāk kā 5 m3 - Savākšana no adreses bez maksas	Nav info	Savākšana no adreses bez maksas

3.4 Elektroenerģijas ražošana

3.4.1 Pakalpojumu tirgus

Enerģijas ražošana kā ZAAO papildu saimnieciskās darbības veids ir saistīts un izrietošs no tās pamatdarbības jomas un darbības mērķa – atkritumu apglabāšanas, kas atbilstoši Atkritumu apsaimniekošanas likumam ir jāīsteno videi nekaitīgā un to saudzējošā veidā.

ZAAO meitas sabiedrība SIA „ZAAO Enerģija” ir dibināta 2008. gada 31. martā. Tās dibinātājs un 100% kapitāla daļu turētāja ir ZAAO. SIA „ZAAO Enerģija” savu darbību veic poligona „Daibe” teritorijā. SIA „ZAAO Enerģija” darbības mērķis ir inovatīvu projektu īstenošana, kas saistīta ar atjaunojamās enerģijas (elektroenerģijas, siltumenerģijas un biodegvielas) ražošanu atkritumu pārstrādes produktiem, biomasas un biogāzes ieguvī. Kapitālsabiedrības plānoto un īstenoto projektu rezultātā tiek samazinātas siltumnīcas efekta gāzu emisijas un veicināta energoapgādes neatkarība.

SIA „ZAAO Enerģija” saražoto biogāzi ZAAO izmanto siltumenerģijas un elektroenerģijas ražošanai. Aptuveni 10% no saražotās elektroenerģijas nodrošina SIA „ZAAO Enerģija” ražošanas procesiem, pārējā tiek pārdota SIA „Elektroenerģijas publiskais tirgotājs”, kas ļauj nedaudz samazināt klientiem maksu par atkritumu apsaimniekošanu sadzīves atkritumu poligonā „Daibe”, t.i. ieņēmumi no elektroenerģijas realizēšanas pozitīvi ietekmē tarifa par sadzīves atkritumu apglabāšanu apmēru, jo par attiecīgo ieņēmumu daļu tiek samazināta klientiem nosakāma maksa par atkritumu apsaimniekošanu atkritumu poligonā „Daibe”.

Lietderīgā siltumenerģija apkures sezonā tiek izmantota poligona biroja un ražošanas ēku apsildei, to plānots piedāvāt arī sadarbības partneriem malkas un šķeldas žāvēšanai. Ne ZAAO, ne SIA „ZAAO Enerģija” tiešā veidā nesniedz ar elektroenerģijas tirgu saistītus pakalpojumus patērētājiem.

Konkurences padome kā atsevišķu pakalpojumu tirgu izšķīrusi **obligātā iepirkuma ietvaros pārdotās elektroenerģijas tirgu**. Ņemot vērā, ka ZAAO daļu saražotās elektroenerģijas pārdod tieši obligātā iepirkuma ietvaros, savukārt atlikušo izmanto savām vajadzībām, ZAAO darbība jāvērtē tieši minētā tirgus ietvaros.

Konkurences padome atzinusi, ka tās ieskatā obligātā iepirkuma ietvaros pārdotās elektroenerģijas tirgū nepastāv konkurence, jo tirgus un nosacījumi iepirkuma cenai un apjomam tiek regulēti.¹³

Vienlaikus jānorāda, ka SIA „ZAAO Enerģija” darbība obligātā iepirkuma ietvaros pārdotās elektroenerģijas tirgū jebkurā gadījumā ir vērtējama kā nebūtiska – 2020. gadā saražotās elektroenerģijas apjoms sasniedzis 1163 MWh, bet 2021. gadā – 1102 MWh (detalizēta informācija iekļauta ekonomiskajā izvērtējumā) –, tādējādi SIA „ZAAO Enerģija” darbība norādītā tirgus ietvaros nevar ietekmēt tirgus struktūru.

3.4.2 Ģeogrāfiskais tirgus

Elektroenerģijas ražošanas un vairumtirdzniecības tirgus ģeogrāfiskās robežas ir tiešā veidā atkarīgas no elektroenerģijas piegādes iespēju ģeogrāfiskā mēroga, respektīvi, no cik plašas teritorijas elektroenerģiju ir iespējams iegādāties un piegādāt konkrētajā vietā gala patērētājam nepieciešamajā brīdī. Līdz ar to vairumtirdzniecības tirgus ģeogrāfisko robežu plašums ir atkarīgs no pieejamajiem elektroenerģijas tīklu starpsavienojumiem un tajos esošajām elektroenerģijas caurlaides iespējām, tostarp pīķa stundās, dienās ar vislielāko elektroenerģijas patēriņu u.tml. Respektīvi, ņemot vērā, ka elektroenerģiju kā produktu ir ļoti grūti uzkrāt ekonomiski izdevīgā veidā, ģeogrāfiskā tirgus plašums ir atkarīgs no tā, vai savstarpējie valstu pārvades tīklu starpsavienojumi ļauj brīvi pārvadīt

¹³ Konkurences padomes 2018. gada 26. jūnija lēmums Nr. 12 "Par tirgus dalībnieku apvienošanu"

elektroenerģiju abos virzienos īsos laika periodos, neradot būtiskus ierobežojumus pieprasījuma un piedāvājuma savstarpējā korelācijā.¹⁴

Eiropas Komisija savā līdzšinējā praksē ir norādījusi, ka elektroenerģijas vairumtirdzniecības tirgus, visticamāk, ir vērtējams kā nacionāla mēroga, ņemot vērā esošos starpvalstu pārvades tīklu savienojumus, kas visbiežāk nav tik labi attīstīti, lai bez ierobežojumiem ļautu pārvadīt elektroenerģiju abos virzienos atbilstoši maksimālajam pieprasījumam vienā vai otrā teritorijā.¹⁵

Ņemot vērā iepriekš minēto, Konkurences padome identificējusi konkrēto ģeogrāfisko tirgu – **elektroenerģijas ražošanas un vairumtirdzniecības tirgus Latvijas teritorijā.**

3.4.3 Konkurenti

No Latvijā darbojošiem 10 sadzīves atkritumu apglabāšanas poligoniem poligona gāze ikdienā praktiski tiek iegūta un apsaimniekota tikai 4 poligonos:

- Poligons "Getliņi" SIA Getliņi Eko,
- Poligons "Ķīvītes" SIA Liepājas RAS,
- Poligons "Brakšķi" SIA Jelgavas KP (SIA Brakšķu Enerģija)
- Poligons "Daibe" (SIA "ZAAO Enerģija").

Zemāk tabulā ir apkopti dati no publiskiem Latvijas Republikas Ekonomikas ministrijas un SPRK reģistriem par elektroenerģijas ražošanu no poligona gāzes 4 Latvijas sadzīves atkritumu apglabāšanas poligonos 2019.gadā.

Tabula 3-5 Elektroenerģijas ražošana atkritumu apglabāšanas poligonos Latvijā

Poligona gāzes elektrostacijas apsaimniekojošā uzņēmuma nosaukums	Poligonā apsaimniekoto NSA apjoms (t/gadā)	Uzstādītā elektriskā jauda (MW)	Saražotā elektroenerģija (KWh/gadā)	Ieņēmumi no elektroenerģijas realizācija OIK kārtībā (EUR bez PVN)
Brakšķu Enerģija, SIA	38,662	0.16	554,421.06	105,522.96
Getliņi EKO, SIA	292,057	6.28	20,918,288.41	2,415,016.40
LIEPĀJAS RAS, SIA,	18,438	1.05	2,904,444.34	452,105.81
ZAAO ENERĢIJA, SIA	29,051	0.35	931,890.00	176,376.56

Kopumā Latvijas atkritumu apglabāšanas poligonos SIA "ZAAO Enerģija" saražotās elektroenerģijas īpatsvars nepārsniedz 4% (2019.gadā tas veidoja 3,7%).

¹⁴ Konkurences padome. Ziņojums par elektroenerģijas tirdzniecības brīvajā tirgū uzraudzības rezultātiem, 15. lpp. Pieejams: https://www.kp.gov.lv/oldfiles/23/tirgus_uzraudziba%2F2013_05_16_elektroenerģija.pdf

¹⁵ Eiropas Komisijas lieta Nr. COMP/M.3440 ENI / EDP / GDP. 2004. gada 9. septembris. Pieejams: http://ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m3440_20041209_610_en.pdf

3.5 Sabiedrības informēšana uz izglītošana

Kā jau tika atzīmēts sadaļā 2.3.4, sabiedrības informēšana un izglītošana ir pakalpojums, kas tiek nodrošināts bez pakalpojuma saņēmēja tiešas maksas, jo šim mērķim tiek novirzīti 2% no sadzīves atkritumu apglabāšanas izmaksām jeb 1.23 EUR/t un 0,44 EUR/m³ no atkritumu apsaimniekošanas maksas.

Sabiedrības informēšanas un izglītošanas pakalpojumu tirgus un ģeogrāfiskais tirgus tieši sakrīt ar RAAC Daibe un atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu sniegšanas robežām.

Aktivitātišu spektrs šajā jomā ir diezgan plašs un neierobežots, taču mēģinot apkopot publiski pieejamo informāciju var secināt, kas ZAAO savu funkciju ietvaros nodrošina visplašāko aktivitāšu klāstu, kas tiek panākts ar mērķtiecīgu DTP URDA ikdienas darbu.

Tabula 3-6 Atkritumu apsaimniekošanas jomā strādājošo uzņēmumu sabiedrības informēšanas un izglītošanas aktivitātes

Nosaukums	Mācību materiāli/ Informācija	Online nodarbības	Izbraukums PII	Klātie PII	Klātie skolēni	Klātie pieaugušie	Šķirošanas apmācība	Lekcijas online/ pieaugušie	Ģimeņu dienu pasākumi	Akcijas skolām/PII	Pārstrādājamo materiālu vākšanas akcija/skolām	Pedagogu apmācības	Sadarbība ar eko skolām	Sadarbība ar augstskolām	Informatīvās stundas	Plogings
SIA "ZAAO"	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		
SIA "ECO Baltia Vide"	X															
SIA "Pilsētvides serviss"	X										X					
SIA "ALAAS"	X								X	X	X					X
SIA "Jēkabpils pakalpojumi"	X															
SIA "Kīlupe"	X															
SIA "Clean R"	X															
SIA "AAS „Piejūra”"	X		X			X	X		X	X	X				X	
SIA "Liepājas RAS"	X				X	X				X						
SIA "Getliņi Eko"	X					X				X						
SIA "AADSO"	X															
PS "Lautus vide"	X															
PS "Vides pakalpojumi Liepājai"	X															
SIA "Jumis"	X															

Avots: publiskā vide, t.sk. uzņēmumu mājas lapas

Plašās ZAAO aktivitātes sabiedrības informēšanā un izglītošanā veicina atbilstošs finansējuma apjoms, kura īpatsvars apglabāšanas tarifā ir salīdzināms tikai ar SIA "Getliņi Eko" un SIA "Liepājas RAS".

Tabula 3-7 Sabiedrības izglītības un informēšanas izmaksas apglabāšanas tarīfos

	Izmaksu komponente	Izglītošana un informēšana	Tonnas	EUR/t	t.sk. izglītība	%
SIA "ZAAO"	1 208 430	24 038	28 766	42,01	0,84	2,0%
SIA "AP Kaudzītes"	434 079	303	7 611	57,03	0,04	0,1%
SIA "ALAAS"	762 035	2 088	16 593	45,93	0,13	0,3%
SIA "Vidusdaugavas SPAAO"	800 359	2 095	31 036	25,79	0,07	0,3%
SIA "AADSO"	863 984		35 427	24,39	0	0,0%
SIA "Getliņi EKO"	17 990 851	359 817	276 295	65,11	1,3	2,0%
SIA "Jelgavas komunālie pakalpojumi"	1 580 103		36 455	43,34	0	0,0%
SIA "AAS "PIEJŪRA"" *	1 522 875	11 774	33 491	45,47	0,35	0,8%
SIA "Ventspils labiekārtošanas kombināts" *	916 498		16 789	54,59	0	0,0%
SIA "Liepājas RAS"	963 232	17 291	26 816	35,92	0,64	1,8%

* - saskaņā ar iesniegto tarīfu projektu

3.6 Secinājumi par tirgu un konkurenci

- 1) ZAAO darbojas šādos pakalpojumu tirgos:
  - a) Atkritumu apglabāšana, tostarp to sagatavošana apglabāšanai;
  - b) Sadzīves atkritumu, tajā skaitā dalīti savāktu atkritumu un liela izmēra, būvniecības un ražošanas atkritumu, savākšana;
  - c) Elektroenerģijas ražošana;
  - d) Sabiedrības informēšana, izglītošana.
- 2) ZAAO, sniedzot iepriekš norādītos pakalpojumus, darbojas šādos ģeogrāfiskajos tirgos:
  - a. Atkritumu apglabāšana, tostarp to sagatavošana apglabāšanai – Ziemeļvidzemes AAR;
  - b. Sadzīves atkritumu, tajā skaitā dalīti savāktu atkritumu un liela izmēra, būvniecības un ražošanas atkritumu, savākšana – ZAAO dalībnieču administratīvās teritorijas – Limbažu novada, Cēsu novada, Smiltenes novada, Valmieras novada, Siguldas novada, Saulkrastu novada, Valkas novada un Balvu novada administratīvās teritorijas;
  - c. Elektroenerģijas ražošana – Latvijas Republikas teritorija;
  - d. Sabiedrības informēšana, izglītošana – Latvijas Republikas teritorija, taču mērķtiecīgi pakalpojums ir vērsti uz pašvaldību, kas ir ZAAO dalībnieces, iedzīvotājiem.
- 3) ZAAO ietekme uz tirgu :
  - a. Apglabāšanas jomā – strikti regulēts tirgus, konkurence nepastāv, atkritumu apglabāšana ir stratēģiski svarīga nozare
  - b. Elektroenerģijas ražošanas jomā - obligātā iepirkuma ietvaros pārdotās elektroenerģijas tirgū nepastāv konkurence, jo tirgus un nosacījumi iepirkuma cenai un apjomam tiek regulēti
  - c. Atkritumu savākšanas jomā:

- i. ZAAO tirgus daļa nepārsniedz 6%;
- ii. Atkritumu savākšana ir stratēģiski svarīga nozare;
- iii. ZAAO pakalpojums tiek nodrošināts ar pozitīvu peļņu, turklāt pakalpojuma ietvaros tiek nodrošināts ievērojami lielāks finansējums sabiedrības informēšanai un izglītošanai nekā tiešajiem konkurentiem.
- iv. Pakalpojumu cenas ir salīdzināmas ar tirgū pastāvošajām cenām;
- v. Šērssubsidēšana vai šķērssubsidēšanas risks nepastāv;
- vi. Ir konstatēti būtiski riski situācijā, ja tiek pārkraukta pakalpojumu sniegšana, repsektrīvi tiek pārtraukta līdzdalība šī pakalpojuma nodrošināšanā;
- vii. Izmantotie investīciju finansēšanas avoti balstās uz tirgus principiem.

4 Riski, pārtraucot līdzdalības atkritumu savākšanas jomā

Raksturojot šo scenāriju, tiek pieņemumu līmenī izvērsta katra tirgus dalībnieki (ZAAO, pašvaldības un atkritumu apsaimniekošanas nozares privātā sektora pārstāvji) iespējamā rīcība.

4.1 Tirgus dalībnieku rīcība

Iespējamā ZAAO rīcība dotajā scenārijā:

- ZAAO pārtrauc atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu sniegšanu;
- ZAAO pamatlīdzekļus sastāvā ir virkne ar atkritumu savākšanu un apstrādi saistītu aktīvu – specializētās atkritumu savākšanas automašīnas, atkritumu savākšanas konteineri, dalīti vāktu atkritumu šķirošanas līnija, šo pamatlīdzekļu atsavināšanai organizē izsoli;
- ZAAO ienākumus no pamatlīdzekļu pārdošanas, atbilstoši kapitāldaļu turētāju lēmumam, novirza dividenžu izmaksai vai uzņēmuma attīstībai
- DTP "URDA" sabiedrības izglītošanas īstenoto aktivitāšu samazināšana, jo pieejamais finansējums ir tikai 2% no nešķirotu sadzīves atkritumu apglabāšanas tarifa.
- Pārtrauc zemes nomas līgumus par dalītās atkritumu vākšanas laukumu izmantošanu;
- Pārtrauc zemes nomas līgumus par Ziemeļvidzemes reģionā izveidoto pazemes atkritumu konteineru izmantošanu.

Iespējamā ZAAO kapitāldaļu turētāju rīcība pēc līdzdalības pārtraukšanas:

- Pašvaldības kopā vai atsevišķi organizē iepirkumu par atkritumu apsaimniekošanas pakalpojuma sniegšanu novadu administratīvajās teritorijās;
- Pašvaldības ievērojot AAL 18.panta trešo daļu var vienoties par kopēju atkritumu apsaimniekošanas zonu, bet tām nav pienākums vienoties un organizēt vienotu iepirkumu, tādēļ pastāv iespēja, ka šādu iepirkumu organizētu katra pašvaldība atsevišķi;
- Lai nodrošinātu līdzšinējo atkritumu apsaimniekošanas pakalpojuma un sabiedrības izglītošanas aktivitāšu kvalitāti būs nepieciešams izstrādāt ļoti detalizētu tehnisko specifikāciju par darba apjomu, t.sk. minimālās prasības publicitātes un izglītošanas aktivitātēm.

Iespējamā privāto investoru/uzņēmēju rīcība:

- Privātie uzņēmēji piedalās pašvaldību izsludinātajos iepirkumos;
- Visticamāk iepirkumos piedalās tikai jau Latvijā atkritumu nozarē strādājošie uzņēmumi: SIA "Eco Baltija Vide", SIA "Lautus", SIA "CleanR", SIA "Pilsētvides serviss" un/vai šo iepriekš minēto uzņēmumu dibināti jauni uzņēmumi;
- Plāno savas investīcijas atbilstoši iepirkuma nosacījumiem, taču kopējam pamatlīdzekļu apjomam (atkritumu savākšanas automašīnas, konteineri, u.c.) jābūt ne mazākam kā ZAAO šobrīd īpašumā esošie pamatlīdzekļi;
- ZAAO tehnikas un aprīkojuma iegāde ir iespējama, tomēr jāņem vērā, ka iepirkumus par atkritumu apsaimniekošanas pakalpojuma sniegšanu pašvaldības organizēs pirms ZAAO pamatlīdzekļu izsoles, kā arī katrai pašvaldībai var būt atšķirīgi iepirkuma termiņi, tādējādi privātajam investoram nav garantijas, ka varēs iegādāties ZAAO tehniku un iekārtas (iekārtu un aprīkojuma izmaksu apmērs atbilstoši publiski pieejamām tirgus cenām). Pastāv iespēja, ka ZAAO izsoli organizē pirms pašvaldību iepirkuma termiņa, tad uzņēmējam nav 100% garantija, ka tas spēs uzvarēt pašvaldību iepirkumā.

4.2 Līdzdalības pārtraukšanas scenārija pamatprincipi:

- Atkritumu apsaimniekošanas pakalpojuma sniegšanas aizvietošana tiek modelēta 7 gadu periodam, jo AAL18.panta septītā daļa paredz maksimālo sadarbības līguma termiņu;
- Atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumi jānodrošina vismaz tādā pašā apmērā un kvalitātē, kā to plāno nodrošināt ZAAO;
- ZAAO jau ir veikts izvērtējums par iespējamo atkritumu apsaimniekošanas maksu katrā no apkalpotajām pašvaldībām;
- privātajam uzņēmējam, atkritumu apsaimniekošanas pakalpojuma nodrošināšanai ir jāizmanto līdzvērtīgi pamatlīdzekļi kā ZAAO gadījumā (jauni vai mazlietoti);
- Tiek modelēts atkritumu apsaimniekošanas maksas apmērs, ja katra pašvaldība organizē savu iepirkumu līdz ar to sagaidāmās maksas apmērs balstīsies uz tām atšķirībām, kas ir konstatētas ZAAO izvērtējumā;
- privātais komersants atkritumu apsaimniekošanas maksā iekļaus vēlamu peļņas rentabilitāti līguma darbības periodā, kas būs par priekšnosacījumu atkritumu apsaimniekošanas maksas pieaugumam.
- atkritumu apsaimniekošanas maksas modelēšanas metodika balstās uz sekojošiem pieņēmumiem:
  - a) ZAAO šobrīd atkritumu savākšanu nodrošina ar pamatlīdzekļiem (atkritumu savākšanas automašīnas, konteineri, u.c.), kuru iegādes sākotnējā vērtība sasniedz ~3,3 milj. EUR;
  - b) lai nodrošinātu atkritumu savākšanas pakalpojumu līdzšinējā kvalitātē un apjomā privātajam uzņēmējam/uzņēmējiem, kas piedalīsies pašvaldību izsludinātajos iepirkumos būs jānodrošina analogisks pamatlīdzekļu apjoms. Taču apzinoties, ka nevienam no esošajiem tirgus dalībniekiem nav rezervē šāds pamatlīdzekļu apjoms, var secināt, ka šādi pamatlīdzekļi būs jāiegādājas jaunas vai mazlietotas tehnikas tirgū. Provizoriski vērtējot līdzšinējo tirgus attīstību un turpmākas tendences, var prognozēt, ka analogisks jaunu vai mazlietotu pamatlīdzekļu apjoms izmaksātu vismaz par 20-30% dārgāk nekā tas ir izmaksājis ZAAO. Turklāt piegādes iespējamību nepieciešamajos termiņos ir pat grūti prognozēt;
  - c) šāda pamatlīdzekļu iegāde tieši atspoguļotos atkritumu savākšanas maksas nolietojuma komponentē. Esošajā ZAAO atkritumu savākšanas maksā pamatlīdzekļu nolietojums veido 9-11% jeb vidēji 0,70-0,80 EUR uz 1 m³. Šīs komponentes aizstāšana ar jauniegādātās tehnikas vērtību un orientējoties uz nepieciešamību to atpelnīt 7 gadu līguma darbības periodā, nolietojuma komponente palielināsies aptuveni trīskārtīgi, t.i. pārsniedzot 2,10 EUR uz 1 m³.
  - d) papildus ietekme uz privāto uzņēmēja noteikto potenciālo atkritumu apsaimniekošanas maksu būtu šo uzņēmēju sagaidāmā neto peļņas rentabilitāte, kas svārstītos 7-12% robežās pretēji līdzšinējai ZAAO neto peļņas rentabilitātes, kas svārstās 1-2% robežās.

4.3 Sagaidāmie riski pārtraukšanas scenārijā

- Balstoties uz pieņēmumu, ka potenciālajam privātajam atkritumu apsaimniekošanas uzņēmējam būs nepieciešams iegādāties jaunus vai mazlietotus pamatlīdzekļu, kā arī nodrošināt īpašniekiem atbilstošu peļņas līmeni - modelētais atkritumu savākšanas maksas apmērs, nodrošinot analogu pakalpojuma kvalitāti, pieaugtu par 15-20%, kas kopējo atkritumu apsaimniekošanas maksu reģionā palielinātu par 5-10%;

- Ņemot vērā apstākli, ka reģiona pašvaldībām nav pienākums organizēt vienotu jeb apvienotu iepirkumu, pastāv risks, ka atkritumu apsaimniekošanas izmaksas pieaugs vēl straujāk it īpaši novados, kas atrodas tālāk no atkritumu apglabāšanas poligona, un ietekme uz mājsaimniecību budžetu būs būtiska novados ar zemāku iedzīvotāju maksāspēju. Tā rezultātā būtu nepieciešams celt atkritumu apsaimniekošana maksu vēl par 3-4 %;
- Papildus iepriekš uzskaitītajiem iespējamiem atkritumu maksas kāpumiem ZAAO jau šobrīd rosina mainīt atkritumu apsaimniekošanas maksu, iekļaujot tajā straujās energoresursu izmaiņas (it īpaši degvielai);
- Lai izlīdzsvarotu iespējamo maksas pieaugumu, tas būtu īstenojams uz pakalpojumu kvalitātes rēķina, t.i. iespējams privātais uzņēmums varētu sniegt pakalpojumu par ZAAO noteikto maksu vai pat zemāk, bet neapšauāmi tas būtu iespējams tikai uz pakalpojumu kvalitātes rēķina vai arī ieviešot atsevišķas maksas par nestandarta pakalpojumiem vai atkāpēm no pamatpakalpojuma;
- Iepirkuma organizēšanas gadījumā pašvaldībām ir jārēķinās ar papildus administratīvajiem resursiem - gan iepirkuma sagatavošanas stadijā – lai kvalitatīvi izstrādātu iepirkuma tehnisko specifikāciju, gan arī pakalpojumu līguma darbības laikā – lai nodrošinātu līguma nosacījumu ievērošanas kontroli;
- No ZAAO finanšu viedokļa ir saprotams, ka pārtraucot atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu sniegšanu, tās ienākumi un līdz ar to arī peļņa samazināsies, kas pats par sevi nav kritiski, taču negatīvāka tendences var skart nozari reģionā kopumā:
  - a) pieaugtu atšķirības pakalpojuma kvalitātē;
  - b) samazinātos pakalpojumu sniegšanas elastība un operativitāte. Šobrīd pašvaldības var rosināt izmaiņas pakalpojuma līgumā, turklāt ne tikai kā pasūtītājs, bet arī kā īpašnieks. Iepirkuma gadījumā izmaiņas līgumā ārpus tehniskās specifikācijas un iepirkuma līguma nosacījumiem nav pieļaujamas.
  - c) finansējums ZAAO veiktajām sabiedrības informēšanas un izglītošanas aktivitātes samazinātos 5-6 reizes, līdz ar to līdzšinēji ~5 tūkst. apkalpoto personu skaits samazinātos 3-4 reizes. Privātie apsaimniekotāji šīs aktivitātes spēs kompensēt tikai daļēji, jo DTP "URDA" sadarbība ar privātiem partneriem nešķiet iespējama praktisku, juridisku un finansiālu apsvērumu dēļ.
  - d) pieļaujot, ka ZAAO esošo tirgus pārdaļīs savā starpā tikai Latvijā jau strādājošie atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumu, konkurence tirgū šķietami pieaugs tikai īstermiņā, bet ilgtermiņā tā samazināsies.
  - e) tiks apdraudēta jau uzsāktā LIFE IP projekta "Waste to Resources Latvia: boosting regional sustainability and circularity" realizācija, kas sevī ietver virkni nozīmīgu uz aprites ekonomikas principu iedzīvināšanu reģionā, t.i.:
    - a. moderna šķirošanas laukuma izveide,
    - b. dator redzes risinājumu izmantošana atkritumu šķirošanai,
    - c. industriālās simbiozes esošo barjeru identifikācija,
    - d. izglītības un kompetences centra pilnveide Daibē un ar to saistītos projekta pasākumi
    - e. u.c.

4.4 Secinājumi par atkritumu savākšanas jomas līdzdalības pārtraukšanas iespējām

Atkritumu savākšanas līdzdalības pārtraukšana ir saistāma ar virkni riskiem, kas iestāsies ar lielāku vai mazāku varbūtību, t.i.

- Kontrole pār atkritumu plūsmām reģionā tiek zaudēta;
- Negatīva ietekme uz ZAAO finanšu situāciju;
- Iestājas risks pakalpojuma kvalitātei – regularitāte, pieejamība, elastība, situācijas neparedzamība;
- Izmaksu pieauguma risks uz iesaistīto pašvaldību nepieciešamajiem administratīvajiem resursiem – tehniskās specifikācijas prasības, rīcības brīvība iepirkuma rezultātā, elastīgi, kā īpašnieki ietekmē darbību;
- Negatīva ietekme uz kvalitatīvām vides izglītības aktivitātēm reģionā.

5 Atbilstība Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88. panta pirmās daļas noteikumiem

Par ZAAO pamata darbības veidiem ir uzskatāma atkritumu apglabāšana, tostarp to sagatavošana apglabāšanai, kā arī sadzīves atkritumu, tajā skaitā dalīti savāktu atkritumu un liela izmēra, būvniecības un ražošanas atkritumu, savākšana un transportēšana. Vienlaikus, darbojoties norādītajos pamatdarbības virzienos, ZAAO īsteno dažādus ar sabiedrības informēšanu un izglītošanu saistītus pasākumus. Par ZAAO papildu darbības virzienu uzskatāma elektroenerģijas ražošana, kuras īstenošana izriet no ZAAO pamata darbības – atkritumu apglabāšanas.

5.1 Atkritumu apglabāšana

5.1.1 Ietekmes uz konkurenci izvērtējums

ZAAO, īstenojot darbību atkritumu apglabāšanas jomā Ziemeļvidzemes atkritumu apsaimniekošanas reģionā, atrodas dominējošā stāvoklī (dabiskais monopols). Jaunu tirgus dalībnieku ienākšanu Ziemeļvidzemes atkritumu apsaimniekošanas tirgū šobrīd ierobežo normatīvo aktu prasības, tai skaitā Atkritumu apsaimniekošanas likuma 21. panta pirmās daļas regulējums un pašvaldību saistošie noteikumi, kas paredz, ka to teritorijā savāktie sadzīves atkritumi, kuri nav izmantojami reģenerācijai vai atkārtotai izmantošanai, nogādājami un apglabājami atkritumu poligonā "Daibe".

Atkritumu apsaimniekošana atzīstama par stratēģiski svarīgu nozari, kuras statusu ietekmē ekonomiskie un politiskie apstākļi, kā arī apstākļi, ka šī nozare skar ievērojamu sabiedrības daļu.

Konkurences likuma 14.¹ pants noteic, ka tiesās pārvaldes un pastarpinātās pārvaldes iestādei, kā arī kapitālsabiedrībai, kurā publiskai personai ir izšķiroša ietekme, aizliegts ar savu darbību kavēt, ierobežot vai deformēt konkurenci, kas var izpausties arī kā:

- 1) tirgus dalībnieku diskriminācija, radot atšķirīgus konkurences apstākļus;
- 2) priekšrocību radīšana kapitālsabiedrībai, kurā publiskai personai ir tieša vai netieša līdzdalība;
- 3) darbības, kuru dēļ cits tirgus dalībnieks ir spiests atstāt kādu konkrēto tirgu vai tiek apgrūtināta potenciāla tirgus dalībnieka iekļūšana vai darbība tirgū.

Konkurences neitralitātes būtība ir nodrošināt, ka visām kapitālsabiedrībām (publiskām un privātām) jādarbības vienlīdzīgas konkurences apstākļos. Attiecīgi kapitālsabiedrības piederība publiskai personai vai publiskas personas iesaiste nedrīkst sniegt nepamatotas konkurences priekšrocības konkrētam uzņēmumam.¹⁶

Konkurences neitralitātes princips pieprasa, lai valsts pārvalde, veicot komercdarbību, nebauda konkurences priekšrocības pār tās privātā sektora konkurentiem, sakarā ar piederību publiskai personai.¹⁷

Attiecībā uz atkritumu apglabāšanu pastāv iepriekš identificētie šķēršļi atkritumu apglabāšanas pakalpojuma nodošanai privātam tirgus dalībniekam, proti, ZAAO kā atkritumu poligona "Daibe" īpašniece un apsaimniekotāja atrodas dabiskā monopola stāvoklī sadzīves atkritumu apglabāšanas pakalpojuma ziņā Ziemeļvidzemes atkritumu apsaimniekošanas reģiona teritorijā. Savukārt ZAAO kā atkritumu apglabāšanas pakalpojuma sniedzēja iesaisti iepriekš aplūkotajās blakus darbībās (atkritumu sagatavošana apglabāšanai, sabiedrības izglītošana) paredz normatīvais regulējums.

¹⁶ Konkurences padome. Konkurences neitralitātes izvērtēšanas vadlīnijas, 10.lpp. Pieejams: <https://www.kp.gov.lv/lv/media/1147/download>

¹⁷ Likumprojekta „Grozījumi Konkurences likumā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejama: <http://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/91F6A9EB656D3E33C225835A00373D0C?OpenDocument>

Tā kā ZAAO atrodas dabiskā monopola stāvoklī sadzīves atkritumu apglabāšanas pakalpojuma ziņā Ziemeļvidzemes atkritumu apsaimniekošanas reģiona teritorijā, veicot ietekmes uz konkurences izvērtējumu, nepieciešams noskaidrot, vai nepastāv ļaunprātīga dominējošā stāvokļa tirgū izmantošana.

Atbilstoši Konkurences likuma 1. panta 1. punktam dominējošais stāvoklis ir tirgus dalībnieka vai vairāku tirgus dalībnieku ekonomisks (saimniecisks) stāvoklis konkrētajā tirgū, ja šis dalībnieks vai šie dalībnieki spēj ievērojami kavēt, ierobežot vai deformēt konkurenci jebkurā konkrētajā tirgū pietiekami ilgā laika posmā, darbojoties pilnīgi vai daļēji neatkarīgi no konkurentiem, klientiem, piegādātājiem vai patērētājiem.

Konkurences likuma 13. panta pirmā daļa noteic, ka jebkuram tirgus dalībniekam, kas atrodas dominējošā stāvoklī, ir aizliegts jebkādā veidā ļaunprātīgi to izmantot Latvijas teritorijā. Dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana var izpausties arī kā:

- 1) atteikšanās slēgt darījumu ar citu tirgus dalībnieku vai grozīt darījuma noteikumus bez objektīvi attaisnojoša iemesla, tajā skaitā netaisnīga un nepamatota atteikšanās piegādāt preces vai sniegt pakalpojumus;
- 2) preču ražošanas vai realizācijas apjomu, tirgu vai tehniskās attīstības ierobežošana bez objektīvi attaisnojoša iemesla par sliktu patērētājam;
- 3) tādu noteikumu izvirzīšana, kuri darījuma slēgšanu, grozīšanu vai izbeigšanu ar citu tirgus dalībnieku padara atkarīgu no tā, vai šis tirgus dalībnieks uzņemas papildu saistības, kuras pēc būtības un pēc komerciālā lietojuma neattiecas uz konkrēto darījumu;
- 4) netaisnīgu pirkšanas vai pārdošanas cenu vai citu netaisnīgu tirdzniecības noteikumu tieša vai netieša uzspiešana vai piemērošana;
- 5) nevienādu noteikumu piemērošana ekvivalentos darījumos ar citu tirgus dalībnieku, radot tam konkurences ziņā nelabvēlīgākus apstākļus.

Dominējošais stāvoklis ir tirgus dalībnieka tirgus varas izpausme, kas ļauj viņam konkrētā preces (t. sk. pakalpojumu) tirgū aizkavēt efektīvu konkurenci un ļauj neatkarīgi rīkoties pret konkurentiem, klientiem vai piegādātājiem.¹⁸

Kā skaidrojusi Konkurences padome, dominējošs stāvoklis pats par sevi nav pārkāpums – aizliegta ir tā ļaunprātīga izmantošana.¹⁹

Dominējošam tirgus dalībniekam ir jāpievērš īpaša uzmanība, lai dominējošā stāvokļa izmantošana tiktu saprātīgi pamatota. Dominējoša stāvokļa izmantošana bez objektīvas nepieciešamības ir ļaunprātīga.²⁰ Tirgus dalībnieks dominējošo stāvokli izmanto ļaunprātīgi, ja tiek ietekmēta tirgus struktūra, tādējādi vājinot konkurenci. Turklāt dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana var izpausties ne tikai pret citiem tirgus dalībniekiem kā konkurenci vājinoša rīcība, bet arī kā patērētāju ļaunprātīga izmantošana.²¹

Savukārt Līguma par Eiropas Savienības darbību 102. pantā noteikts, ka vienam vai vairākiem uzņēmumiem, kam ir dominējošs stāvoklis iekšējā tirgū vai būtiskā tā daļā, šāda stāvokļa ļaunprātīga izmantošana ir aizliegta kā nesaderīga ar iekšējo tirgu un tiktāl, ciktāl tā var iespaidot tirdzniecību starp dalībvalstīm.

---

¹⁸ Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2011. gada 7. februāra spriedums Nr. A42556907, Eiropas Savienības Tiesas 1978. gada 14. februāra spriedums lietā Nr.27/76 United Brands, 1979. gada 13. februāra spriedums lietā Nr.85/76 Hoffmann-La Roche, 1988. gada 4. maija spriedums lietā Nr.30/87 Bodson

¹⁹ Konkurences padome. Dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana. Pieejams: https://www.kp.gov.lv/lv/dominejosa-stavokla-launpratiga-izmantosana?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F

²⁰ Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2010. gada 3. decembra spriedums lietā Nr. SKA-304/2010 (A43003309), 2010. gada 28. jūnija spriedums lietā Nr. SKA-321/2010 (A42569106)

²¹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2007. gada 15. janvāra spriedums lietā Nr. SKA-15/2007 (A42177004)

Stāvokļa ļaunprātīga izmantošana var jo īpaši izpausties kā:

- a) tieši vai netieši uzspiestas netaisnīgas iepirkuma vai pārdošanas cenas vai citi netaisnīgi tirdzniecības nosacījumi;
- b) ražošanas, tirgus vai tehnikas attīstības ierobežošana, kas kaitē patērētājiem;
- c) atšķirīgu nosacījumu piemērošana līdzvērtīgos darījumos ar dažādiem tirdzniecības partneriem, tādējādi radot tiem neizdevīgus konkurences apstākļus;
- d) prasība, lai otra puse, slēdzot līgumus, uzņemtos papildu saistības, kas pēc savas būtības vai saskaņā ar nozares praksi nekādi nav saistītas ar attiecīgo līgumu priekšmetu.

Kā norādījusi Latvijas Republikas Augstākā tiesa dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas rīcības veidu saraksts nav izsmelošs un tajā ietvertais rīcības veidu uzskaitījums neaptver visus tiesībās aizliegtos dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas veidus.²² Proti, abstraktu un visaptverošu ļaunprātīga dominējošā stāvokļa izmantošanas definīciju ir grūti sniegt. Tādēļ likumi nedefinē, kas ir dominējoša stāvokļa ļaunprātīga izmantošana, jo to izpausmes ir tikpat mainīgas kā pats tirgus. Judikatūrā ir izveidojies un arī tiesību normās (Līguma par Eiropas Savienības darbību 102. panta otrā daļa, Konkurences likuma 13. panta pirmās daļas 2. teikumam sekojošie apakšpunkti) nostiprināts piemēru katalogs, kuru pazīmes jo īpaši liecina par ļaunprātību. Pārējos gadījumos ļaunprātīgu dominējošā stāvokļa izmantošanu aizliedz Konkurences likuma 13. panta pirmās daļas 1. teikums un Līguma par Eiropas Savienības darbību 102. panta pirmā daļa. Šeit ļaunprātīgas izmantošanas saturs ir konkretizējams ar konkurences likumu kopējās vērtības – brīvas konkurences – palīdzību. Rīcība, kas ir vērsta pret brīvu konkurenci, ir ļaunprātīga.²³

Ievērojot visus iepriekš atspoguļotos aspektus, atzīstams, ka ZAAO darbība atkritumu apglabāšana jomā un tai pakārtotajā nozarēs atbilst tiesību aktiem, proti, pašvaldību rīcību un darbības politiku atkritumu apsaimniekošanas jomā nosaka pašvaldības, nevis ZAAO, respektīvi, ZAAO ar savu darbību un pieņemtajiem lēmumiem nevar aizkavēt efektīvu konkurenci. Turklāt ZAAO, tāpat kā citi atkritumu apglabāšanas poligoni apsaimniekotāji, ir uzskatāma par sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju likuma "Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem" izpratnē. Tādējādi sadzīves atkritumu apglabāšanas tarifu ZAAO var noteikt tikai, pamatojoties uz Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas lēmumu. Tā kā sabiedriskā pakalpojuma sniedzēja iesniegtos tarifus Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija, ņemot vērā normatīvo aktu regulējumu, nepastāv pamats šaubām, ka ZAAO, esot dabiskā monopola stāvokli, ļaunprātīgi izmantotu dominējošo stāvokli pret citiem tirgus dalībniekiem vai patērētājiem – ZAAO klientiem. Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija ar lēmumu par tarifu apstiprināšanu pirmšķietami apliecina, ka tas atbilst ekonomiski pamatotām izmaksām, tādā veidā veicinot attīstību un ekonomiski pamatotu konkurenci regulējamās nozarēs.

5.1.2 Juridiskais izvērtējums

Konkurences padome ir norādījusi, ka, veicot juridisko izvērtējumu, publiskai personai ir jāspēj atbildēt uz šādiem jautājumiem:

- vai kapitālsabiedrības darbība atbilst publiskas personas pamatdarbības veidiem (pašvaldības deleģētajai funkcijai vai brīvprātīgajai iniciatīvai);
- vai kapitālsabiedrības veicamā komercdarbība atbilst kādam no Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88. pantā minētajiem mērķiem.²⁴

²² Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2013. gada 20. septembra spriedums lietā Nr. SKA-24/2013 (A42537406)

²³ Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2011. gada 7. februāra spriedums lietā Nr. SKA-17/2011 (A42556907), 2010. gada 3. decembra spriedums lietā Nr. SKA-304/2010 (A43003309), 2010. gada 28. jūnija spriedums lietā Nr. SKA-321/2010 (A42569106)

²⁴ Konkurences padome. Priekšnoteikumi publiskas personas līdzdalībai kapitālsabiedrībā un tās izvērtēšana, 14.lpp. Pieejams: <https://www.kp.gov.lv/lv/media/1060/download>

Atbildot uz pirmo jautājumu, jānorāda, ka ZAAO darbība atkritumu apglabāšanas jomā atbilst ZAAO uzdotajam pārvaldes uzdevumam, proti, sadzīves atkritumu apglabāšanas pakalpojuma organizēšana ir viena no pašvaldību autonomajām funkcijām, un pašvaldība var izvēlēties veidu un formu, kādā tā nodrošina nepieciešamo pakalpojumu saņemšanu. ZAAO darbība, nodrošinot Ziemeļvidzemes atkritumu apsaimniekošanas reģiona teritorijā savāktu atkritumu apglabāšanu un sagatavošanu apglabāšanai, tostarp organizējot sabiedrības izglītošanas pasākumus par attiecīgajiem jautājumiem, atbilst tiesību aktiem, politikas plānošanas dokumentiem un pašvaldības funkcijām (likuma "Par pašvaldībām" 15. panta pirmās daļas 1. punkts, Atkritumu apsaimniekošanas likuma 8. panta pirmā daļa, 21. panta pirmā daļa).

Atbildot uz otro jautājumu, jāatzīmē, ka ZAAO īpašnieces – pašvaldības – jau iepriekš, veicot līdzdalības ZAAO izvērtējumu atbilstoši Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 7. pantā noteiktajiem pienākumiem, ir atzinušas, ka atkritumu apsaimniekošana, tai skaitā šķirošana un apglabāšana attiecīgajās pašvaldībās ir stratēģiski svarīga nozare, un tādēļ tika apstiprināta līdzdalības ZAAO nepieciešamība. Ievērojot iepriekš minēto, nepieciešams atkārtoti izvērtēt, vai atkritumu apsaimniekošana joprojām uzskatāma par stratēģiski svarīgu nozari un vai, ņemot vērā visus iepriekš konstatētos apstākļus, ir konstatējams Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88. panta pirmajā daļā noteiktais pamatojums publiskas personas līdzdalībai kapitālsabiedrībā.

Atkritumu apsaimniekošana ir cieši saistīta ne tikai ar vides aizsardzību, vides kvalitātes saglabāšanu un atjaunošanu, dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu un sabiedrības veselību un drošību, kas pašas par sevi ir stratēģiski svarīgas nozares, bet no tās ir atkarīgas visas ekonomikas nozares. Ņemot vērā, ka pašvaldībām ir pienākums rūpēties par tās iedzīvotāju tiesībām dzīvot labvēlīgā vidē, gādājot par sabiedrības labklājības, vides un ekonomikas integrētu un līdzsvarotu attīstību, kas apmierina iedzīvotāju pašreizējās sociālās un ekonomiskās vajadzības un nodrošina vides aizsardzības prasību ievērošanu, šā mērķa sasniegšanā būtiska ir atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu nodrošināšana iedzīvotājiem, līdzdarbojoties atbilstošas sistēmas (tai skaitā infrastruktūras objektu) izveidē un tās efektīvā uzturēšanā un attīstībā. Tā ir infrastruktūra un pakalpojumi, kas eksistenciāli nepieciešami pašvaldības pilnvērtīgai funkcionēšanai un drošas, kvalitatīvas dzīves vides nodrošināšanai.

Atkritumu apsaimniekošanas stratēģiskie mērķi ir noteikti vairākos nacionālajos plānošanas dokumentos, piemēram, Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā, kurā viens no rīcības virziena "Daba un vide – "Zaļais kurss"" mērķiem ir noteikts oglekļa mazietilpīga, resursu efektīva un klimatnoturīga attīstība, lai Latvija sasniegtu klimata, enerģētikas, gaisa piesārņojuma samazināšanas, ūdeņu stāvokļa uzlabošanās un atkritumu apsaimniekošanas nacionālos mērķus un nodrošinātu vides kvalitātes saglabāšanu un uzlabošanu un īstenotu drošas un kvalitatīvas, tai skaitā bioloģiskas pārtikas apiti, kā arī dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu. Minētā ietvaros citastarp noteikts, ka nepieciešama rīcība atkritumu šķirošanas un pārstrādes uzlabošanā. Atkritumu atkārtota izmantošana, atkritumu daudzuma samazināšana un bezatkritumu dzīvesveids un tā popularizēšana mazinās atkritumu daudzumu un vides piesārņojumu.

Arī Vides politikas pamatnostādņēs akcentēta nepieciešamība novērst atkritumu rašanos un veicināt apglabājamo atkritumu samazināšanos, kā arī atkritumu pārstrādes un reģenerācijas īpatsvara palielināšanos, īpaši akcentējot notekūdeņu dūņu apstrādi un bioloģiski noārdāmo atkritumu pārstrādes un to reģenerācijas īpatsvara un jaudas palielinājumu.

Ņemot vērā minēto, ir pamats secināt, ka atkritumu apsaimniekošanas nozare joprojām ir atzīstama par stratēģiski svarīgu – tādējādi pastāv Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88. panta pirmās daļas 2. punktā noteiktais priekšnoteikums publiskas personas līdzdalībai kapitālsabiedrībā.

Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88. panta otrajā daļā noteikts, ka Publiska persona pirms kapitālsabiedrības dibināšanas vai līdzdalības iegūšanas esošā kapitālsabiedrībā veic paredzētās rīcības izvērtējumu, ietverot arī ekonomisko izvērtējumu, lai pamatotu, ka citādā veidā nav iespējams efektīvi sasniegt šā panta pirmajā daļā noteiktos mērķus. Veicot izvērtējumu, publiska persona konsultējas ar kompetentajām institūcijām konkurences aizsardzības jomā un komersantus pārstāvošām biedrībām vai nodibinājumiem, kā arī ievēro komercdarbības atbalsta kontroles jomu regulējošu normatīvo aktu prasības.

5.2 Sadzīves atkritumu, tostarp dalīti vākto atkritumu, kā arī liela izmēra, būvniecības un ražošanas atkritumu apsaimniekošana (savākšana)

5.2.1 Ietekmes uz konkurenci izvērtējums

ZAAO, īstenojot darbību atkritumu savākšanas jomā Ziemeļvidzemes atkritumu apsaimniekošanas reģionā, atrodas dominējošā stāvoklī. Līdz ar to, veicot ietekmes uz konkurenci izvērtējumu, nepieciešams noskaidrot, vai nepastāv ļaunprātīga dominējošā stāvokļa tirgū izmantošana.

Novērtējot ZAAO ietekmi uz konkurenci, jāņem vērā, ka pašvaldību rīcību un darbības politiku atkritumu apsaimniekošanas jomā nosaka pašvaldības, nevis ZAAO, respektīvi, ZAAO ar savu darbību un pieņemtajiem lēmumiem tiešā veidā nevar aizkavēt efektīvu konkurenci. Vienlaikus ZAAO ir pienākums atturēties no darbībām, kas varētu netiešā veidā negatīvi ietekmēt konkurenci.

Konkurences padome ir norādījusi, ka tās ieskatā publiskas personas kapitālsabiedrībai būtu pēc iespējas jāatturas no tādu papildu darbību veikšanas, kas nav kapitālsabiedrības pamatdarbības veidi, tā vietā nododot tās veikt privātajiem tirgus dalībniekiem (uz vienlīdzīgiem, konkurenci veicinošiem nosacījumiem).²⁵

Šajā sakarā svarīgi piebilst, ka ZAAO ir nodevusi lielgabarīta atkritumu savākšanas pakalpojuma sniegšanu privātā komersanta SIA "MUNDURS" pārziņā, noslēdzot ar to publiskā iepirkuma līgumu, kas, padziļināti nevērtējot noslēgto iepirkuma līgumu, sniedz pamatu secinājumam, ka atkritumu savākšanas pakalpojums, ievērojot Konkurences padomes rekomendācijas, ir nodots privāta komersanta pārziņā. Savukārt līguma noslēgšana publiskā iepirkuma procedūrā liecina, ka ZAAO ir veikusi pasākumus, lai nodrošinātu citiem privātiem tirgus dalībniekiem iespēju piedalīties attiecīgajā iepirkumā un iesaistīties konkrētajā tirgū.

Ievērojot iepriekš minēto praksi, kā arī Konkurences padomes noteiktās vadlīnijas, kādās īstenojama publiskas personas līdzdalību kapitālsabiedrībā, t.i., maksimāli ierobežojot publiskas personas nepamatotu darbību privāto tiesību jomā un veicinot konkurenci, ir apsverama iespēja nākotnē paredzēt, ka vairāki no atkritumu savākšanas pakalpojumā ietilpstošajiem elementiem un pienākumiem tiek nodoti privāto tiesību subjektu īstenošanā.

Apsverot šādu iespēju, nepieciešams veikt detalizētu izvērtējumu, analizējot iespējamās rīcības pozitīvās un negatīvās iezīmes kopsakarā ar pieļaujāmību no tiesību aktu viedokļa, tostarp no Konkurences likuma un Publiskas personas finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanas likuma nosacījumu aspekta, kā arī ekonomisko pamatotību. Vienlaikus, iespējams, iesaistot atkritumu savākšanas pakalpojumā privātos komersantus, būtu nepieciešams saglabāt sadarbības modeli, kādā tiek īstenotas ZAAO un SIA "MUNDURS" savstarpējās saistības, proti, ZAAO uzņemoties atbildību par pakalpojuma sniegšanu kopumā un šajā sakarā atbildot par tā sniegšanas nepārtrauktību uz kvalitāti pašvaldību priekšā, savukārt privātajam komersantam uzņemoties saistības pret ZAAO konkrēta uzdevuma (atkritumu savākšanas posma/daļas) izpildei. Norādītāja veidā, neskatoties uz to, ka pakalpojuma sniegšanā tiek iesaistīta trešā persona – privāta kapitālsabiedrība –, pašvaldībām joprojām tiktu nodrošināta ir iespēja ietekmēt un tieši kontrolēt pakalpojuma sniegšanu kopumā, īstenojot ZAAO īpašnieka tiesības.

Tāpat jānorāda, ka ZAAO darbībā sadzīves atkritumu savākšanas tirgū nav identificējami konkurences neitralitātes pārkāpuma riski, proti, ņemot vērā šajā izvērtējumā konstatētos apsvērumus, tostarp ekonomiskajā izvērtējumā secināto, nav pamats atzīšanai, ka ZAAO darbības rezultātā tiktu pārkāpti Konkurences likuma 14.¹ pantā noteiktie ierobežojumi. Šajā sakarā būtiski akcentēt, ka ZAAO apsaimniekoto nešķirotu atkritumu daudzums atbilst tikai aptuveni 6% no konkrētā tirgus un ka tas ir ierobežots ar pakalpojuma sniegšanu ZAAO dalībnieču administratīvajās teritorijās.

Kā barjera citu tirgus dalībnieku ienākšanai sadzīves atkritumu savākšanas tirgū ZAAO dalībnieču teritorijā, norādāms izmaksu lielums, kas nepieciešams attiecīgās uzņēmējdarbības uzsākšanai un

²⁵ Konkurences padome. Priekšnoteikumi publiskas personas līdzdalībai kapitālsabiedrībā un tās izvērtēšana, 6.lpp. Pieejams: <https://www.kp.gov.lv/lv/media/1060/download>

attīstīšanai. Lai uzsāktu uzņēmējdarbību, būtu nepieciešamas veikt lielas investīcijas, lai, piemēram, nodrošinātu līdzvērtīgas atkritumu apsaimniekošanas sistēmas esamību. Nododot atkritumu savākšanas pakalpojumu privātā sektora pakalpojumu sniedzējam, nav paredzams, vai un cik ilgā laikā, kā arī kādā kvalitātē tiktu ieviesta jauna un līdzvērtīgi funkcionējoša atkritumu apsaimniekošanas sistēma. Savukārt šādas situācijas rašanās rada būtiskus riskus pašvaldības pienākumu izpildē un sabiedrības interešu nodrošināšanā, sevišķi, ņemot vērā to, ka atkritumu apsaimniekošana ir uzskatāma par stratēģiski svarīgu nozari, kas tiešā veidā skar gan vides aizsardzības pienākumu, gan iedzīvotāju pamattiesības dzīvot tīrā un sakoptā vidē.

Ievērojot visus iepriekš atspoguļotos aspektus, atzīstams, ka ZAAO darbība atkritumu savākšanas jomā atbilst tiesību aktiem.

Pirmkārt, pašvaldību rīcību un darbības politiku atkritumu apsaimniekošanas jomā nosaka pašvaldības, nevis ZAAO – kapitālsabiedrība pati par sevi ar savu darbību un pieņemtajiem lēmumiem nevar aizkavēt efektīvu konkurenci.

Otrkārt, sadzīves atkritumu apsaimniekošanas pakalpojuma sniegšana tiek īstenota, ievērojot pašvaldību saistošo noteikumu prasības un līgumu, kas noslēgti starp pašvaldībām un ZAAO, nosacījumus, kā rezultātā atkritumu radītājam ZAAO darbības teritorijā tiek piedāvāti līdzvērtīgas kvalitātes pakalpojumi, un maksa par sadzīves atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu tiek aprēķināta, ievērojot pašvaldību apstiprināto atkritumu apsaimniekošanas maksu. Pakalpojuma cena ir salīdzināma ar tirgū pastāvošajām cenām, ZAAO darbojas ar peļņu, līdz ar to šķērssubsidēšana un šķērssubsidēšanas risks nepastāv.

Treškārt, ir konstatējama ekonomiskā un tehnoloģiskā barjera – būtu nepieciešami lieli resursi, lai, mainot pakalpojuma sniegšanas modeli, varētu nodrošināt nepārtrauktu un vienlīdz kvalitatīvu pakalpojumu, kā arī tā pieejamību ZAAO dalībnieču teritorijā. Tomēr, ievērojot Konkurences padomes rekomendācijas, ZAAO jau šobrīd ir nodevusi lielgabarīta atkritumu savākšanas pakalpojuma sniegšanu privātā komersanta pārziņā, apsverot iespēju nākotnē vairākus no atkritumu savākšanas pakalpojumā ietilpstošajiem elementiem un pienākumiem nodot privāto tiesību subjektu īstenošanā, tādā veidā sabalansējot gan no konkurences tiesību principiem izrietošo mērķu īstenošanos, gan samazinot riskus, kas identificējami pilnīga un strauja pastāvošā atkritumu apsaimniekošanas modeļa maiņas gadījumā.

5.2.2 Juridiskais izvērtējums

Konkurences padome ir norādījusi, ka, veicot juridisko izvērtējumu, publiskai personai ir jāspēj atbildēt uz šādiem jautājumiem:

- vai kapitālsabiedrības darbība atbilst publiskas personas pamatdarbības veidiem (pašvaldības deleģētajai funkcijai vai brīvprātīgajai iniciatīvai);
- vai kapitālsabiedrības veicamā komercdarbība atbilst kādam no Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88. pantā minētajiem mērķiem.²⁶

Atbildot uz pirmo jautājumu, jānorāda, ka ZAAO darbība atkritumu apglabāšanas jomā atbilst ZAAO uzdotajam pārvaldes uzdevumam, proti, sadzīves atkritumu apsaimniekošanas pakalpojuma organizēšana (sadzīves atkritumu un māsaimniecībās radīto būvniecības atkritumu savākšana, pārvadāšana, pārkraušana, šķīrošana un uzglabāšana) ir viena no pašvaldību autonomajām funkcijām, un pašvaldība var izvēlēties veidu un formu, kādā tā nodrošina nepieciešamo pakalpojumu saņemšanu. 2015. gada 19. jūnija spriedumā lietā Nr. A420612510, kas stājas spēkā 2015. gada 21. jūlijā, tiesa ir atzinusi, ka pašvaldībām, kas ir ZAAO kapitāla daļu īpašnieces, ir tiesisks pamats slēgt līgumu ar ZAAO bez iepirkuma procedūras piemērošanas. Tāpat minētajā spriedumā tiesa atzinusi, ka Publisko iepirkumu likuma sistēmiskais tulkojums apliecina, ka pašvaldībai nevar uzlikt pienākumu obligāti rīkot

²⁶ Konkurences padome. Priekšnoteikumi publiskas personas līdzdalībai kapitālsabiedrībā un tās izvērtēšana, 14.lpp. Pieejams: <https://www.kp.gov.lv/lv/media/1060/download>

publisko iepirkumu. Likums neparedz nevienu gadījumu, kurā personai būtu subjektīvās tiesības prasīt iepirkuma procedūras izsludināšanu, ja pašvaldība šādu procedūru nav izsludinājusi.

Atbildot uz otro jautājumu, jāatzīmē, ka Ministru kabinets 2013. gada 26. februāra sēdes protokollēmuma (prot. Nr.11, 35.§), ar kuru tika pieņemts Ministru kabineta rīkojuma projekts „Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāna projekts 2013.-2020. gadam”, 4. punktā noteikts, ka katra pašvaldība pati pieņem lēmumu par to, vai atkritumu apsaimniekošana tās teritorijā ir stratēģiski svarīga nozare.

ZAAO īpašnieces – pašvaldības – jau iepriekš, veicot līdzdalības ZAAO izvērtējumu atbilstoši Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 7. pantā noteiktajiem pienākumiem, ir atzinušas, ka atkritumu apsaimniekošana, tai skaitā šķirošana un apglabāšana attiecīgajās pašvaldībās ir stratēģiski svarīga nozare, un tādēļ tika apstiprināta līdzdalības ZAAO nepieciešamība. Ievērojot iepriekš minēto, nepieciešams atkārtoti izvērtēt, vai atkritumu apsaimniekošana joprojām uzskatāma par stratēģiski svarīgu nozari un vai, ņemot vērā visus iepriekš konstatētos apstākļus, ir konstatējams Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88. panta pirmajā daļā noteiktais pamatojums publiskas personas līdzdalībai kapitālsabiedrībā.

Atkritumu apsaimniekošanas stratēģiskie mērķi ir noteikti vairākos nacionālajos plānošanas dokumentos, piemēram, Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā, kurā viens no rīcības virziena “Daba un vide – “Zaļais kurss”” mērķiem ir noteikts oglekļa mazietilpīga, resursu efektīva un klimatnoturīga attīstība, lai Latvija sasniegtu klimata, enerģētikas, gaisa piesārņojuma samazināšanas, ūdeņu stāvokļa uzlabošanās un atkritumu apsaimniekošanas nacionālos mērķus un nodrošinātu vides kvalitātes saglabāšanu un uzlabošanu un īstenotu drošas un kvalitatīvas, tai skaitā bioloģiskas pārtikas apriti, kā arī dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu. Minētā ietvaros citastarp noteikts, ka nepieciešama rīcība atkritumu šķirošanas un pārstrādes uzlabošanā. Atkritumu atkārtota izmantošana, atkritumu daudzuma samazināšana un bezatkritumu dzīvesveids un tā popularizēšana mazinās atkritumu daudzumu un vides piesārņojumu.

Arī Vides politikas pamatnostādņēs akcentēta nepieciešamība novērst atkritumu rašanos un veicināt apglabājamo atkritumu samazināšanos, kā arī atkritumu pārstrādes un reģenerācijas īpatsvara palielināšanos, īpaši akcentējot notekūdeņu dūņu apstrādi un bioloģiski noārdāmo atkritumu pārstrādes un to reģenerācijas īpatsvara un jaudas palielinājumu.

Ņemot vērā minēto, ir pamats secināt, ka atkritumu apsaimniekošanas nozare joprojām ir atzīstama par stratēģiski svarīgu – tādējādi pastāv Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88. panta pirmās daļas 2. punktā noteiktais priekšnoteikums publiskas personas līdzdalībai kapitālsabiedrībā.

Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88. panta otrajā daļā noteikts, ka Publiska persona pirms kapitālsabiedrības dibināšanas vai līdzdalības iegūšanas esošā kapitālsabiedrībā veic paredzētās rīcības izvērtējumu, ietverot arī ekonomisko izvērtējumu, lai pamatotu, ka citādā veidā nav iespējams efektīvi sasniegt šā panta pirmajā daļā noteiktos mērķus. Veicot izvērtējumu, publiska persona konsultējas ar kompetentajām institūcijām konkurences aizsardzības jomā un komersantus pārstāvošām biedrībām vai nodibinājumiem, kā arī ievēro komercdarbības atbalsta kontroles jomu regulējošu normatīvo aktu prasības.

Konkurences padome noteikusi, ka, ja pašvaldība atzīst kādu konkrētu komercdarbības veidu kā darbību stratēģiski svarīgās nozarēs, tai ir jāvērtē, vai konkrētā mērķa izpildi nav iespējams padarīt efektīvāku, piesaistot privātā sektora pakalpojumu sniedzējus.

Pašvaldībām ir pienākums rūpēties par tās iedzīvotāju tiesībām dzīvot labvēlīgā vidē, gādājot par sabiedrības labklājības, vides un ekonomikas integrētu un līdzsvarotu attīstību, kas apmierina iedzīvotāju pašreizējās sociālās un ekonomiskās vajadzības un nodrošina vides aizsardzības prasību ievērošanu. Šā mērķa sasniegšanā būtiska ir atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu nodrošināšana iedzīvotājiem, līdzdarbojoties atbilstošas sistēmas (tai skaitā infrastruktūras objektu) izveidē un tās efektīvā uzturēšanā un attīstībā. Tā ir infrastruktūra un pakalpojumi, kas eksistenciāli nepieciešami pašvaldību pilnvērtīgai funkcionēšanai un drošas, kvalitatīvas dzīves vides nodrošināšanai.

Novērtējot ZAAO darbību atkritumu savākšanas jomā tās dalībnieču administratīvajās teritorijās, jāsecina, ka pirmšķietami atkritumu apsaimniekošanas jomas ietvaros izvirzītos mērķus nebūs iespējams īstenot efektīvāk, ja tiks piesaistīts privātā sektora pakalpojumu sniedzējs. Situācijai, kurā pašvaldības saglabā līdzdalību ZAAO un ZAAO turpina sniegt atkritumu savākšanas pakalpojumus, identificējamās šādas pozitīvās iezīmes:

- pašvaldībām ir iespēja ietekmēt un tieši kontrolēt uzņēmuma darbību, īstenojot kapitālsabiedrības īpašnieka tiesības;
- nav nepieciešams ieguldīt papildus līdzekļus atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūras izveidošanā un uzturēšanā;
- iespēja ietekmēt pakalpojuma kvalitāti un ātri reaģēt uz iedzīvotāju pieprasītajām izmaiņām, veicot izmaiņas sadarbības nosacījumos (akcijas, papildus pakalpojumi);
- vienota atkritumu apsaimniekošanas sistēma Ziemeļvidzemes atkritumu apsaimniekošanas reģionā, kas nerada reģionālo atšķirības risku;
- mērķtiecīga un aptveroša vides izglītības programmas pieejamība ikvienai pašvaldības izglītības iestādei;
- uzticība ZAAO speciālistu viedoklim par atkritumu apsaimniekošanas sistēmas attīstību;
- uzņēmuma laba reputācija, ko ikgadējās klientu apmierinātības aptaujās novērtē ZAAO klienti;
- plaša informācijas pieejamība par atkritumu apsaimniekošanas procesiem;
- konsultatīvs atbalsts pašvaldībām par normatīvo aktu izstrādi un piemērošanu atkritumu apsaimniekošanas jomā;
- iedzīvotājiem tiek nodrošināta sistemātiska un ilgtspējīga pilna cikla atkritumu apsaimniekošanas sistēma;
- tiek nodrošināta virzība uz Eiropas Savienības un Latvijas Republikas normatīvajos aktos noteikto atkritumu apsaimniekošanas mērķu sasniegšanu.

Jānorāda, ka arī, pateicoties aktīvai pašvaldību un ZAAO sadarbībai, sadzīves atkritumu apsaimniekošanas sistēmā ir iesaistīta būtiska daļa atkritumu radītāju. Atkritumu radītāju iesaistes kontrolei ZAAO sadarbībā ar pašvaldībām 2015. gadā izveidoja un ieviesa programmu "Laipa", kas nodrošina operatīvu datu apmaiņu starp pašvaldībām un ZAAO par nekustamo īpašumu īpašniekiem, kuri ir iesaistījušies izveidotajā atkritumu apsaimniekošanas sistēmā un izmanto piedāvātos pakalpojumus, ievērojot normatīvos aktus par atkritumu apsaimniekošanu.

Ja pašvaldības apsvērtu pārtraukt līdzdalību ZAAO un nodot atkritumu savākšanas pakalpojumu citam atkritumu apsaimniekotājam – privātā sektora pakalpojumu sniedzējam –, tas sākotnēji līdz brīdim, kamēr tiktu apzināti visi pašvaldību teritorijā esošie atkritumu radītāji (nekustamo īpašumu īpašnieki un apsaimniekotāji), radītu būtisku to pašvaldības atkritumu radītāju, kuri noslēguši līgumu par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu ar jauno atkritumu apsaimniekotāju, skaita samazinājumu.

Tāpat jāpiemin, ka var uzskatīt, ka ZAAO tās dalībnieču – pašvaldību – teritorijā ir ieviesusi sadzīves atkritumu apsaimniekošanas sistēmu, kuras darbība atbilst spēkā esošo normatīvo aktu prasībām. ZAAO savā darbībā lielu uzmanību pievērš atkritumu dalītai vākšanai un tās infrastruktūras attīstībai. ZAAO ir nodrošinājusi pašvaldību pieprasījuma izpildi, kas ir saistīta ar dalītās atkritumu vākšanas infrastruktūras izveidi, lai tā atbilstu spēkā esošajiem tiesību aktiem.

Nododot atkritumu savākšanas pakalpojumu citam atkritumu apsaimniekotājam – privātā sektora pakalpojumu sniedzējam –, praktiski nav prognozējams, cik ilgā laikā un kādā kvalitātē pašvaldību teritorijā tiktu ieviesta līdzvērtīga atkritumu apsaimniekošanas sistēma, kāda tā ir šobrīd. Nenoliedzami, ka jauna atkritumu apsaimniekotāja ienākšana un jaunas atkritumu apsaimniekošanas sistēmas izveide līdzšinējā ZAAO darbības teritorijā prasītu apjomīgus finanšu līdzekļu ieguldījumus no pašvaldību budžeta līdzekļiem. Pirmšķietami atzīstams, ka pašvaldību budžetā šādu līdzekļu šobrīd nav. Turpretī sadarbības turpināšana ar ZAAO un līdzdalības kapitālsabiedrībā saglabāšana nodrošinās nepārtrauktu atkritumu apsaimniekošanas sistēmas darbību un turpmāku attīstību bez ievērojamu papildus finanšu resursu ieguldīšanas.

Vienlaikus jānorāda, ka viens no ZAAO dibināšanas mērķiem bija ieviest visā kapitālsabiedrības darbības teritorijā izlīdzinātu tarifu par atkritumu apsaimniekošanu. Līdz šim ir izdevies pietuvoties šim

mērķim – sākot ar 2022.gada 1.jūliju tiks noteiktas vienotas atkritumu apsaimniekošanas maksas novadu teritorijās. Būvāk apdzīvotas un ekonomiski attīstītākas administratīvās teritorijas (pilsētas), kas ir kapitālsabiedrības īpašnieces, nodrošina to, ka mazāk apdzīvotajās pašvaldību administratīvajās teritorijās (lauku teritorijās) tiek sniegts tādas pašas kvalitātes pakalpojums par saprātīgu cenu, neskatoties uz to, ka šajās teritorijās, salīdzinot ar pilsētām, klientu skaits ir ievērojami mazāks un attālums no atkritumu rašanās vietas līdz atkritumu apglabāšanas poligonam ir daudz lielāks, kas nenoliedzami sadārdzina sniegtā pakalpojuma izmaksas.

Ievērojot iepriekš norādīto kopsakarā ar ekonomiskajā izvērtējumā minētajiem secinājumiem, pastāv pirmšķietams pamatojums atzīšanai, ka, ja ZAAO dalībnieces tiesības sniegt atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumus piešķirtu publiska iepirkuma rezultātā izvēlētam komersantam pieprasot nodrošināt līdzvērtīgus pakalpojumus, kādi pašvaldību teritorijā tiek nodrošināti jau 20 gadus, maksa par atkritumu apsaimniekošanu nenoliedzami sadārdzinātos. Līdz ar to pašvaldību līdzdalība ZAAO ir vitāli svarīga un nepieciešama, lai ZAAO dalībnieces savās administratīvajā teritorijās turpinātu nodrošināt stabili un kvalitatīvu atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu par izlīdzinātu tarifu, tādējādi īstenojot savas likuma „Par pašvaldībām” 15.panta pirmās daļas 1. un 2.punktā un Atkritumu apsaimniekošanas likuma 8.panta pirmajā daļā noteiktās autonomās funkcijas.

5.3 Enerģijas ražošanas un izmantošanas darbības izvērtējums

5.3.1 Ietekmes uz konkurenci izvērtējums

Konkurences padome norādījusi, ka obligātā iepirkuma ietvaros pārdotās elektroenerģijas tirgū nepastāv konkurence. Tāpat jāņem vērā, ka SIA "ZAAO Enerģija" tirgus daļa elektroenerģijas ražošanas tirgū Latvijā ir aptuveni 0.02%. Tādējādi atzīstams, ka nepastāv šaubas, ka ZAAO un SIA "ZAAO Enerģija" darbība elektroenerģijas ražošanas un realizācijas jomā neietekmē konkurenci.

5.3.2 Juridiskais izvērtējums

Kapitālsabiedrības, realizējot pamatdarbību, atsevišķos gadījumos veic papildu darbības ar mērķi pēc iespējas efektīvāk izmantot pamatpakalpojuma sniegšanai piešķirtos resursus [...] Konkurences padome ir norādījusi, ka tās ieskatā publiskas personas kapitālsabiedrībai būtu pēc iespējas jāatturas no tādu papildu darbību veikšanas, kas nav kapitālsabiedrības pamatdarbības veidi, tā vietā nododot tās veikt privātajiem tirgus dalībniekiem (uz vienlīdzīgiem, konkurenci veicinošiem nosacījumiem). Vienlaikus norādāms, ka papildu darbībai ir jābūt saistītai ar PPK esošo aktīvu izmantošanu, nav atbalstāma jaunu (ar pamatdarbību nesaistītu) aktīvu iegāde minētās darbības nodrošināšanai.²⁷

Enerģijas ražošana kā ZAAO papildu darbības veids ir tiešā veidā saistīts ar ZAAO pamatdarbības jomu – atkritumu apglabāšanu.

Ministru kabineta 2011. gada 27. decembra noteikumu Nr. 1032 "Atkritumu poligonu noteikumi" 28. un 29. punkts noteic, ka poligona gāzu savākšanas sistēmu projektē visiem sadzīves atkritumu poligoniem, kuros pieņem bioloģiski noārdāmus atkritumus. Savākto gāzi apstrādā un izmanto enerģijas iegūšanai. Ja savākto gāzi nevar izmantot enerģijas iegūšanai, to sadedzina. Poligona gāzes savāc, apstrādā un izmanto tā, lai neradītu draudus cilvēka veselībai vai videi.

Ievērojot norādīto, secināms, ka noteikums veikt poligona gāzes (biogāzes) izmantošanu elektroenerģijas ražošanā faktiski izriet no normatīvā akta, tādējādi nosakot ZAAO kā sadzīves atkritumu poligona, kurā pieņem bioloģiski noārdāmus atkritumus, saistošu pienākumu. Šajā sakarā norādāms, ka ZAAO ir saistoši Publiskas personas finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanas likuma nosacījumi, tostarp ZAAO ir saistošs likuma 1. pantā noteiktais mērķis panākt, lai publiskas personas finanšu līdzekļi un manta tiktu izmantota likumīgi un atbilstoši iedzīvotāju interesēm, novērst to izšķērdēšanu un nelietderīgu izmantošanu, kā arī ierobežot valsts amatpersonu korupciju. Tāpat ZAAO ir pienākums ievērot Publiskas personas finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanas likuma 3. pantā noteiktos pienākumus lietderīgi rīkoties ar tās finanšu līdzekļiem un mantu, izmantojot un izlietojot tās finanšu līdzekļus un mantu no ekonomiski vispamatotākajā jeb lietderīgākajā veidā. Secināms, ka, savācot ZAAO pamatdarbības ietvaros radušos blakusproduktu – metāna gāzi – un pārstrādājot to enerģijā, ZAAO rīkojas atbilstoši nosacījumiem par publiskas personas darbību privāto tiesību jomā, tajā skaitā Valsts pārvaldes iekārtas likuma noteikumiem, jo ZAAO darbība enerģijas ražošanas jomā ir pakārtota un saistīta ar tās pamatdarbību – atkritumu apglabāšanu –, kas, kā jau iepriekš atzīts atbilst nosacījumam publiskas personas līdzdalības saglabāšanai. Tā kā enerģijas ražošana faktiski nav nodalāma no ZAAO veiktajām atkritumu apsaimniekošanas darbībām un tā ietver pamatdarbības ietvaros radušā blakusprodukta lietderīgu un racionālu realizēšanu, nav pamata vērtēt konkrētās papildu darbības lietderību līdzdalības turpināšanai.

²⁷ Konkurences padome. Priekšnoteikumi publiskas personas līdzdalībai kapitālsabiedrībā un tās izvērtēšana, 6.lpp. Pieejams: <https://www.kp.gov.lv/lv/media/1060/download>

6 Rezumējums

Ievērojot visu iepriekš norādīto, tostarp ekonomiskajā izvērtējumā paustos apsvērumus, kā arī ietekmes uz konkurenci izvērtējuma ietvaros izdarītos secinājumus, atzīstams, ka ZAAO komercdarbība ne tikai atbilst Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88. pantam, t.i., tirgus nav spējīgs nodrošināt sabiedrības interešu īstenošanu atkritumu apsaimniekošanas jomā un ZAAO darbības rezultātā tiek radīti tādi pakalpojumi, kas ir stratēģiski svarīgi tās īpašnieču administratīvās teritorijas attīstībai, bet arī ir pamatota no ekonomiskā viedokļa un atbilst konkurenci regulējošajiem tiesību aktiem.